# మధుకోశం

కవిరత్న

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి 16 కృతులపై

సారస్వతవేత్తల వ్యాసాలు

ప్రచురణ :

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి

సారస్వత రజతోత్సవ సన్మాన సంఘం

హైదరాబాదు.

ప్రతులు :– 1000

ప్రథమ ముద్రణ :– 1978



మూల్యము : ఎనిమిది రూపాయలు

ప్రతులకోసం :

1. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు
తిలక్ రోడ్, హైదరాబాదు.

2. ఠాగూరు పబ్లికేషన్స్
కాచిగూడ చౌరాస్తా, హైదరాబాదు.

3. కాకతి పబ్లికేషన్స్
నారాయణగూడ, హైదరాబాదు.

# అంకితం

'అసమాన రసోర్ముల్లతో
అవనిని పండించాలని
రసదేవతయై జగాన
ప్రబలే కవితాలక్ష్మికి'

'కవిరత్న'

# ప్రకాశకీయం

కవిరత్న శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి సారస్వత రజతోత్సవ సన్మాన సందర్భంలో సన్మానసంఘంద్వారా మేమీపుస్తకం 'మధుకోశం'ను ప్రకటిస్తున్నాం.

ఇందులో కవిరత్న వెలయించిన ఒక్కొక్క గ్రంథంమీద ఒక్కొక్క విమర్శన వ్యాసం వ్రాయించి కవిగారికి ఉపాయనంగా సమర్పిస్తున్నాం. జంగయ్యగారు ఈ సారస్వతరంగంలో పాతిక సంవత్సరాలుగా కృషిచేసిన సంగతులు బాగా ఎరిగిఉన్న పండితులు కవులు-అధ్యాపకులు-మిత్రులు ఈ వ్యాసాలను వ్రాసినారు.

సాహిత్యంలో కొత్తపాతల మేలిమినెరింగిన విమర్శకులే మన జంగయ్యగారి కవితా పరిమళాలకు వాహకులై మధుకోశంలో మధురూపంగా ప్రకాశించినారు. కోరినమేరలో తమ అమూల్యమైన సమయాన్ని ఇచ్చి వ్యాసాలందించిన వీరందరికీ మా కృతజ్ఞత లందిస్తున్నాము.

మాకు వారు గుర్తుగా వారికి మేం గుర్తుగా ఈ కోశం పాఠకలోకంలో విస్తరిస్తుందని విశ్వసిస్తున్నాం.

శ్రీ జంగయ్యగారి కవితలకు అద్దంపట్టి పరిశోధకులకు పరిశీలకులకు పని కల్పించేటట్లు వ్రాసిన ఈ వ్యాసాలు ఆంధ్ర సారస్వతంలో ఒక చైతన్య దీప్తిని కలిగిస్తావన్న సదాశయమే ప్రచురణకు హేతువు.

రసజ్ఞులైన సారస్వతేయులంతా మా కృషిని హర్షించి ఆదరిస్తారని నమ్ముతున్నాం.

హైదరాబాదు,
28-10-78.

ఇట్లు
సన్మాన సంఘం

# మనవి

స్వాతంత్ర్యానంతరం తెలుగుదేశాన సారస్వత రాచరిక రంగాలలో మహోత్తాలమై ప్రశస్తి గాంచిన వారిలో శ్రేష్ఠులయినవారు ముగ్గురు నాకంట బడ్డారు. ఒకరు బూర్గుల మరొకరు దేవులపల్లి ఇంకొకరు శ్రీ పి. వి. నరసింహారావుగార్లు ఈ ముగ్గురిలో ఇద్దరు వామనాకృతులు. ఒకరు బూర్గుల మరొకరు దేవులపల్లి. రస గుణ ప్రభావ సంపన్నత్వంతో ఇద్దరూ త్రివిక్రములే. అయితే బూర్గులవారు రాచరిక రంగంలో శిఖరాయమానంగా ఎదిగి నాకందకుండా పోయారు. రామానుజరావుగారు సరసులమధ్య నిష్కపటులమధ్య సరస సాహిత్యమధుమూర్తులమధ్య నిష్కళంకుడై కలం ప్రవృత్తిలో కమనీయ చరిత్ర గలవారై భాసిస్తున్నారు. నేనేం చేయాలి ? ఎవర్ని సమాశ్రయించాలె ? పెద్దల్ని చిన్నలు అనుకరించి తీరాలె! తమ లక్ష్యాన్ని చేరాలె! నాకందుబాటులో ఉన్నది అప్పట్లో రామానుజ రావుగారే. ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్ప్రాంగణంలో జరిగే సారస్వత సమావేశాలల్లో తరచూ పాల్గొంటూ రస, గుణ గ్రహణ పరిణతుడనౌతూ వచ్చినాను. లేనిచో నేను ఆ రాచరిక వ్యవస్థలోనే అంటిపెట్టుకొనే వాణ్ణి. అది నాకు దినదినం దూరమవుతూ పోయింది. జీవనంలో అర్థదృష్టికూడా పన్నగిల్లిపోయిన నేను ఏం చేయాలి ? ఉద్యోగాని కనుకూలించిన విద్యను ముత్తర్ధు పొందాలి. శ్రీ రామానుజరావుగారే నన్ను ఉద్యోగాభిముఖుణ్ణి చేసినాడని చెప్పుకొంటే అది అతిశయోక్తి కాదు. రామానుజరావుగారిమూలంగా హుమాయూన్ కబీర్లవంటి విద్యావేత్తల్ని ఎందరినో దగ్గరగా చూసే భాగ్యం కలిగింది. నేను రాచరికరంగంలో అడుగుపెడతానన్నమాట ఇక కల్ల అనేటట్లు వికారభూయిష్ఠమై సాగిపోతూ ఉన్న పరిస్థితులు పెరిగిపోయినాయి. అవి మెరుగైనప్పుడుకదా నామనస్సు దాని నాహరించునది. ఏ మంచివ్యవస్థలోనైనా విజ్ఞాన రంగం (విద్యారంగం) మాయాప్రదీప్తం కాకున్నంతవరకే అందరి జనం శాంతి సుఖదాయకంగా వర్తిల్లగలదు. అందుకే మొదట శబ్దప్రపంచాన్ని ఆవరించదలచినాను. ఇది సంపూర్ణ సంస్కరణశీలంతో వెలుగునప్పుడుకదా రాజ్యభూములు అత్యుదాత్త రసరమ్యం కావడం జరిగేది.

నేను బుద్ధితెలియని కాలాన డబ్బులేక అవసరాలు తీరవని దలచి పేద ననుకొన్నాను. బుద్ధితెలిసిన పిదప డబ్బుతోనే సర్వస్వం జరుగదనికూడా తెలిసి గుణధనుల నాశ్రయించి అక్షరజగత్తును విస్తరిస్తున్నాను.

శిఖరాయమానంగా ఎదిగిన విశ్వనాథాదులు భాషాప్రపంచాన్ని ఏలుతున్న రోజులవి. వానమామలై, దాశరధి, నారాయణరెడ్డి, శ్రీశ్రీ, కాళోజీ వంటి కవి సూర్యులు ఉదయించిన తెలుగుభాషలో నేనూ ప్రవేశించినాను కాంతికణంగా. ఈ నా సాహిత్యలక్ష్మికి జరిగే రజతోత్సవం నా ప్రయాణంలో ఒకమెట్టు.

నన్నాదరించి నా కోర్కెలకు ఊపిరులుపోసిన కరుణామయుల్ని వెనక్కి తిరిగి చూచుకొనడానికి కలిగించిన అవకాశం- దాన్ని మెట్టుగా భావించి నేను ఆ ఒక్కరోజును మరువజాలను. నాపై బాధ్యత ఉందంటే అది భగవంతుని దయయేనని వాడే మోయగల డీ విశ్వభారాన్ని అని తలచే నా లక్ష్యానికి నేను చేరుతాను.

సంఘానికి వ్యక్తి మూలధనం. వ్యక్తినిర్మాణం జరగాలంటే ముందు విద్యలో సంస్కారం ఉదయించాలె. విద్య అంటే నా దృష్టిలో తెలుసుకోవడానికి పీఠైనది.

పిచిమారంగం - ప్రచారసాధనాలదగిన రేడియో టెలివిజన్ ఆదులు పత్రికల వంటివి లాభార్జనలో బుజగ్రస్తమైతే వాటివల్ల ఏర్పడే వాతావరణ కాలుష్యాలు అతిశయించి జనజీవనంలో నిండి జాతి క్షీణిస్తుంది. మన పిల్లలు ఉత్తమ సంస్కారజీవనం చేయవలెనని సంకల్పించిన తక్షణమే వాటిలో సంస్కరణలు జాతీయతాభావ పరంపరలు విలసిల్లడానికి మనం చేయగలిగింది చేయాలె. అందుకు దేశీయులైన పెద్దల బాధ్యత యెంతో ఉన్నది. నేను గ్రహించిన తీరులో నా వచనాలు- అందుకు దోహదపడేవిగా ఉండాలన్న ఒక చిన్న లక్ష్యంలో సాగివస్తున్నాయి. అందుకే ఈ మధుకోశంపేర నా రచనల వైభవం ప్రదర్శితమవుతుంది. నా (16) గ్రంథాలకు ఇందులో దీపికలు వట్టినవారు అధ్యాపకులు-కవులు-పండితులు-విమర్శకులు. సాహిత్యజీవనంలో సిద్ధహస్తులు. ఉదారులు-ఉత్తములు.

నా కవితా లతాంగి సుమసౌరభ శోభలను పరిశీలించతగిన యోగ్యులే మధుమాధుర్యాలను మీ కందించడానికి యత్నించినారు. వారందరికీ నా ధన్యవాదాలు. అందుకే ఇది మధుకోశం పేరున మీదరి చేరుతుంది. చదవండి! చదివించండి!! తెలుగుకవిత్వంలో పద్యం రత్నపాత్రిక. దానిలో కవితామృతం మధుమానసయై భాసిస్తుంది. నిర్విరామ భావప్రభవమైన కవిత_అమృతాభయ ముద్ర కలిగి జీవధర్మాన్ని ప్రకాశమానంచేయ సమర్థమై నిలుస్తుంది. 'విశ్వ శ్రేయః కావ్యమ్' అనే ఋషివర్యుల దీవన అందుకొంటుంది. మీలో ఒకడనై తరించడానికి నా కవనలక్ష్మి జేగీయమానమై యలరుగాక! విశ్వహిత ప్రభావైభవాల వెలయించుగాక! ముత్తెమంత కవిత్వం బాధ నాలోఉంది. అది ముల్లోక కావ్యరస సముద్రాలనునిండి పరమాత్మగా అవతరించి విశ్వాన్ని మంగళప్రదం చేస్తుంది. నా గమ్యం రమ్యం. దానిని పొందుటకే నా తపన. అందుకు మీ అందరిచేయూత అవసరమనే భావిస్తున్నాను. ఈ గ్రంథం నా సన్మానసంఘం పక్షాన ప్రకాశం కావడం ఎంతో ఆనందంగా ఉన్నది. సన్మాన సంఘానికి పాఠకులైన మీకు నా హృదయపూర్వకమైన కృతజ్ఞతలర్పిస్తున్నాను.

హైదరాబాదు,
13_10_1978.

సు(కవి)జన విధేయుడు,
నీలా జంగయ్య

# విషయసూచిక



—:o:—

నొక పరాయి ప్రభుత్వము వేసిన బాంబు చప్పుడును విన్న వీరుని సింహనాదము. పచ్చపచ్చని భారతదేశము భస్మరాశిగా మారుటను సహింపనని పలికిన పలుకు. కాని కాలగర్భమున లీనముగాని ప్రాణికోటి లేదుగదా! అన్న విచారము కలుగగానే ప్రక్క మజిలీలో 'మృత్యుమాత' వికటాట్టహాసము వినబడును. ఆమెకు రూపము లేదుకాని, యుగయుగాలనుండి రూపవంతుల రూపములను తనలో దాచికొనుచున్నది. తల్లులు నవమాసములు మోసి కన్న పిల్లలను తనపొట్టలో పెట్టుకొనును. ఆమెను గన్నవారెంత ధన్యులోకాని ఆ చావు తల్లికి చావులేదు. ఆమె చీమను సయితము చంపని బుద్ధభగవానుని, ఏసును, వివేకానందుని, గాంధీని తన పొట్టఁబెట్టుకొన్నది. ఆమెను నమ్మినను నమ్మకున్నను మేలుచేయదు, ఆమె రక్కసి.

ఇక్కడినుండి కాలికి బుద్ధిచెప్పవలెను. అపరిహార్యమైన మృత్యువును స్మరింపక జీవితకాలమునందు సత్కర్మల నాచరించి మోక్షమునకై లేదా స్వర్గాదులకై ప్రయత్నింపవలయునని తలంచుచు ముందుకు సాగినచో, క్రతువులు, యాగములు, సత్కార్య రూపములే కనుక మానవుఁడట్టివనులు చేయవలయునని బోధించు వేదవేత్తలు, వేదాంతులు, తుదిగా మౌనము సర్వశ్రేష్ఠము, అది నాదబ్రహ్మ సాక్షాత్కారమును, దివ్యానందమును, ముక్తిని జేకూర్చును. విశ్వాంతరాళ ప్రగతిని భగవంతుఁడేకూర్చును. అట్టి సత్యమును నమ్మినవానికి 'వాంఛాఫలసిద్ధిరస్తు' అని దీవించుచున్న మజిలీకి చేరుదుము. 'మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః' అను సూక్తి ననుసరించి, ఎట్టి విల్లులయువ్వుల్లదైనను జడమైన ప్రకృతిని మేల్కొలిపి సుఖమునిచ్చునది మనస్సే; దాని 'అభయహస్తమే' ఆ పైనున్న మజిలీల్లో మనకు దక్కును.

అచ్చటినుండి బయలుదేరినచో, భారతజాతి పరదాస్య శృంఖలములనుండి విడివడి, స్వతంత్రముతోడ ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములను విడుచుటకు పెట్టుకొన్న ముహూర్తపు మజిలీకి సంప్రదాయగ్రస్తులకు చేరుకొందుము. అచ్చటి స్వప్రకాశతమున రెపరెపలాడుచున్న మువ్వన్నె పతాకమును జూచిన ప్రకృతి రీతులలక్షింపుడుము, ప్రజల యుత్సాహమును, జగతిపైఁ బ్రసరించిన మహోదయ రేఖలను, వాని ధాటికి విరిగిపోయిన యుగయుగాల చీకటి శృంఖలను గాంచి, త్రివర్ణ పతాకమునకు నమస్కరింపఁగల్గుదుము. ఆ ప్రక్కన నొయ్యారమొలికించుచున్న 'ఇందు

వదన' భారతేందిరయని గ్రహించి, తరతరాల వారసత్వముతో మనకు లభించిన యీ సుందరాంగికి మనడెందమునందు గూడును, లేదా గుడినికట్టి నిలుపు కొందుము.

అటనుండి కదలి ఇరువదియాఱవ మజిలీలో దేవునిఁ గలిసికొందుము. కలిసికొని మనలో రేగిన కవిత్వ వాంఛకు లక్ష్యమునుగా దీనమానవజాతి జాగృతి యగుగాక అని వేడుదుము. కవి దైవసమానుఁడు కావలయుననియు, లోకుల ఆదరానాదరములను లెక్కసేయని వాఁడుగా నుండవలయుననియు, సమతను, మైత్రిని, త్యాగమును, శాంతిని, కావ్యక్షేత్రమునఁ బండించి లోకుల యనుభవ మునకుఁ జేకూర్పవలయుననియుఁ గోరుకొందుము.

ఆ ప్రక్కనున్న మజిలీ 'మానసంరక్షణ' బోర్డు ఇది వట్టి బూటకమే మాటలలోనేకాని చేతలలో లేదని ప్రబోధించును. ఓహో! అని మనము ముందునకు వెళ్ళగా వచ్చు 'కవిప్రశంస' ఘట్టము ఉత్తమకవికి కావ్యహేతువు వేదన అనియు, భావుకత, పారవశ్యము సాధనములనియు, పండితునికన్న కవి గొప్పవాఁడనియు, శబ్దములతని భావచిత్రములను గీయఁజాలవనియు, అతఁడు జగచ్ఛక్షువనియు ప్రశంసించును. పిమ్మట స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకు చేదోడైన మహాత్ములు, అక్రమ పరిపాలన నడగించిన పుణ్యాత్ములు, సోదరమానవ ప్రేమికులు, కక్షలు జాతికి కలుషమనియు, ఇతరేతర జాతులపై వ్యతిరేకత చావవలెననియు తలఁచు, మేధావులు, ఘనులు, 'శాంతిపరులు' దర్శన మిచ్చెదరు.

ఆ తరువాతి మజిలీలలో కవి మన యెదుట నిలుచును. తన కవితా స్వరూపమును వివరించును. తన కవితాజ్యోతిని 'దీపావళిగా' వర్ణించును. 'నేను కవినోయ్' లోకమునందు జరుగు అన్యాయములను, అక్రమ ప్రవర్త నలను వెల్లడించి తీరెదనని యుద్ఘోషించును; నేను మహాశక్తిని, ప్రకృతికి సకల సౌందర్యములను జేకూర్పఁగలను. మానవులకు భక్తిని గలిగించి ముక్తి క్షాంతమ వారిముందు నిల్పఁగలను. 'లోకాన్ని మారుస్తాను' అనును. నాలోని రాగరసము ప్రకృతి పులకింపులతో, చిరుగాలి చిగురుల మేతతో నుబికినది. ఉత్తమ కవితారీతులచే చిత్తము లలరింతును. నాకు మనసురెక్కలేర్పడినవి 'బంధాలులేవు' అనును. నేను సాధించిన 'యోగజీవనము' నికృష్టమోగానున్నది, ఆహారము, నిద్ర, సంభోగము అను సుఖత్రయము త్రిమూర్తులని నమ్మి

సేవించినచో జీవనము నికృష్టమగును. వాని స్థానమున ధ్వని (నాదము), దృష్టి (భ్రూమధ్య దర్శనము), భక్తి (ఆత్మతాదాత్మ్యము) గల యోగమే కవితా యోగము. కవితాకృతితో ముక్తిని సాధింతుననును. అప్పుడా యోగము నికృష్టము కాదు.

ఆపైవచ్చు ముప్పదియైదవ మజిలీ 'నాభూమి' అందులో జన్మభూమిపైఁ గల ప్రేమరసము తొణికిసలాడును. ఆ పైన ప్రకృతిమాత హృదయమును బులకరింపఁజేయు 'పాపలు' తల్లుల నోముల పంటలు, ముద్దుల విందు చేయుదురు. ఆ పైన 'ఆటపాటలు'. అందులో జగన్నాటక సూత్రధారి యాటలు ఆనందమును జేకూర్చును. అంతట, చివరిమజిలీ 'నా యనుభూతి'ని చేరుకొందుము.

కవి అందులో తన ద్వంద్వానుభూతిని వెల్లడించును. ప్రపంచమునందలియే యనుభూతియు ద్వంద్వమున కతీతము కాదని తెలుపును. నిత్యసత్యమైన యాత్మానుభూతికై యత్నించుట మానవుని శ్రేయస్సుకు మూలమగునని చెప్పుటయే తన యనుభూతి సారమని యుద్బోధించును.

ఇతిశమ్

# జ్ఞానమందిరం

డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి

ఒకసారి నాకు జంగయ్యగారు కనబడి తాము వ్రాసిన ఒక పుస్తకం అందించి సహజంగా చిందులొలికే చిరునవ్వు నవ్వుకొని 'సారూ! ఈ పుస్తకం చదవండి. చదివిన తర్వాత మీకు నచ్చకపోతే నన్ను మీరు రచయిత అని కొనకపోయినా బాధపడను. ఏదో రచన చేశాను. దాని గుణదోషాలతో నాకు నిమిత్తం లేదు. పరిసరాలను పరిశుభ్రం చేయాలనే మహత్వాకాంక్షతో ఈ చిన్న ప్రయత్నం చేశాను. అంతేకాని నేను స్రష్టనూకాను, ద్రష్ట నంతకంటే కాను. ఏదో సామాన్యుణ్ణి! కూసే అలవాటుంది, వ్రాసే అలవాటుంది. నోరూరుకోదు, కలం ఆగదు' అన్నారు. నిజంగా రచయిత ఎలా ఉండాలో చెప్పకుండానే చెప్పే ప్రయత్నం చేశారు. శ్రీ జంగయ్యగారు. ఈ కాల్లంలో రచనలు సాగిస్తున్న రచయితలే ఐనా శ్రీ జంగయ్యగారికి సాంస్కృతిక లాక్షణికులన్నా, ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యమన్నా ఆదరాభిమానాలెక్కువ. ఆయన అన్ని రచనల్లో ఈ లక్షణం ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. శ్రీ జంగయ్యగారికి కవిత్వం ఒక హాబీకాదు. ఏదో ఒక రాజకీయ సిద్ధాంతాన్ని ప్రచారం చేసుకోవడంకోసం ఆయన కలం ఎత్తరు. ఏదో కులానికో, మతానికో సంబంధించిన సమాచారాన్ని అందించడానికి తమ రచనలను సాధనంగా వాడుకోరు. ఛందో బందోబస్తులను విరగగొట్టాలని ఆరాటపడరు. పాత ఛందస్సుల్లో తప్ప రచన చేయను అని శీష్మించి కూర్చోరు. రెండు మూడు రాజకీయ పక్షాల్లో కార్యకర్తలుగా పనిచేశారు. రకరకాల మనుషులతో, పనులతో పరిచయం సంపాదించుకున్నారు. డా॥ లోహియా, కాళోజీ వంటి విశిష్ట వ్యక్తులతో కొన్నాళ్ళపాటు సన్నిహితంగా ఉన్నారు. తాను పుట్టిన గ్రామాన్నీ, తాను మెలిగిన పరిసరాలనూ, తనకు తోచినట్లుగా అవగాహనం చేసుకున్నారు. సారస్వత రాజకీయ వేదికలెక్కి అనేకాంశాలపై ఉపన్యాసాలిచ్చారు. రాజకీయ జీవితం అచ్చిరాలేదో ఏమో, అధ్యాపకవృత్తి చేపట్టారు. వ్యాపారం పెట్టుకో

# రమ్యపథము

విద్వాన్ సాహిత్యశిరోమణి **కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రి**

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు సంతరించిన ఖండకావ్యసంపుటియగు ఈ "రమ్య పథము"నందు ముప్పది యెనిమిది మజిలీలున్నవి. కంటకములు, గలుసురాళ్ళు లేక సుఖముగా నడుచుటకు వీలైన ఈ రమ్యపథముపై నడచునట్టి సారస్వత పథికులకు ప్రతిమజిలీకూడ ఒక విందును చేయును, ఒక స్వాగతమును పలుకును. సహజకవి జంగయ్యగారు వేసిన మీ పంథాలో అందఱును నడువవచ్చును. అందఱికిని గావలసిన వన్నియు నిందులో గలవు. ఇచ్చట మొదట సాక్షాత్కరించు మజిలీ కాలచక్రము. ఈ చక్రము. ఈ చక్రభ్రమణమునందు కాలత్రయము, ఋతుషట్కము, వత్సరము, అనునవి పూటీలై, ఆకులై, బుడ్డీయై యిరుసునః దిరుగుటను మనము చూడవచ్చును. జీవునికి అది కాంతిసముద్రము, దాని భ్రమణమున కంతములేదు. ప్రాణికోటి మనుగడ దానిచేతిలోనున్నది.

రెండవ మజిలీలో ఒక ఉపాధ్యాయుఁడు కూర్చునియుండును. అతఁడు అజ్ఞానాంధకారమును జీల్చునట్టి కాంతితో విజ్ఞానవేదికపై నధివసించియుండును. శాస్త్రసాగరములను మథించి అమృతము నిచ్చిన మహనీయుఁడు, విశ్వోపకారి, జాతినిర్మాతుఁడు, పంచవర్ష దేశీయులగు బాలురకు ఊహ లుబికివచ్చుటకై వీణను మీటు కళారతుఁడు, తత్త్వవేత్తలు, మంత్రులు, రాజులు, గ్రంథకర్తలు, కవులు అందఱును అతని సృష్టియే, ఆయన దేవుఁడు ఆయన బ్రహ్మ.

ఆయనను దాటి ముందుకు మూఁడడుగులు వేయగానే "భారతవీరా! ఓ భారతవీరా!" అను సందేశగీతము వినఁబడును. అందులో "వందేమాతరం" అంటూ మదమ్మత్త త్రిప్పుకముందడుగు వేస్తూ వైరి గుండెలదిరేలాగ, మరపిరంగి గుండ్లలాగ స్వదేశశక్తిని, శక్తిని చాటిచూపమన్న మాటలు, ప్రచండ ప్రణవనాదమై ప్రసిద్ధిగాంచుమన్న బోధలు మనస్సునకు హత్తుకొనును.

నాలుగవ మజిలీలో స్వయం భూదేవుని శిథిలాలయము సాక్షాత్కరించును. అందలి శిథిలశిల్పములలో ఆనాటి శిల్పుల పురాకృత సుకృత పరిపాక లబ్ధమైన శిల్పచాతుర్యము చాటున కవి కవితాచాతుర్యము తొంగిచూచును. సహజ కవికి సాధ్యముకాని సలక్షణ కవితాసరస్వతి గోచరించుచు, ఇది పూర్వజన్మ సంస్కారమా? ఒక పుణ్యమూర్తి ప్రసాదమా? లేక ఘుణాక్షర న్యాయ లబ్ధమా? అన్న సందేహమును బొటమరింపఁజేయును. ఆలయమునందలి శిల్ప విన్యాసము నాట్యశాస్త్రమువలెను. పాషాణములు ప్రాణములున్న కళాజగత్తుగాను గోచరించును. చరిత్ర సృష్టించిన ఆ శిథిలములు కరుణరసమును పిండును.

ఆపైన మనకు దర్శనమిచ్చువాఁడు వేంకటేశ్వరస్వామి. ఆ దేవుని గజేంద్రమోక్ష బలిశిక్షాది మహిమలు గొనియాడుచు, జీవుని యసహాయతను నివేదించుచు, 'పరమదయాకర' నన్ను పాలింపుమని వేడుచు ముందుకు సాగి వచ్చో "ఎవరవో" అన్న గీతము వినబడును. ఆ గీతమునందు ఒక వలపులరాణి ప్రతిఫలించును. ఆమె చిరస్మరణీయగాను, మాయని కలగాను, ప్రేమసరస్సు నందలి పూలపడవగాను, ఆమనియందలి మధురయామినిగాను, స్వర్గఖండము గాను గోచరించి మనకు శృంగారరస తాదాత్మ్యమును ప్రసాదించును.

ఆ పై ప్రయాణమున వచ్చునట్టి యేడవ మజిలీలో "మనశాస్త్రి" లాల్ బహదూర్ దివ్యస్వరూపము మనముందు నిలుచును. అష్టాదశ సంఖ్యతో సన్నిహిత సంబంధమున్న భారతావనిని అష్టాదశవర్షములు పాలించి, అష్టాదశ దినములు రేగిన పాక్ ద్వంద్వయుద్ధాగ్నిని చల్లార్చుటకు తాష్కెంటు సంధిపత్రముపై నుంచిన తన నామాక్షరముల మషీపంకము తడియారకమునుపే వీరస్వర్గ మలంకరించిన లాల్‌బహదూరుశాస్త్రి దివ్యతేజము మన కనులకు మిరుమిట్లు గొలుపుచు, ఇచ్చిన శాంతిసందేశమచ్చట ప్రతిధ్వనించును. అతఁడు కృష్ణ భగవానుఁడు, అతడు బుద్ధభగవానుడు. దుఃఖపరవశయైన కవివాణి గాద్గద్యము, విశ్వవీణ శోకరాగము, అచ్చట వినిపించును.

ఆ తరువాత, మార్గమొక మలుపు తిరుగును. "త్యాగరాజస్వామి" చిరు తాళముల లయతో చేయు రామనామామృత గానముతో పులకింపఁజేయుచు దర్శనమిచ్చును. పోతరాజు ముందువలెనే వాణి త్యాగరాజు ముందు నిర్దుష్ట

గుణాలంకార శోభితయై నిలిచినది. సహజకవి కలమునుండి సలక్షణ రచన తీగలుసాగినది. జగత్తునందలి రాజులందఱును త్యాగహీనులు, ఆయన త్యాగ రాజు, రాగరాజు, సంగీత సాహిత్యములతో రాముని సేవించి తాను తరించి లోకమును తరింపఁజేసిన కవిరాజు. ఆయన గానమును వినుచు చెట్లు తలలూపినవి, గుట్టలు స్తబ్ధములై నిలిచినవి, నదులు పొంగి పొరలినవి, ఉదధి ఉబ్బిపోయినది.

ఆ ప్రక్కననేయున్న కవి యౌవనాంబుధిలో నుబికివచ్చిన "మారు ముద్దు" కుమారుని ముద్దుగొనుట మనకు కనపడును. దానివెంటనే వచ్చు పదవ మజిలీ "పికసందేశము" ఆ సందేశము పికమునకే సందేశము. అది పికమును దీనమానవ గాథలు గానముచేయుమని బోధించుట మనకు వినఁబడును. ఆ సందేశమును స్మరించుచు నడువగా "సారవిచార" ఘట్టమును జేరెదము. అది ధర్మ విచారము, నిత్యానిత్య వస్తువివేకము. "అణోరణీయాన్ మహతో మహీయాన్" అను శ్రుత్యర్థమును ప్రతిపాదించుచు, మానవలోకమునందు పెల్లురేగిన మోసమున కాయుధములుగా ధర్మము, దానము, కర్మ మొదలయినవి ఉపయోగించుచు జనుల జీవనముల హతమార్చుచున్నవను ఆక్రందన మచ్చట వినబడును. నిత్య సత్యమైన పరమాత్మను దెలుపు ఓంకారమే శరణ్యమను సిద్ధాంతము శ్రవణ గోచరమగును. ఆ పైన నొక మజిలీదాటి మరియొక చోటికిఁ జేరుకోగా "ఒక్కడు వేరొక్కడు" కనబడుదురు. ఒక్కడు, దారిలోబడి దాహమునకు తట్టుకోలేక మూల్గుచు, విలపించుచు, ఆకలికి అలమటించుచు, మృత్యుగహ్వరమునందు చిక్కి ఏడ్చుచుండును. వేరొక్కడు పెత్తనముకొఱకై కారులో పరుగెత్తుచు, ప్రణయలీలలలో దేలిపోవుచు, చెలితోగలిసి రాగాలు ఆలపించుచు తిన్నది అరుగక మందులకై వెదకుచుండును. ఖేదమోదముల కాస్పదమైన యా చోటునుండి తప్పుకొని ముందుకు నడచినచో "మాయారాక్షసము-సత్య పరాక్రమము" అన్న పదునాల్గవ మజిలీని చేరుకొందుము. సృష్టిలో మాయా కల్పితమైన రాక్షసత్వము సత్కర్మల నెపమున నెట్లు విజృంభించునో సత్యమైన దైవశక్తి దానినెట్లు అణచునో అచ్చట చూడగలము. దానిప్రక్కనే నిర్భయ స్థానము గలదు "నాకు భయంలేదు" (నేను=ఆత్మ) అచ్చట ఆత్మతత్త్వము గోచరించును. చిత్కళలు భాసించును, గురువు పరబ్రహ్మరూపమై శిష్యునికి పరమాత్మ భిన్నతను ప్రసాదించును. నాదబ్రహ్మానంద మయత్వమును జేకూ

ద్వను. ప్రపంచ సుఖములందలి నిస్సారతను దెలుపును. అది ఆత్మతత్వ విచారము, అదంతయు వేదాంతసారము.

అక్కడ మనము ఆగిపోవలసినదే, కాని ప్రక్క మజిలీనుంచి "కోకిల ధ్వని" వినపడుటచేత ముందునకు అడుగుపడును. ఆ కుహూధ్వని, సుధా మధురగీతమై, అచ్చటి ప్రకృతి మంగళారామమై, మిధునతాపమును గలిగించి లాగుకొని పోవును. ఆ కైపునుండి మెల్లో తేరుకొని "నిత్యసత్యాల" వైపునకు మనస్సును మరలించుకొనగలుగుదుము. మనస్సునందు ఆత్మనుమించిన (ఆత్మానందమును మించిన) తాదాత్మ్యము మరొకటి లేదనియు, వనితామణి మనవెంట రాదనియు, బ్రతుకులో బాధ తప్పదనియు, కుట్ర చేయనివాడు కోటికొక్కడును లేడనియు, ఇంకను వలసినన్ని సత్యములను అచ్చట గుర్తింతుము.

మనమెంత శాంతము వహించినను గిల్లికజ్జాలకు వచ్చువారుందురు. అట్టి వారిలో చైనాతో చెలిమిచేసికొని భారతోర్విపై గ్రుడ్లురిమిన అయూబ్ ఒకడు. అట్టి సందర్భములందు చేతులు ముడుచుకొని నిర్వీర్యులై కూర్చొనుట భారతీయుల ధర్మము కాదని ప్రోత్సహించు "వీరభారతి" వినపడును. అందులో భారతీయ సైనికుల పరాక్రమము, విజయము ప్రపంచ విఖ్యాతిని గనిన చరిత్ర స్వరూపము గోచరించును.

కొంచము ముందునకు సాగగా ఒక 'తోటమాలి' ఆవేదన చెవులలోఁ బడును. అతఁడు పెంచి పెద్దచేసిన గులాబీకన్యను భగవంతుని పాదములపై నుంచుదమనుకొనుచుండగా, దానిని తుమ్మెదవిటుడు తాకి తేనెను గ్రోలి వెళ్ళిపోయెను. ఆ దృశ్యమును జూచిన తండ్రి తోటమాలికి గుండెలో దిగులుగల్గెను. తాను వండి నైవేద్యము చేయుదమనుకొన్న యన్నమును పిల్లి ముట్టినట్లయ్యెను. దుఃఖము వెల్లువలై పొరలుచుండగా నా తోటమాలికి (భక్తునికి) జ్ఞానోదయమగును 'సర్వం విష్ణుమయం' అన్న సత్యము గోచరించును. పూవు, తావి, మధువు, మధుపము అన్నియు విష్ణుమయములే యని తెలిసికొని తృప్తిపడును.

ఆ భక్తునివద్దనుండి మనము కదిలీకదలక మునుపే ప్రక్కనున్న మజిలీ నుండి 'సహింపను' అని ఒక పొలికేక వినపడును. అది స్వతంత్ర భారతముపై

మని తండ్రి యెంత బలవంతపెట్టినా ససేమిరా కాదని బడిపంతులయ్యారు. పిల్లలకు బోధిస్తూనే తామూ వైదుష్యాన్ని సంపాదించుకున్నారు. పాఠశాల మొగమెరుగని, కళాశాల మెట్లెక్కని శ్రీ జంగయ్యకు సమాజమే పాఠశాల ఐంది. అనుభవాలే దేశికత్వం వహించాయి. తర్కనాత్మక సాహిత్యంకంటే వివరణాత్మకమైన సాహిత్యం ఉపాదేయమని ఈయన నమ్మకంకాబోలు! ప్రతి గ్రంథంలో వ్రాసుకొన్న మున్నుడులు-ఈయన వివేచనాపటిమనూ, లోకావ లోకనా విధానాలనూ చాటగలుగుతున్నవి. శబ్దార్థ సౌందర్యాల సృష్టికోసం పడే తపనకంటే, విషయవివేచనంమీద ఈయనకు గౌరవం రానురాను అధికమౌ తున్నట్లు తోస్తున్నది. నిజానికి అచ్చమైన కవిత్వాన్నీ, అందులోని రసపా రమ్యాన్నీ అనుభవించగల సహృదయులు సకృత్తుగానే ఉంటారు. అందుకే జంగయ్యగారు ఎన్నిపాటలూ, పద్యాలూ, కావ్యాలూ వ్రాసినా వాచ్యార్థానికి ఎన లేని ప్రాముఖ్యాన్నిచ్చి, పఠితృలోకానికేదో సందేశాన్నివ్వాలనే కుతూహలంతో అహరహం తహతహలాడుతూంటారు. జీవితంలో ఎన్నో ఢక్కాముక్కీలు తిన్న రచయిత. అనుభూతులకంటే, అనుభవాలకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యమిస్తారు. అనుభవాలను కాచి, వడబోసి, సూక్ష్మీకరించి ధ్వనిలోకంలోకి ఈడ్చుకుపోతే రచయితకూ, కేవలం అక్షరాస్యుడైన పాఠకునికీ లంకె ఏర్పడడం ఎప్పుడోకాని జరిగే పనికాదు. నిజాయితీని నమ్మిన శ్రీ జంగయ్య అనుభవాలను శక్తి వంతంగా చెప్పగలరు. ఆయన గ్రంథాల మున్నుడులలోని భావాలన్నీ ఆత్మ కథాపరిధిలోనికి వస్తూ ఉంటాయని పదిలంగా చదివే పాఠకునికి తెలియకపోదు. కష్టపడి చదువుకొని తమ భావాలను నిర్దుష్టంగా ప్రకటించుకోగలిగే శక్తిని సంపాదించుకున్నారు. కేవలం ఏదో వ్రాసిపారేయాలనీ, తామూ రచయితల మనిపించుకోవాలనీ ఉబలాటం శ్రీ జంగయ్యకు లేదు. తామేం వ్రాస్తున్నారో తమకు తెలిసే వ్రాస్తారాయన. ఇన్ని లక్షణాలున్న వ్యక్తి రచయితగా ఇంత కాలం మనగలిగి దాదాపు 20 గ్రంథాలువ్రాసి రజతోత్సవాలు జరుపుకొనగలగడం ఎంతో సంతోషింపదగిన అంశం. ఈ ఉత్సవాలను ప్రోత్సహిస్తున్న, సహృద యులు ఒక మంచి రచయితను గుర్తించగలిగినారనడంలో సందేహ ముండ కూడదు.

శ్రీ జంగయ్య రచనల్లో శబ్దార్థాలకంటే, భావాలకు ప్రాముఖ్యం ఎక్కువ. అందుకే ఎక్కడైనా శబ్దాలంకారం ఒలికితే అది అక్షరరమ్యతను కోరే పాఠకు

లను తృప్తి పరచడానికేమో అన్పిస్తుంటుంది. మానవతా సందేశాన్ని సాధ్యమైనంత సరళంగా అందించాలనే కుతూహలంకొద్దీ ఆయన సూటిగా చెప్పడంలో తన నేర్పును ప్రదర్శిస్తూ ఉంటారు. వ్యంగ్యార్థ ప్రతిపాదనం, ధ్వని ఇత్యాది మహాకవిత్వ లక్షణాలను ఆయన పెద్దలకే వదిలేశారు. అందుకే అన్ని గ్రంథారంభాల్లో వ్రాసిన అభిప్రాయాలు శ్రీ జంగయ్య ఎంత భావుకులో, ఎంత పరహిత చింతకుడో, ఎంత ఆర్ద్రమనస్కుడో, ఎంత గట్టిగా సూటిగా అధిక్షేపించే శక్తిగలవాడో అవగతమవుతుంది. ఈ మాటను చూడండి.

"పాసిపోయిన పప్పుచారును భిక్షుకునికి దానంచేసి వెంటనే తనకోసం స్వర్గంనుండి పూలరథాలు వస్తూఉన్నాయా అని ఆకాశంకేసి చూసేవారినిగూర్చి నేను సంభావించనుగాని, మంచిపని అనుకున్న వెంటనే ఎవరి ఆజ్ఞలకు లోను గాక ఆ పనిని చేసేవానిని నేను ఎంతగానో గౌరవిస్తాను".

సమకాలీన సమాజంలోని కుళ్ళును, స్వచ్ఛమైన తన దృక్కోణంతో చూసి, తమ రచనల్లోకి అనువదించి అనేక ప్రక్రియల్లో అందించి కృతార్థులయ్యారు.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి "జ్ఞానమందిరం" వివిధ విషయాలను పొదుగుకున్న ఖండికల సంకలనం. ఇందులో కథాకావ్యం ఒకటి ఉంది. శతక లక్షణాలు పులుముకున్న పద్యాలూ ఉన్నవి. వచనకవితా ఉంది. గీతాలూ ఉన్నవి. వృత్తాలూ ఉన్నవి. ద్విపదలూ ఉన్నవి. కావ్యాత్మ అన్న శీర్షికతో చక్కని వచనమూ ఉన్నది. ఇష్టదేవతాస్తుతి ఉంది. పూర్వమహాకవుల సంకీర్తనం ఉంది.

ఈ సంకలనంలో 'విశాల', 'భావోదయం', 'శాంత సత్యల వివాహం', 'వధూవరుల పాట', 'ఆణిముత్యాలు', 'పీర్ల పండుగ', 'ప్రబోధ సందేశం', 'గంధమందిరం', 'నడుస్తున్న చెట్లు', 'హాయిహాయి', 'ప్రశ్నపై దర్శించు', 'కవిత', 'కృష్ణ', 'కులం', 'నరుడు హరుడు', 'రహస్యం' అనే శీర్షికలున్న కవితలున్నవి.

'విశాల'లో ఒక కథ ఉంది. అది 'శాంతసత్యల వివాహం'తో పూర్తి ఔతుంది. కథకు పూర్వం దేవతాస్తుతి, కవితా ప్రాశస్త్యం "పసిపాప నవ్వువలె

ప్రజలు సత్కావితోగా రూపుదిద్దుకొన్నవి. కథ వర్ణాంతర వివాహోదంతం విశ్వమానవ సమైక్య భావవీచిక. ఈ కథలోని ఛందోబద్ధ సంభాషణలు పరు చిరార్థాలను ప్రతిపాదిస్తున్నవి. రచయితకున్న విశాల దృక్పథం, నిర్దుష్టమైన గమ్యం గోచరమౌతాయి.

'వధూవరుల పాటకు రాగతాళయుక్తంగా అభినయ పురస్సరంగా పాడుకో వచ్చు. నటకొత్త భావాల బంభరాల సవ్వడులను ఈపాటల పద్మాల్లో వినవచ్చు.

'అణిముత్యాలు' ఎనిమిది తేటగీతి పద్యాలే ఐనా లెక్కకు మించిన వీకులను స్ఫురింపజేసే కవితా శకలాలు.

'పీర్ల పండుగ' కవిగారి స్వభావోక్తి చిత్రణకు మచ్చుతునక.

'ప్రబోధ సందేశం' మకుట నియమాన్ని గుబాళిస్తూ సాగిన 15 తేట గీతుల శతక శకలం. "లెమ్ము ఓ తెల్గువీర! వేగమ్ము దలచి" అనే మకుటం శకటంగా సాగిపోయిన ఈ పద్యాల్లో ఎంతో సందేశస్ఫూర్తి ఇమిడియున్నది.

"శత్రువులు నిర్వురే నీకు జగతియందు
ఆకలొక్కటి-అజ్ఞానమరియ రెండు"

వంటి పంక్తులను ఎన్నింటినైనా ఎత్తి చూపవచ్చు. 'గంధ మందిరం శ్రీమద్భగవద్గీతా సంకీర్తనం.

'నడుస్తున్న చెట్లు' ఇది వచనకవిత. ఇందులోని చెట్లను మనుషులకూ, రాజకీయ పక్షాలకూ సంకేతాలుగా మలచి కవి సహృదయునికి సూటిగా లోకాన్ని చూపించారు. ఈ సంకలనంలోని ఈ శీర్షిక శ్రీ జంగయ్యను కవితాప్రాంగణం లోకి ప్రవేశించే అర్హత ఉన్నదని నిరూపిస్తున్నది.

'హాయి హాయి' తెలుగు భాషకూ, తెలుగు కవులకూ చక్కని నివాళి.

'ప్రశ్నవై దర్శించు' ఇది మరొక వచనగీతం. మానవునిలో ఆత్మ విశ్వాసం మేల్కొవాలని తామీ గీతంతో రగుల్కొల్పుతున్నారు శ్రీ జంగయ్య గారు.

'కవిత'లోని ఆరు తేటగీతుల్లో ముచ్చటగా కవితాలక్షణాలను తెలుపడానికి ప్రయత్నించేశారు కవి.

'కృష్ణ' తేటగీతుల్లో, సీసపద్యాల్లో శ్రీ కృష్ణపరమాత్మ మాహాత్మ్యమును అభివర్ణించారు శ్రీ జంగయ్యగారు.

"నీ చరణప్రసూన మధునిర్ఝరిణీ కణగర్భరమ్య సం
సేచన, బ్రహ్మయై సకల సృష్టి చరాచర జీవకోటికిం
దోచ, మదూహలో విమలతో యజమల్లన బూచి దిక్కులన్
గాచిన వాగ్విలాపి! నను గావ మతింతు రసైక దృష్టులన్"

అనే పద్యం ఈ శీర్షికా సరస్సులో పూచిన హృద్య పద్మకుసుమం.

'నరుడు హరుడు' అనే శీర్షికకు ఔచిత్యం ఎందుకో నాకు తోచడంలేదు. ఇందులో కవితా పారమ్యానికి కవి నీరాజనాలిచ్చినాడు.

సత్యం, ప్రేమ, కవిత్వం, జగత్కళ్యాణ సంధాయకాలని ఎలుగెత్తి చాటినాడు శ్రీ జంగయ్య కొన్ని వృత్తాల్లో, కొన్ని కందాల్లో, కొన్ని సీసాల్లో. 'రహస్యం' అంటూనే అంతా తెలిపిడిచేశారు.

జ్ఞానమందిరంలోని వివిధ శీర్షికలను స్థాలీపులాక న్యాయంగా పరిచయం చేసే ప్రయత్నం చేశాను ఈ చిన్నివ్యాసంలో. వ్యాసారంభంలో నేను ప్రకటించిన అభిప్రాయాలు కేవలం శ్రీ జంగయ్యగారితో నాకున్న చనువునూ, ఆయనపై నాకున్న అభిమానాన్నీ, ఆయన రచనలను గూర్చిన నా వైయక్తికమైన తలపోతలను సూచిస్తున్నాయి.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు చక్కని రచయితగా తెలుగు పరిత్రలోకం ఆదరాభిమానాలను చూరగొంటూ ఉండాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను.

# మధువనం

డా॥ కె. వి. ఆర్. గోపాలాచార్యులు

కావ్యము అనగా కవనవ్యాపారమని మన ఆలంకారికులు నుడివిరి. విశ్వ శ్రేయః కావ్యమ్ అని యనుటలోను పరమార్థ మిముడియున్నది. మధువనం అనే కావ్యఖండికలో ఫలజాతులు పుష్పజాతు లనేకములు ఆస్వాదయోగ్యంగా వున్నాయి. భరతుని నాట్యశాస్త్రానుసారము లాక్షణికంగాను మనం ఈ కావ్యాన్ని ఆనందించవచ్చు. సంస్కృతాంధ్ర కవుల కవితామార్గము ననుసరించినదియై సరళరీతిని ఈ కావ్యము పండిత పామరులను సైతము ఆకర్షించుచున్నదనుటలో సందియములేదు. మంగళశ్లోకములను మనవారు తమ కావ్యసమాప్తికి గ్రథనము చేయుట కలదు. అదేరీతిని ఈ మధువనమునకూడా "శారదా" తల్లిని స్తుతించి కవి తన జన్మను సార్థకముచేసికొనినాడు. ఉదాహరణకు:

మధుర బింబాధర విపంచిని
మాటిమాటికి మీటితీయని
రాగరసముల దనిపి జీవుల
నిలిపినావమ్మా! జగముల గెలిచినావమ్మా!

అనిన కవియొక్క పరిపూర్ణ పాండితీగరిమ తేటతెల్లమగుచున్నది. శ్రీరాముని స్తుతించి 'ఆయువు' అను శీర్షికన తనభక్తి ప్రపత్తులను చక్కగా విన్నవించుకొన్నాడీకవి. సాధారణంగా కవులు తమ కవిత్వంలో అచేతనములందు చేతనత్వం ఆరోపిస్తారు. 'కన్నీటికథ'లో ఎడబాటుబడెనన్న మిడికేటిలతకు అంటున్న 'మిడుకు' మిడకటం అనే పదాలు సర్వసాధారణంగా మనం వాడుకునే పదాలు. ఏం అలా మిడుకుతున్నావు? అంటారు. అతిసహజమైన పదజాలాలు జొప్పించబడి వున్నాయి ఈ కవితలో. విరజాజులు నిజంగా మురిపంగా తలలో ముడుచుకొనేవే. చేమంతుల అందాలు చూడగల కవితాహృదయం మెచ్చుకోతగ్గదే.

విరహ విప్రలంభ శృంగారాన్ని మనం ఈ లతపరంగా ఆస్వాదించవచ్చును. 'భిన్నత్వంలో ఏకత్వం' అనే పరమవేదాంతాన్ని బోధిస్తున్న మరొక మధుర తునక,

నేనే నీవై నా లోకం
నీవే నేనై నా లోకం
ఏకమైన భావమే నా
లోకమై తనరారు స్వర్గం

అతి రమణీయంగా కనబడుతుంది. దైవము నన్ను వీడి ఎలా పోతాడు? జీవాత్మ, పరమాత్మల 'తత్త్వమసి' అనే సత్యాన్ని చాటుతుంది. నేను–తాను అనే గేయం. నరనారాయణులకు భీకర సంగ్రామము వాటిల్లగలదను హెచ్చరిక కూడా కలదు.

తానే నేనను భావమున
తాను జూడకున్ననాడు
నేనే తానను భావమున
నేను తెలియకున్ననాడు
నరునకు నారాయణునకు
జరిగితీరు పెను సంగరము

'నేనే నువ్వు నీవే నేను' అనే తాదాత్మ్యత స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది. దేవుడేరీతిగను తనను వీడిపోలేడను ఆత్మవిశ్వాసము కొనియాడదగినదియే. నాయికా నాయకుల శృంగారము అతిసరళమైన రీతిని పూతోటలో సంకేతస్థాన మేర్పరచుకొనిన వారి సహజానురాగము ఆనందములో అన్నీ ఒక్కటని చెప్పటంలో పరమానంద సద్బ్రహ్మచారి అయిన అలౌకికఆనందాన్ని గుర్తుచేస్తుంది గేయం.

అందిన యానందంలో అన్నీ ఒక్కటి అనుటలో ఆ రసాస్వాదన సహృదయుని హృదయంగమమ్ముగుచున్నది.

ఏకాంతమనే గేయంలో చంద్రుని పనికిమాలిన వాడుగా తెలుపబడింది. పగలు పనికిమాలుడుకాగా చక్కని చుక్కలతోగూడి సహృదయుల రంజింప చేయటం రాత్రియందు శోభదాయకం వుంటుంది. 'మధురగీతి'లో పార్వతీ పరమేశ్వరుల ప్రణయగాథ గుర్తుకువస్తుంది. ఆకాశమును ఒక చుక్కలతోటగా తెలపటం అతిరమణీయంగా వుంది. రమణీయమైన పదజాలంతో కావ్య నిర్వచనాన్ని అనుసరిస్తూ గేయాన్ని వ్రాయటం ఆధునిక కవుల వైశిష్ట్యాన్ని చాటుతుంది. జోలపాటలోని ఆ లాలన ఆనందభరితమైనదని చెప్పటలో సందియము లేదు. ప్రబోధాత్మకమైన గేయసంపుటి మనం ఇటీవల కాలంలో అరుదుగా చూస్తాం. అటువంటిదికూడా ఈ మధువనంలో ఒక జోత్స్న రూపంలో మన ముందు నిలచింది. ప్రస్తుత దేశస్థితిగతులను చాటుతుంది. ధర్మం అనేగేయం. ఇతరుల యాచించటం అంత నీచత్వం లేదని బోధించటంలో పరమ ధార్మికత వెల్లడవుతుంది.

దేశరక్షణ కోరుట ధర్మం!
ఆశ వదలి జీవించుట మర్మం!
ఆదరించమని పరదేశీయుల
నడిగే భావం మనకే హేయం!

కులమతాల కుటిలత్వాన్ని ఆమూలాగ్రంగా పెకలించమనే ప్రబోధం కూడా మనం ఈ 'ధర్మం' అనేగేయంలో గ్రహించగలము. తరతరాలుగా కరుడు గట్టుకుపోయిన ఈ కులమత వ్యవస్థ సమాజంలోంచి తొలగించాలన్న కవితా వేశము నిజంగా సమాజవ్యవస్థను మార్చగలుగుతుందన్న నమ్మకం ప్రతి ఒక్కరికి గలుగుతుంది. బాపు చూపిన శాంతిమార్గమును ఈ మధువనంలో యిమిడ్చి మరల మరల శాంతియుత సాధనకై పురిగొల్పుచున్నా డీకవి. పిల్లల భవితవ్యం తల్లిదండ్రులు తీర్చదిద్దటంలో వుందను పరమసత్యాన్ని చాటుతున్న మధువనంలోని ఆదేశం అను గేయము.

మాతా శత్రుః పితా వైరీ
యేనబాలో నపాఠితః
నశోభతే సభామధ్యే
హంసమధ్యే బకోయథా॥

అను న్యాయమున పిల్లల మంచిచెడ్డలకు తల్లులే బాధ్యులు.

పిల్లల గనిపెంచే ఓ తల్లుల్లారా ! ఆ
పిల్లల మంచే మీదోయమ్మల్లారా !

స్త్రీయే సకల విశ్వాధిపత్యమునకు కారణమని తెలుపుట సమంజసముగా యున్నది వైరాగ్యాన్ని ఇనుమడింపచేసే మరొక మధులతా గంధమొకటి అంతా ఒకటే అను గేయము.

శోకార్ణవ సంసారములోపల
సుఖముల వెదుకుట తప్పన్నా !
కుటిల మతులతోకూడి వసించుట
కూడదనుటదే గొప్పన్నా !

'కూటికొరకే కోటివిద్యలు' జానెడు పొట్టకోసం ఈ ఆడంబరమనే సత్యాన్ని తెలుపుతుంది క్రింది పద్యము.

చిన్నిపొట్ట నింపుటకొరకేకద
చేసేటి చేష్టలు రామన్నా
నేను గొప్పనుచు పరులు తక్కువని
నీల్గుట తప్పని తెలియన్నా !

సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వము, నేటి రాజకీయ వ్యూహంలోని విశిష్టమైన అంశాలను ప్రతిబింబింపజేస్తుందీ పాట. ఆర్థిక సమానత్వం మనం కోరుతున్నాము. అది ఆచరణలో ఏ మాత్రం కనబడటం లేదు.

ప్రతి మనిషి జీవితనౌకలో పయనిస్తాడు. కొందఱు మోక్షమను పేరున విరాగులవుతారు. కొందఱు బైరాగులు అవుతారు. పుణ్యతీర్థములు సేవించి కొందఱు తృప్తిపడతారు. కాని ఎక్కడకు వెళ్ళినా చిత్తశుద్ధి వుండాలంటా డీకవి 'బాటసారి'లో. ఓ మానవుడా నీ వెందుకు యిటునటు పరుగుతిస్తావు ? చీకటి వెలుగులనేవి నిన్ను ఎక్కడకు వెళ్ళినా విడవవు. కన్నీరు కాంచని రాజ్యమేదీ

కానబోము. అందుచే - నీ వైరాగ్యమెందులకు, గృహస్థుడవయి చిత్తశుద్ధితో మోక్షమును సాధించవచ్చును. ముందు నిన్ను నీవు తెలుసుకో. నీలోని పరమాత్మను వెలుగుము. ఈ క్రింది పాట పరిశీలిద్దాం.

వెలుగు చీకటి లేని లోకం
కష్టసుఖములు లేని బ్రతుకుల
ఎత్తు వంపులు లేని భూముల
జనన మరణము లేని జీవుల
వెదకి కాంతువదెక్కడా ?
పయనమయ్యే దెక్కడా ?
పరుగుదీసే దెక్కడా ?

ఏది ఆర్జించాలన్నా బాధలు తప్పవు. బాధతోపాటు సుఖముంటుంది. సుఖదుఃఖాలు కావడికుండలు. ఇన్నివున్న ఈ ఖండికలో విప్లవనాదంకూడా వినిపించాడీ కవి.

దోపిడి దోపిడి దోపిడి-యుగయుగాల తరబడి దోపిడి :
పేదల బ్రతుకుల దోపిడీ
అమాయకులకే అమాసలు
మాయకులకే పున్నాలు

కార్మికలోకం కడుపుమంట కామందుల చేతుల్లో రైతువిడ్డ అలరారుతున్న తీరు కవిని ఆవేశపరచిందంటానికి చక్కని పద్యం ఏరుకోవచ్చు.

అశాంత హృదయుల
అభాగ్యజీవుల
నిశాలోకమున నాశారేఖలు....

పసిపాప బోసినవ్వులు, చంద్రుడు ఆకాశంలోని మబ్బులలో కనబడినట్లుగా పాప ముంగురులలో ముఖము నవ్వించదను ఉపమానము చాలబాగుంది.

నింగి మబ్బుల చెలిమి నీడలో రాజు
ముంగురులలో పాప ముఖము నవ్వింది

దివిరాజు భువిరాజు అను పదాలను వాడి సరళరీతిలో గొగ్గిపల్లుతో కూడిన పాప కులుకులను అందించినాడు. వీరరసమును పురికొల్పుచు భారత సైనికులారా! లేవండోయ్ రారండోయ్ అనే శంఖారావం పూరించబడింది. చెండాడుము అనే గేయం యుద్ధవీరులను సైతం ఆకట్టుకోగలదు.

రణజిద్దావాగ్ని శూర
భారత సైనికవీరా!
చెండాడుము చెండాడుము
నిరుపేదల మోసగించు
నరదుర్మదహంకారుల
గుండాల కుతంత్రాలను
అమాయకుల హతమార్చె
ఆహ్యాఖాన్ సైనికులను
చెండాడుము చెండాడుము....

అనే విప్లవనాదం వినిపిస్తుంది కవితలో. మరొక గేయం రా! ప్రతివానిలో సంచలనాన్ని కలిగిస్తుంది. ఉత్తేజాన్ని విరజిమ్ముతుంది.

ప్రతిక్షణం ప్రభాయురుల
ప్రకీర్తులను పండింపగ....రా
నరుని బ్రతుకులోన పున
ర్నవమన్నది విరియదా
చీకటి కూపాన నిండు
ఆకలిబూకలు దీరవు....
నరాంతకాళి దున్మరా!
బిరాన రా! పురారి రా!

రా!

అతిభీకరమైన భావాలతో, సృష్టినే కదిలించివేయగల భావగంభీరత కలిగిన ఈ గేయం పదేపదే పాడుకుందాం. తెలుగుజాతిమీది గౌరవాన్ని, తెలుగుజాతి ఔన్నత్యాన్ని నలువైపుల చాటింపచేయాలని తన మధువనంలో సాగరా! ముందుకు సాగరా! అనే గేయాన్ని సృష్టించటం జరిగింది.

అది త్రిలింగ శ్రీ విభవము
అఖిల మహోన్నతికి జవము
వరవీర విహారసీమ
అరివీర భయంకరమవి
సాగరా ముందుకు
సాగరా!

తన తెలుగుగడ్డమీద అప్యాయత, తన దేశాన్ని గౌరవించుకోవటం ఈ గేయంలో తెలుస్తుంది.

ప్రియుడు తన చెలితో మాట్లాడు చందము చెలిగనవే అను గేయంలో ఈ క్రింది విధమున తెలిపినాడు.

మండిపోవు వెన్నెలలో
మనిషి వలపు పండెనహో
తొలిరేయికి వలపు పాఠ
ముల నేర్పిన వలరాజు
మన మొక్కటిగా గూడిన
వినువీధిని సాగునే

అని వలపుకన్య సౌకుమార్యం తెలుపుచున్నదీ గీతిక.

చంటిపిల్లలు దేవునితో సమానమంటారు పెద్దలు. అట్టి పాపల కన్నులలో స్వర్గాలెన్నో చూపిస్తున్నాడీకవి.

ఈ పాపలే పరమాత్ముని రూపాలు
ఈ లోకమెల్లనిండి ఆడిపాడేను

అనటంలో కవి చిన్నారి హృదయాలలో చొచ్చుకొనిపోయాడని చెప్పవచ్చు.

పారంపర్యంగా వస్తున్న దాస్యశృంఖలాన్ని ఛేదించుకొని విడిపోదాము అని అంటాడు. 'అడిగే దెవ్వర'మ గేయంలో.

నలుగురిలో మనము
నలిగిపోయి బ్రతకాలా !

మన ఐక్యతను కాపాడుకోమని హెచ్చరిక కూడా తెలుస్తుంది.

విశాలాంధ్ర సాధించిన
వీరుల యాశయ మిదియా
మనమైక్యత కోల్పోతే
మన నడిగే దెవ్వరురా !

ఈ లోకంలో విడదీసే వాళ్లేకాని ఐక్యం చేసేవాళ్ళు లేరని నీతిని బోధిస్తుంది గేయం.

ఎవరివే అను గేయంలో

మధుర మందారముగ సు
స్మిత దుకూలము కదలగా
శతశతానందాలు పండిన
గతిని నా మది పొంగి నిల్తువు

ఎవరివే ? అనేక రమ్యకావ్యాత్మనేమో రసజ్ఞతను వెలిబుచ్చుట చాల రమ్యముగా కనబడుచున్నది. చెలిమిని తేనెతో పోల్చటం చాల ఆధునికం.

ఇక్ష్వాక కాలమునాటి అతిప్రాచీనమైన సాంప్రదాయములను అప్పటి సామాజిక స్థితిగతులను కళ్ళకు కట్టినట్లుగా తెలుగుపండగలో తెలుపబడినది.

కాకతీయుల ఖడ్గతేజము
సింగభూపతి చిద్విలాసము
తెలుగుజాతికి జీవకళికయి
....తెలుగు భూముల బలము నిలిపిన
తెలుగు పండుగ వచ్చుచున్నది

ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల అతిమనోహరమైన సాహిత్య సమారాధన మన కందించినా డీకవి.

చైతన్యదేవత అను గేయమున భూమిని పంచభూతముల సంచయ మన్నాడు. ఈ సంచయము, సంచయనమని పదాలు సాధారణంగా మనం వింటున్నవే.

రసాన్ని ఒక దేవతగ ఆరాధించటం ఏ కావ్యంలో అంతగా చూడం. అటువంటి రసదేవతకు ఊపిరిగా నిలిచి కవిత్వామతల్లిని స్తుతించి తన వినయ మును ప్రకటించిన్న కవి ధన్యుడు. ఇకముందు కార్యక్రమమును తెలుపుచు

కవితల పంటలు పండించేము
నవరస రాగము లొలికించేము

అని కవుల నందరిని ప్రోత్సహించటం ఈ కవి కవితాసౌభాగ్యానికి నిదర్శనము.

మధువనంలోని యీ గేయసంపుటి వివిధ భంగిమలలో నృత్యముచేయు నాట్యలతికవలె ప్రతివానిని ఆకర్షించగలదని ఆశిద్దాం.

# దర్శనము

టి. గౌరీశంకర్, ఎం. ఏ.,

సమాజం పరిణామశీలి, సాహిత్యం సమకాలీన స్థితిగతులకు దర్పణం. ఆయా కాలాల్లో వెలువడే సాహిత్యం సామాజిక పరిణామాలతోపాటు మార్పులు పొందుతుంది, మలుపులు తిరుగుతుంది. ఇందుకు మత, సాంఘిక, రాజకీయ ఆర్థికాది పరిస్థితులు దోహదపడతాయి.

తెలుగు సాహిత్య చరిత్రను పరిశీలిస్తే ఆదికావ్యమయిన భారత రచన వెనుక ఆనాటి మత, సాంఘిక, రాజకీయ పరిస్థితులు ప్రేరణ వహించి, కారణ భూతమయ్యాయి. భారత రచనానంతరం వెలువడిన సాహిత్యం చాలావరకు ఏదో ఒక ఉద్దేశానికి, ఉపదేశానికి, ఉద్యమానికి ఉపబలకంగా వెలువడినదే.

ప్రాచీనయుగంలో, ప్రధానంగా మత ప్రచారానికి, ధర్మ ప్రతిష్ఠాపనకు సాహిత్యం ఆలంబనమయితే, ఈనాటి ఆధునికయుగంలో సామాజిక సమస్యల సజీవ రూపకల్పనకు, ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయాది పరమయిన వ్యసనాలకు, వ్యత్యాసాలకు అద్దం చూపేదిగా రూపు దిద్దుకొంది.

ప్రతి కవి కూడా తాను వ్రాసింది సమాజానికందించాలని, సమాజం నుంచి దానివల్ల కలిగిన 'రియాక్షన్'ను గమనించాలని ఆశిస్తాడు. ఈనాటి కవిత్వం చాలావరకు ప్రజలకోసం వ్రాయబడుతున్నది కాబట్టి ప్రజల భాషలో ఉండాలనే ఉద్దేశంతో ఈనాటి ఆధునిక కవి వచనకవితా ప్రక్రియను చేపట్టి, వ్యవహారిక శైలి ననుసరిస్తున్నాడు. ఆధునిక భావవ్యక్తీకరణకు, సామాన్యుడి లోగిలిలోకి వెళ్ళి పలుకరించేందుకు వచనకవితా ప్రక్రియ 'కవచం' లాంటిదని భావించడం, తదనుగుణంగా ఈనాడు వచనకవిత బహుళ ప్రచారం పొందింది.

ఈనాడు కవిత్వం రాసేవాళ్ళలో దాదాపు ఎనభై శాతం వచనకవితా ప్రక్రియను చేపట్టినవాళ్లే. అంతమాత్రాన వీళ్ళకు ఛందోబద్ధమయిన పద్యం,

గేయం రాయడం రాదని భావించడానికి వీల్లేదు. ఇప్పుడిప్పుడు, పద్యకవులుగా ప్రసిద్ధికెక్కినవాళ్లు కూడా వచనకవితలు రాస్తున్నారు. మొదట మనవిచేసినట్లు సామాజిక పరిణామాల దృష్ట్యా సాహితీ ప్రక్రియలు కూడా మారుతూ వుంటాయి.

ఇలా వచనకవిత్వం, పద్యకవిత్వం రాసి మెప్పించగల కవులు ఈనాడు చాలా కొద్దిమంది మాత్రమే కనిపిస్తున్నారు. అలాంటివారిలో శ్రీ నీలా జంగయ్యగారొకరు.

వీరు ప్రాచీన కవితా సంప్రదాయాన్ని జీర్ణించుకున్న వారేగాక ఆధునిక కవితాపోకడలను, సమకాలీన సామాజిక సమస్యలను ఆకళింపు చేసుకున్నవారు. అందుకే వీరు పద్యం రాసినా, వచనం రాసినా మెప్పించగలరు.

"దర్శనము" అనే వీరి ఖండకావ్యం పద్యం, గేయం, వచనం మూడింటి యొక్క సంగమం. సాధారణంగా ఆధునిక కవులంతా అభ్యుదయ దృక్పథాన్ని రచనలలో కనబరుస్తున్నవారే. అంటే మార్క్సిజమ్, భౌతికవాదం పునాదిగా, ఆకలి, అన్యాయం, ఆవేదన, ఆర్థిక అసమానతలు వస్తువులుగా తీసుకొని, సగటు మనిషిని కథానాయకునిగా చేసుకొని రచనలు చేస్తున్నవారే.

కానీ, ఈ కవి "దర్శనము"లో ఇహలోకానికి సంబంధించిన భౌతికావసరాలు, నిత్యనైమిత్తిక కార్యక్రమాలు, రాజకీయాలు, రచ్చబండలు, రగిలే గుండెలు, దోపిడీలు, రాపిడీలేగాక–విశ్వసృష్టి, మానవాతీత శక్తి, ఆ సృష్టికర్త గవేషణ, దైవరహస్యాన్ని తెలుసుకోలనెడి తపన, జిజ్ఞాస, ఆధ్యాత్మిక చింతన కూడా దర్శనమిస్తాయి.

తీసుకొన్న ఆ యా వస్తువును బట్టి కవి తన ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులతో పద్యంగా, మాత్రాబద్ధమయిన గేయంగా, వచనంగా సెడిపించారు. వాటిలో కొన్నింటిని విహంగ వీక్షణంలా స్పృశించడానికి ప్రయత్నిస్తాను.

కావ్యాదిలో, కవి తన పీఠికలో – "నాకంటె పెద్దవాడవయితే ఈ పుస్తకాన్ని చదవడం మానేయి, చిన్నవాడననుకొంటే చదివేసేయి...," అని మనవి చేశారు. నిజంగా ఇది చిన్నవాళ్లగాక – అంటే ఇక్కడ 'చిన్నా, పెద్దా' అన్నది

వయసుతో పరిగణనలోకి తీసుకోవలసినదికాదు; మనోవికాసాన్ని, బుద్ధి పరిపక్వతను బట్టి తీసుకొన్నట్లయితే—పెద్దవాళ్లు చదివి అవగాహన చేసుకోవలసిందే.

'రాముడు', 'కృష్ణుడు', 'శివుడు', 'వెంకటేశ్వరుడు' అనే పేర్లతో వ్యవహరించబడే భగవంతుడు అనేవాడు అసలు ఉన్నాడా, లేడా అనే మీమాంస లోకి దిగకుండా, మానవాతీతమయిన ఒక శక్తి ఉందని; ఈ చరాచర జగత్తు నంతా ఆ దివ్యశక్తి నడుపుచుందనే నగ్నసత్యాన్ని అందరూ ఒప్పుకొని తీరవలసిందే. ప్రపంచం వైజ్ఞానికంగా ఎంత ముందుకు వెళుతున్నా,

ఆ శక్తిని వారి వారి అభీష్టానుసారంగా సాకారంగా, నిరాకారంగా భావించి పూజించుకొనే వారున్నారు.

కవి ఈ 'దర్శనము'లో మొదట 'పల్లవింతు' అనే శీర్షిక గల కవితా ఖండికలో ఆ విశ్వపతిని సంస్మరిస్తూ—

'నీకయి గుండె తంబురను నిర్మలనాదము లీన మీటితిన్' — అని అంటారు.

ఇక్కడ కవి తన హృదయంలో ప్రతినిత్యం నిర్మలమయిన మనస్సుతో ఆ భగవంతుని నామగానం చేస్తున్నానని చెప్పారు. ఇక్కడ రెండు విధాలుగా అన్వయం చేసుకోవచ్చు. ఓ ప్రభూ! వికార, ప్రలోభ భూయిష్ఠమయిన నా ఈ హృదయతంబుర నుంచి మలినరహితమయిన, స్వచ్ఛమయిన, అపశృతిలేని రాగం వెలువడే దాకా నేను మీటుతూనే వున్నాననీ, అంటే వీటినుంచి విముక్తి కొరకు నీ నామగానం చేస్తున్నానని ఒకటి, ఈ హృదయ తంబురను నీ నామోచ్చారణతో మీటగానే నిర్మలమయిన నాదం వెలువడుతున్నదనీ—అంటే నీ నామ మహిమ వల్ల పాపపంకిలం పటాపంచలయి పోయిందనే రెండవ భావాన్ని గ్రహించవచ్చు. ఇక్కడ 'తంబుర' అనే పదప్రయోగం ఎంతో ఔచిత్యంగా ఉంది. తంబుర అనే వాయిద్యాన్ని సాధారణంగా సర్వసంగ పరిత్యాగులు ఉపయోగిస్తుంటారు. అంటే ఇక్కడ కవి తాను ఇహలోక పరమయిన కామ, క్రోధాది అరిషడ్వర్గాన్ని పరిత్యజించి, నీ అన్వేషణకై సర్వసంగ పరిత్యాగుడనయి బయలుదేరాననే తత్వాన్ని చెప్పకనే చెప్పారు.

అదే ఖండికలో ఒకచోట–

"విశ్వవిఖ్యాత సాహిత్య వేణువునయి
పాటగా మానవతను సప్తస్వరాల
....  ....  ....
....  ....  ....

అంటూ కవి ఇక్కడ మానవతా వాదిగా దర్శనమిస్తారు.

మరొకచోట– నేడు నవనాగరికత వేస్తున్న వెర్రితలలను ఖండిస్తూ ఈ శిలీముఖాన్ని వదిలారు—

"ఒక్క జడదానినిం జూచి చక్కబల్కు
నాగమును మించె నీ జడ నాట్యమనుచు
కత్తిరింపుల కురుల గమ్మత్తు గాంచి
ఏమి వ్రాయునో కవిరాత ఖామకెరుక"

అదే భావ తీవ్రత కలిగిన మరో బాణం—

కాలగతి శీర్షికలో:

"నాగరికతకె ఒక పంగనామ మిడుచు
ఆడమగలకు నొకయింత తేడలేని
హిప్పి వేషాలతో మతిహీనులగుచు
రామకృష్ణ హరే యన్న రమ్యమగునె"—

హిప్పీ వేషాలతో వచ్చిన 'హరేరామ హరేకృష్ణ' ఉద్యమాన్ని కవి నిరసించారు. గంజాయి, నల్లమందు వంటి మత్తుపదార్థాలకు బానిసలై, ఆ భగవంతుని స్మరించటం అన్నది మహానేరంగా పరిగణించారు.

భూమి, ఆకాశం, గాలి, నీరు, వెలుతురు అన్నవి ఆ సృష్టికర్త నిర్మితాలు. కాలగమనం, ఋతు చంక్రమణం ఆ అతీతశక్తి నియుక్తాలు. శిశిరంలో మోడు వారిన ప్రకృతి వసంతపు రాకతో చిగురిస్తుంది. జగమంతా రాగరంజిత మవు

తుంది. ఇది ప్రకృతి ధర్మం, కాలగమనంలో ఒక మజిలీ. దీని నెవ్వరూ ఆప లేప, ఉద్దేశపూర్వకంగా చేయమాలేరు.

ఈ ఆమనిలో అరుదెంచె ఉగాది స్వర్గాన్ని గూర్చి ప్రాస్తావిస్తూ— "ఉగాది" అనే శీర్షికలో కవి ఒకచోట—

ఎంతకాలంబు నిబ్బువి నంతరించు···
కొన్నదో తెల్పు వారిట మున్నవారె ?
కాలమే భూమియై తిరుగాడు చుండ
బొంగరము తిర్గునన మబ్బిపోదురెవరు !— అంటారు.

సృష్టి, లయ అన్నవి చరిత్ర చరణాలు. ఎన్నో యుగాలనుంచి ఎన్నో తరాలు ఈ కాలాంబుధిలో కలిసిపోయి మళ్ళీ కొత్తయుగం, కొత్తతరం అన్నవి ఆవిర్భవిస్తూనే వుంటాయి ; ఇది ఒక గొలుసు చక్రం వంటిది. కానీ సృష్ట్యాదిని, కాలగమన ప్రారంభాన్ని మాత్రం ఇంతవరకు ఎవ్వరూ ఫలానా నాటినుంచి అని చెప్పలేకపోయారు. ఈ అనంత కాలభ్రమణం అన్నది దాని సహజగుణం, బొంగరంవలె ! బొంగరాన్ని సూత్రధారి తిప్పినంత వరకు అది తిరుగుతూనే ఉంటుంది. బొంగరాన్ని ఒక వ్యక్తి ఎలాగయితే తిప్పుతున్నాడో అలాగే ఒక అదృశ్యశక్తి ఈ భూమి అనే బొంగరాన్ని తిప్పుతోందని కవి ఇక్కడ స్పష్ట పరుస్తున్నారు. ఆ శక్తిని ఎవరయినా కనుగొన్నారా అని ప్రశ్నిస్తున్నారు. కనుగొనేందుకు ప్రయత్నం చేస్తున్నానా అనే ఆర్తి మూర్తీభవించింది కావ్యంలో.

కవి పరలోక మోక్ష సాధనకై ఆధ్యాత్మిక చింతననే కాదు, ఇహలోక జీవన సారళ్యానికి దేశ అభ్యుదయాన్ని సంభావిస్తున్నారు.

"సంక్రాంతి" అనే శీర్షికలో — ప్రాంతీయ దురభిమానాలతో ఈరిక లెత్తిన స్వజాతి కలహాన్ని గర్హిస్తూ, సకల జన సమైక్యతను కాంక్షిస్తూ—

క్రాంతి పథమును గూర్చు సంక్రాంతి లక్ష్మి
తెలుగు వారి వైరమ్ముల ద్రెంచుగాత
.... .... .... ....
.... .... .... ....

మానవోన్నతి కాదర్శ మానమయ్యు
సమసమాజ సమున్నత సరణినెంచి
సదయ కవితలు నవ యుగాభ్యుదయమునకు
జయ జయ ధ్వాన రవములు సల్పుగాత!

అంటారు.

కవి చూపు కేవలం నింగి (దైవసన్నిధి) మీదే కాదు నేలమీదా వుంది. "విజయరథము" అనే శీర్షికలోని ఈ ఖండికలో మార్క్సిజం దృక్పథం కనపడుతోంది. ధనస్వామ్య వ్యవస్థ నశించాలి, సమసమాజం అవతరించాలనే వినాదం వినపడుతోంది. గమనించండి—

కూడు లేక నిలువ నీడ
గూడు లేక తరతరాలు
వెనకబడిన జనమంతా
విధిగ నేడు కదలాలి!
ఒక్కడెవడో ప్రకృతిధనము
మెక్కకుంట చూడాలి!!
.... .... ....

కర్షకులూ కార్మికులూ
పీడితులూ తాడితులూ
తరతరాల పెను దరిద్ర
దావానల కీలలలో
.... .... ....
.... .... ....

అనే ఖండిక శ్రీశ్రీ కవితాత్మలోని ఉద్వేగాన్ని, శ్రీశ్రీ కవితాశైలిలోని వేగాన్ని స్ఫురణకు తెస్తుంది.

పరభాష, పరభావ, పరదేశ, పరజాతి
.... .... .... ....

పరధాన్య, పరవిత్త, పరవింత, పరచింత

.... .... .... ....

మతిహీన, గతిహీన, పతిహీన, మతహీన

.... .... .... ....

కులభేద, మతభేద, ఇలభేద, కలహాల

.... .... .... ....

అనే పంక్తులు లయబద్ధంగా సాగి. నడకలో హొగసులమ, హొబగులమ కనబరుస్తాయి.

"నడిచే దివ్వెలు" అనే శీర్షికలో—

"నడిచే దివ్వెలు – నరులే దివ్వెలు"

అంటారు ఈ కవి.

నిజమే! నరుడు తనలోని స్వార్థచింతనను చంపుకొని, త్యాగనిరతిని పెంచుకొని, తన్ను తాను కరిగినా, నలుగురికీ మంచి చేయాలనే సద్బుద్ధితో వెలిగినప్పుడు – కవి ఇదే కావ్యంలో "నరాంధము" అనే శీర్షికలో చెప్పినట్లు—

చీకటులు రెండు తెరగులు లోకమందు
ప్రకృతి తో బుట్టువె భూమి గ్రాలె నొకటి
ఒకటి మానవుడొనరించె సకల ముదుప
నరుని చీకటి దుష్కర్మ నరకమయ్యె!

.... .... ....

చమురు వత్తుల దీపాల చావదాయె
విద్యుదాత్మక కాంతికి పీగదాయె
ఈ టపాకాయ కాల్పులకేగదాయె
చీకటులు మ్రింగి జీవించు చీకటాయె....

ఈ చీకట్లన్నీ నరుడు దివ్వెగా వెలిగినప్పుడు తొలగిపోతాయి.

"అఖండాంధ్రము"లో – నే కాదు దేశంలో

అట్టడుగు వర్గాల వారిపట్ల ధనికవర్గాల వారుగనక న్యాయవర్తనులయి మెలగకపోతే, సమాజంలో సహనం సన్నగిల్లిన బడుగువర్గాలు తిరగబడ తాయని, అప్పుడు పిల్లిని గదిలో బంధించిన చందాన బీభత్సం జరుగు తుందనీ, అది దేశానికి క్షోభయేగాని శోభకాదని కవి ఇక్కడ శాంతియుత విప్లవాన్ని ఆహ్వానిస్తున్నారు.

విప్లవమనగానే కత్తులు, మంటలు, నెత్తురు, శవాలు అనే దురభిప్రాయం వుంది కొందరిలో. ఇది తప్పు. గాంధీజీ ప్రవచించిన అహింసా సిద్ధాంతం కూడా ఒక విప్లవమనవచ్చు. మానవకళ్యాణానికి జరిగే ప్రతి మార్పు ఒక విప్లవమే అవుతుంది.

బడుగు జనముల బలిసిన వారుగనక
నాదరింపకపోయిన నాడు కీడు
దేశ గర్భాన రగులుచు తీవ్రమగుచు
క్షోభజెందిన నాడేమి శోభగనము

జంగయ్యగారి పద్యాలుచూసి జడుసుకోనక్కరలేదు. సాధారణంగా పద్యం అనగానేపఠితకు (ఈ తరం వాళ్ళకు) కొంత ఇబ్బందిగా వుంటుంది. ఆడంబర పదజాలంతో, సంధులతో, సమాస భూయిష్టమై, పదాన్వయ క్లిష్టమై కొరుకుడు పడని నారికేళ పాకంలా అనిపిస్తుంది. కానీ జంగయ్యగారు నిత్యవ్యవహారం లోని పదజాలంతో పద్యాన్ని సరళంగా, సాఫీగా నడిపి (ఈ తరం వాళ్ళకోస మేమో) అరటిపండు వొలిచి చేతికిచ్చినట్టుగా చెబుతారు. ఇది గమనించండి,

ఆసనము క్రింద కుంపటి వేసి తలను
తడుపు బట్టదునటువంటి వడుపులెల్ల
మోసము లటంచు దెలిసిన ముందువారి
బ్రతుకు పరిమళ సోపాన పంక్తి నడచు

పైన జంగయ్యగారి పద్యాలలోని సారళ్యతను గూర్చి విడమర్చి చెప్పిన నేను ఇక్కడ ఈ పద్యం సారాంశం చెప్పనక్కర్లేదనుకొంటాను.

"స్వరాజ్యము" శీర్షికలో భారతదేశంయొక్క పూర్వ వైభవ ప్రాభవాలను కీర్తించి, చిరకాల దాస్యశృంఖలాలను ఛేదించి, స్వాతంత్ర్యం సాధించి తెచ్చిన వీర యోధులను, త్యాగ నిధులను సంస్మరిస్తూ, అమూల్యమయిన ఆ స్వాతంత్ర్యం ఈనాడు స్వార్థం, సంకుచితత్వం, కుహనా రాజనీతి, ముఠాతత్వం ప్రబలటం వల్ల ఛిన్నాభిన్నమైపోతుందనే విచారాన్ని వ్యక్తపరుస్తున్నారు.

... ... ... ... ...
... ... ... ... ...ఉ
న్నత మగు మానవత్వమును నవ్వులపాలొనరించె నింక యే
గతి నవ భారతమ్ము మును కమ్మని జీవనమందు నక్కటా!

కవి తెలుగు పలుకుబళ్ళను, జాతీయాలను కూడా సందర్భోచితంగా వాడారు-

హీనపు వర్తనన్ మతి విహీనులు గద్దెలనెక్కి యున్న పో
తీనిని దన్నచో పెరటి యింటను గట్టు మటంచు బల్కి....
... ... ... ... ...
... ... ... ... ...

ఈ కావ్యానికి మకుటమయిన "దర్శనము" అనే శీర్షిక గల కవితా ఖండిక నిజంగా ఈ కావ్యానికి మకుటం వంటిది. హృదయం వంటిది. అందుకేనేమో కావ్యం మధ్యభాగంలో (హృదయస్థానంలో) అచ్చొత్తించారు.

ప్రకృతి, ఆదిపురుషుల సమాగమము, జీవసృష్టికి, అనంత ప్రాణికోటికి మూల రహస్యాన్ని రసభరితంగా చిత్రించారు. ప్రణయ రాగాలు జీవితంలో భాగాలు. కానీ మోహమే జీవితం కాదు, జీవనోద్దేశమూ కాదు. మోహాంధకారంలో కన్నులయెదుట ప్రత్యక్షమయిన ఈశ్వరుణ్ణి దర్శింపక, తదనంతర దశలో పరితప్త చిత్తుడై మానవుడు తన జీవన చరమాంకంలో చేసే ఆక్రందనను, రసస్పందనను ఈ 'దర్శనం'లో ఆవిష్కరింప జేశారు. ఒకచోట-

అట యముండెందుకో యగుపించి నన్ను
హితము బల్కుచు సన్నిహితు జేసుకొనియు
జనులకు సన్మార్గమును జూపి తనకు
పని కొంత తగ్గించమని బల్కినాడు.

ఇది చాలా భావగర్భితంగా ఉన్నది. భూలోకంలో పాపకృత్యాలు చేసిన వాళ్లు యమలోకానికి వెళ్ళి అక్కడ ఈ పాపాలకు పరిహారంగా శిక్ష ననుభవిస్తారని కదా మన పురాణాల నమ్మకక. ఆ విధంగా భూమిమీద నానాటికి పాపుల సంఖ్య హెచ్చుతుందని, చచ్చాక వీరందరికీ శిక్ష విధించటంలో యమలోకాధిపతికి కార్యనిర్వహణాభారం నానాటికీ అధికమవుతుందనీ, ఈ భారాన్ని తగ్గించమని కవిని కోరాడట. అంటే, ఇక్కడ కవి భూలోకంలో పెరుగుతున్న పాపుల సంఖ్యను తగ్గించడానికి వారిని సన్మార్గంలోకి మళ్ళించాలి. దీనర్థం కవి తన రచనల ద్వారా ధర్మప్రబోధం చేసి ప్రజలను పుణ్యపథంలో నడిపించాలని.

ఈశ్వరుడే సత్యం, ఆ సత్యమే శివప్రదం, శివమే ప్రకృతియంతా నిండిన సుందర స్వరూపం. అతడు సర్వాంతర్యామి అని చెబుతూ-

నామ రూపములెల్ల తానై నిమమున లోకాలనేలే
స్వామి కాకారమ్ము లేదట సత్యరూపము తానె యౌనట
చిగురు తానై ఆకు తానై చెట్టు తానై జగము నిండే
ప్రాణులన్నిట ప్రాణితానై పాట తానై వెల్గు శివుడు

'ప్రాణులన్నిట ప్రాణి తానై' అనే చోట పరమాత్మ యొక్క ప్రతిరూపమే జీవాత్మ యని, పరమాత్మ యొక్క ప్రత్యంశంగా జీవాత్మలు రూపు దిద్దుకొన్నాయన్న వేదాంతాన్ని బోధించారు.

ఈ చరాచర జగత్తుకు మూలశక్తి, ఆదిశక్తి, ఈశ్వరాన్వేషణలో కవికి గల జిజ్ఞాస ఇక్కడ తేటతెల్లమవుతుంది-

హృదయమున ప్రశ్న యొక్కటి ఉదయమయ్యే
అంతుపట్టని ప్రకృతికి - అయ్యా ఎవడు
అతని గన్న మహాశక్తి కాది దైవ
మెవ్వరీ ప్రశ్న నన్నాయ కేడుపించు.

జనన మరణాలు, మానవకోటి పెంపుదల, వియోగ సంయోగాల గూర్చి గణితశాస్త్ర పరిభాషలో ఈ క్రింద చాలా చక్కగా వివరించారు.

కూడికలు తీసివేతలు గుణకములును
భాగహారాలు గణితాన బరగు విధము
చిన్న పెద్దల భిన్నులై భిన్నులగుచు
గుణకముల భాగహారాల కూడి యుంద్రు!

పాంచభౌతిక నిర్మితమయిన ఈ శరీరం నశ్వరమయినదనీ, ఇక్కడ సాధించిన, సంపాదించిన ఆస్తి ఐశ్వర్యం, కట్టుకొన్న భార్య, కన్నపిల్లలు ఏవీ కడకు మనవెంట రావనీ, చేసుకొన్న పుణ్యం, పెంచుకొన్న మంచితనమే మనకు తరిగని సంపదలనే హితవు గరపుతున్నారు "విజయదశమి" అనే శీర్షికలో—

వినుమ నమ్మించిన జీవపంచకము నిన్నే మోసముంజేసి బా
సిన నా డాలును బిల్లలున్ హితులు నీచే గూర్చు విత్తావళుల్
గని నిన్నాయక వచ్చెనా ? సుకరమౌ కర్మంబులే దప్ప భూ
మిని యోధాగ్రణి వన్న కీర్తి మిగిలెన్ మేల్గాదె శూరాగ్రణీ!

"అంధ్య సౌందర్యము"లో నానాటికీ ఉన్నవాడు ఇంకా ధనవంతుడవుతున్నాడనీ, లేనివాడు లేమివాడవుతున్నాడనీ, ఈ అసమానతను గని కవి అంగలార్చారు—

ఉన్న ప్రకృతినిధులు కొన్నవానివియయ్యో
లేని వాని కలిమిలేమియయ్యో
ఓటు పేదదయ్యో సీటు ధనికునిదయ్యో
కలిమి సీటు మెచ్చు ఘనునిదయ్యో

విషయ వాసనాసక్తి గల ఉన్మత్తులను, మోహాంధ చిత్తులకు జగదాధారుడైన ఆ ఈశ్వరుడు ఎట్లా అగుపిస్తాడని కవి ప్రశ్నిస్తారు "ముకుర ముఖీ:" అనే శీర్షికలో—

జగమున తమ్మిదామ గనజాలని చంచల చిత్తులై భ్రమన్
దగిలి నిరంతరాత్మ సుఖ దర్పణమందె వశుండు నాటనే
మగుపడు సత్యజీవన మహత్మ్యము రమ్యవసంత భామినీ
దృగమల హాసచంద్రికలు ఈరని మోహనభావ సంపదల్.

మిగుల ఫలమేమిలో

... ... ... ...
... ... ... ...
కాశీనాథుడు దప్ప వి
నాశమె కాంక్షింత్రు మనుజనాథులు భూమిన్

శరణుజొచ్చిన శత్రువునైనా రక్షించే దొడ్డగుణం ఆ ఈశ్వరునికే కల దని, కుటిలవర్తనులయిన ఈ రాజులు, నాయకులు సదా సాటిమనిషి వినాశమే కాంక్షిస్తుంటారనే మానవ నీచస్వభావాన్ని బహిర్గతం చేశారు.

"నెగులనేమి" అనే శీర్షిక గల కవితా ఖండికలో కుళ్ళు, దగా మోసం నిండిన ఈ ప్రపంచం నుండి పలాయానం చిత్రగించడమే ఉత్తమ మార్గ మంటారు కవి—

పరమ దుర్మార్గులైన ఈ నరుల మధ్య
బతుకు చిలుకమ్మ పడరాని పాట్లకోర్చి
మూగదై కాలగర్భాన దాగవలసె
మిగుల ఫలమేమి లోకాలు నెగులనేమి

... ... ... ...
అన్యాయం- అంతస్తుల రాతిభవనమై వెలసితె
న్యాయమేమొ పూరిగుడిసెగా నేలను కరచునా
చిగాలుపడి ఇనబింబం బిక్కమొహంతో నడిస్తే
పట్టపగలు వీధులలో చట్టబద్ధమా దోపిడి!

"నిరుపేదా!" అనే శీర్షిక గల ఈ కవితా ఖండికలో చండిక కరవాలం లోని పదును, ఆవేశం, ఆక్రందన ఒక్కుమ్మడిగా కట్టలుత్రెంచుకున్న ఏరులా ప్రవహించింది:

"అంతే"లో కూడా అంతే!

ఈ కావ్యానికి మంగళం పాడుతూ కవి మంగళప్రదమయిన ఉవాచ చేశారు—

"మనుషులంతా జ్ఞానధనులై – మనుగడకె ప్రాధాన్యమిత్తురు!
మనిషి మంచై దైవమును మరిపించునాడే భూమి స్వర్గం !!

నిజమే! నీలా జంగయ్యగారి 'దర్శనము'లో దర్శించిన ఈ ఆదర్శాల వల్ల సమాజంలోని మానవుడు మాధవుడిగా దర్శనమివ్వాలి; అప్పుడు ఈ భూమి స్వర్గంగా మారుతుందనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

# కవితా సమాలోచనలు

—ఎల్లూరి శివారెడ్డి

కొందరు మహాకవులు. వారి రచనలు భావతృప్తిని మాత్రమే కలిగిస్తవి. మరికొందరు మహారచయితలు. వారి గ్రంథాలు పాఠకులను ఉత్తేజితులను చేస్తాయి. ఇంకా కొందరు సాహిత్యవేత్తలు ఉన్నారు. వారి రచనా సామర్థ్యం దేశానికి ప్రగతిదారిని చూపిస్తుంది. ఇది కవుల కోవ, రచయితల త్రోవ.

నీలా జంగయ్యగారి రచనలను చదువగా విమర్శకులకు కొన్ని భావాలు తలెత్తడం సహజం. నిజం చెప్పాలంటే సమర్థుడయిన రచయిత విమర్శకుని ఆలోచనా నిమగ్నుని చేస్తాడు. విమర్శకుడు తన అనుభవాలను ప్రాధేయంగా గ్రహించి, ఇతరుల అభిప్రాయాలను వానితో మేళవించి సాహిత్య తత్త్వాన్ని ఆవిష్కరిస్తారు. జంగయ్యగారి "కవితా సమాలోచనలు" పేరుకు తగ్గట్టుగానే ఆలోచనా లోచనాలు. జగత్తు భావమయం. మానవుడు భావజీవి. సృష్టి యావత్తు భావతరంగితము. ఏకాగ్రచిత్తుడైన కవి హృదయం శ్రుతిచేసిపెట్టిన వీణవంటిది. ఎంత చిన్నసోకుడుకైనా స్పందిస్తుంది. ఆస్థితిలో ఉండి చేసిన రచన ఈ "కవితా సమాలోచనలు".

జంగయ్యగారు కవి, విమర్శకుడు, అధ్యాపకుడు. కవియొక్క రసవేత్తృత్వం, విమర్శకునికి సంబంధించిన అనుశీలనం, అధ్యాపకుని ధర్మమైన బోధన ఈకవికి ఒక వర్చస్సును ప్రసాదించినవి. "ఈ లోకంలో ఎందరో పుట్టినారు, ఎందరో చచ్చినారు. కాని అందరు బ్రతకలేదు." (పు-14) అంటాడు ఈ కవి. తమచుట్టూ ఉన్న ప్రకృతికి అనుగుణంగా, ఆదర్శంగా, నిరాశ నీలినీడలు సోకకుండా బ్రదుకమని ఈ కవి సందేశం. చెప్పడం తేలికే. అలా బ్రదికి చూపించండని పాఠకులు నిలదీసి అడిగే ప్రమాదం కూడా ఉంది. అలా జీవిస్తేనే ప్రమోదం, జీవించలేకుండా ఉంటే ఉన్మాదం. జంగయ్యగారు

"నేననే మాటను మీరే అన్నట్టుగా చూచుకోగలిగితే ఎంత బాగుంటుంది." (పు. 18) అని మనం అడుగకముందే నోరు మూయిస్తారు.

మరి ఈ రచనలో నవ్వులూ ఉన్నవి. ఏడుపులూ ఉన్నవి. నిట్టూర్పులు కూడా గోచరిస్తవి. అవి సంఘంలో కవికి కనిపించిన భిన్నప్రవృత్తులు. ఎదుటవాడు ఏడిస్తే నవ్వే మనము, మనం ఏడిస్తే ఎదుటివాడు నవ్వుతాడని తెలుసుకోక పోవడం నవ్వులాట కాకుంటే మరేమిటి. అందుకే నీలావారు "ఈ ప్రపంచంలో నిజము తక్కువ అబద్ధము యెక్కువ" అంటారు. "కవిని పూజింప నేర్చువాడు పవిత్రుడు. పంచమహాపాపి కవిని గుర్తించలేడు" (పు. 27) ఈమాట వినగానే కవులందరు పుణ్యాత్ములా, తక్కినవారందరూ పాపాత్ములా అని మనం అడిగితే జంగయ్యగారి సమాధానం ఎలా ఉంటుందో! కవులు "దేవుని ప్రతిరూపులు" (పు. 36) అని మాత్రమే చెప్పగలరేమో అని నామట్టుకు నాకు తోస్తుంది. పుణ్యపాపములు ఒక తెగకు సంబంధించినవి కావు, అవి నడతకే పరిమితములు.

జంగయ్యగారి సమాలోచనలను ప్రత్యేకంగా ఎత్తిచూపడం ఏటికి ఏతాం ఎత్తడం లాంటిది. ఇది ఒక వ్యావహారిక సూక్తికోశం వంటిది అనవచ్చు.

ఏ రచయిత ఆత్మీయతనైనా తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నం చేసినప్పుడు అతని వాక్యాల మాటున దోబూచులాడుతున్న నైజగుణం (Instinct) కనిపెట్టడానికి మనం ప్రయత్నం చేయాలి. "కవి తానేది చెప్పదలచినాడో యది లక్ష్యశుద్ధిగా చెప్పినాడా యన్నదే రచనయొక్క పరమార్థం" (పు. 65) అని ఈ కవి ఉవాచ. వీరు చెప్పిన లక్ష్యశుద్ధి నేడు మన రచయితలలో చాలా మందికి పూజ్యం. ఇతరుల భావాల బరువును మీదవేసుకొని కుంటిసడక నడుస్తూ సాహిత్యమార్గంలో కల్లోలం సృష్టిస్తున్న వీరి బెడద విశ్వానికి తప్పేదెన్నడో! దాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని కాబోలు జంగయ్యగారు "శ్రీశ్రీ వలె నేను వ్రాయలేను. నావలె శ్రీశ్రీ వ్రాయలేడు" అన్నారు. ఇతరుల ప్రభావం మనమీద పడరాదని దీనిద్వారా అయన ప్రకటించారు.

నీలావారు పద్యాలు, గేయాలు, వచనకవిత్వం సమర్థవంతంగా వ్రాయగలిగినవారు. పద్యగుణం గేయానికి, గేయగుణం పద్యానికి, ఈ రెంటిలోని

లయ వచనానికి అతికించడంలో వీరు నేర్పరులు. అందుకు తగిన శబ్దపుష్టి వీరికి గొప్ప వరం. భావబలం ఉన్నా, పదజాలం తక్కువగా తెలిసిన కవుల రచనలు పేలవంగా ఉంటవి. జంగయ్యగారివి భావవైశాల్యమూ, పదవైభవం, నిర్మాణ కళతో పొంది పొసగిన రమణీయ కమనీయ కవనీయాలు. అందుకే వారు కవులుగా లబ్ధప్రతిష్ఠులు.

'మధురం మధు తస్మాచ్చసుధా తస్యాః కవేర్వచః'

ఇది చంద్రాలోకంలోని మాట. మాటమాత్రమే కాదు కవి సాహిత్య జీవనఫలం. ఎంత ఆవేశంనుంచి పైకి ఉబికినా రచనాశ్రమ బహుక్లిష్టమైంది. సర్వాంగ సుందరమైన తన కృతి ఆకృతి చూచుకోగల్గిన కవికి 'హాయి బాధారూపము' (పు. 117) అనిపించును.

ఈ రచనకు పీఠిక కూర్చిన పెద్దలు జంగయ్యగారిని ఎంతో సంభావించారు. నా కెందుకోగాని తమమాటగా నివేదన వ్రాస్తూ 'ఈ సమాలోచనలు మౌన శైలికి సంబంధించిన వగును' అన్న వారి వాక్యమే రుచికరంగా ఉంది. (పు. 28). వీరి తెలంగాణ పలుకుబళ్లు అత్తరుకంటె ఆహ్లాదకరంగా ఉన్నవి.

ఈ రచనను గూర్చి మరరెండు మాటలు చెప్పి విరమిస్తాను. జంగయ్యగారు నేటికంటె రేపు బాగా ఎదుగుతారు. వారి రచనలో తాత్త్వికతాభావాలు నిండారినవి. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు అన్నట్లు రచనల్లో తాత్త్వికత పెరిగితే సంఘంలోకూడా పెరుగుతుంది. భావశబలతతో కూడిన ఈ రచన సహృదయులకు భావభోజనం. భావతృప్తికంటె మించిన తృప్తి - బ్రహ్మానందం తప్ప-మరేమీ లేదేమో అనిపిస్తుంది. భావతృప్తి పొందలేనివాడు శిలకంటె, మలకంటె, మందుడు. జంగయ్యగారి పుస్తకం చేతబట్టినవారికి వివిధములైన భావాలు మనోభిత్తికమీద దృశ్యమానం అగును. అవి కలకాలం పాఠకుని హృదయంలో ఉల్లాసం కలిగించటానికి సమర్థాలు. పేదల అకలి, రాజకీయ నాయకుల అల్పబుద్ధి, స్వార్థపరుల బెడద పీటనిచూపి కవిగారు ఆక్రోశించారు. 'ప్రపంచనమున కవులు శివతాండవము చేయాలి. లోకాలకు చైతన్యాలు రావాలి' అని వారి సూక్తి. ఇటువంటి సూక్తులే భావుకులం విందుభోజనం. ఈ కవిగారి ఈ రచన కలల వెన్నెల పంట.

# ఆవేదన

డా॥ ఎస్. జి. రామానుజాచార్యులు

కవిరత్న శ్రీ సీలా జంగయ్యగారితో నాకు 13 సం॥ ప్రగాఢ స్నేహం ఉన్నది. బహుకాలం క్రితం వరంగల్లులోని పండిత శిక్షణకళాశాలలో మేమిద్దరం కొంతకాలం ఒకేచోట గడపాల్సివచ్చింది. అదే మా ఇద్దరి ప్రథమ పరిచయ సోపానం. పరస్పరం అర్థంచేసికొన్న ఆ సమయాన్ని మేమిద్దరం ఏనాడూ మరచిపోలేం. నిజానికి జంగయ్యగారిలో ఆనాడే నవనవలాడే కవితా చైతన్యాన్ని నేను దర్శించాను. ఒక్కొక్కసారి కవిరత్న దారిలో కూడ స్వీయ కవితలను ఆవేశంతో నాకు వినిపిస్తుండేవారు. ఆనాడు నేను కన్న, విన్న కవిత లన్నీ వారు ప్రచురించారో లేదో కాని వాస్తవంగా ఆ కవితల్లో కనిపించే భావ పరంపర, రసావిష్కారం, చైతన్య విస్ఫురణ ఇప్పటికీ నన్ను గిలిగింతలు పెడుతూనే ఉంటాయి. దాదాపు పాతిక సంవత్సరాలుగా కవిరత్న కవితాదీక్ష నిరంతరం కొనసాగుతూనే వుంది.

మొన్నీమధ్య జంగయ్యగారి కవితా రజతోత్సవాలను నిర్వహింపదలచిన పరిషత్తువారినుండి 1956 లో వారు రచించిన ఆవేదన కావ్యపరిచయం చేయ వలసిందనే విజ్ఞప్తి నా కందినది. అది నా చిరకాల మిత్రుని కవితాసంకలనం. పైగా వారి కవితావాహిని ప్రవహించిన తీరు తెన్నుల్ని వివరించే సదవకాశం. కాదని ఎలా అనగలను. సరే అనుకొని ఆవేదన ముఖపత్రంపై ఉన్న కవిరత్న కలంనుండి వెలువడిన అక్షరపంక్తిని ఇట్లా చదివాను.

కరడుగట్టిన హిమానీ హృది
కరగి నీరై స్రవిస్తున్నది
పాటలై ఆవేదనాభర
కవిత నాలో పొంగుతున్నది

గాలితరగల తేలిపోనీ
మట్టిలోపడి మాసిపోనీ
శుక్తి గర్భంలోన పడినది
మౌక్తికాకృతి తాల్చుకోనీ

కరడుగట్టిన హిమనగ హృదయం భేదిల్లి కరిగి జీవనమై లోకాన్ని ఆనందపరవశం చేసినట్లుగ, ఆనాటివరకు ఘనీభవమౌతున్న జంగయ్యకవి హృదయం ద్రవీభూతమై ఆవేదనాభర కవిత పొంగి పొరలింది. బాధామయ జన జీవన గాధ కవి ఆవేదన. అనాడు క్రౌంచ ద్వంద్వ వియోగోత్థమైన భవ్య కవితావేశుని శోకమే శ్లోకంగా మారింది. వ్యధిత జనాళి వేదన జంగయ్య కవి రోదన. తన ఆవేదనాభర కవిత గాలితరగల తేలిపోయేది పోయినా మట్టిలో పడి మాసిపోయేది పోయినా, శుక్తిగర్భంలో పడినది మాత్రం మౌక్తికాకృతి తప్పక దాలుస్తుందని కంగయ్య కవి విశ్వసిస్తున్నారు.

ఇచ్చట శుక్తిగర్భం-మౌక్తికం అను పదాలు సాభిప్రాయ ప్రయోగాలు. శుక్తిగర్భంలో పడిన హిమబిందువు మౌక్తికాకృతి దాలుస్తుంది. సహృదయ హృదయ కుహరంలో చొరబడిన రసనిష్యందమగు కవితాబిందువు కవితామృత మనబడుతుంది. మౌక్తికం స్వసౌందర్య ప్రకాశమానం, ఆనంద స్వరూపం కవితామృతం కూడ అంతే. తన రచనలలో కొన్నైనా సహృదయ మనో గ్రాహ్యం కాకపోతాయా ? అని కవి భావన జంగయ్య కవిది కేవల కవిత కాదు, ఆవేదనాభర కవిత ఆవేదన ఆక్రందనయొక్క ఆంతరరూపం. జీవకారుణ్యానికి పర్యాయపదం. నవరసాల్లో అగ్రగణ్యంగా కనిపించే కరుణరసం, తనగుండెలో దాగిన శోకం (కరుణం) అంత, ఇంత అని చెప్పక 'నా గుండెలోని శోకం ఈ గుండు తెరుగునోయి.' అని జంగయ్యకవి చమత్కారంగా కరుణరసాన్ని గూర్చి సహృదయులకు నివేదిస్తారు. శాస్త్రీయధోరణి ననుసరించి లౌకికంగా ఏర్పడిన శోకాదులు కావ్యపరిభాషలో స్థాయి శబ్ద వాచ్యాలై రస స్వరూపాలౌతాయి.

నాట్యశాస్త్రకర్త నిర్దేశానుసారంగా విభావాది సామగ్రి సముల్లసితం కానప్పుడు రసత్వ ప్రతిపత్తిని ఎలా సాధిస్తుందని ఇచ్చట ప్రశ్నింపవద్దు. స్థాయీదశను పొందిన నిర్వేదాదులు కూడ రసములౌతాయని రుద్రటు దేనాడో

అంగీకరించాడు. జంగయ్యకవి కావ్యంలో కష్టజీవులు, క్షుదార్తులు, దరిద్ర నారాయణులు నాయకులు. ప్రబంధాలలో వాచ్యరూపంగా గోచరిస్తే ఇచ్చట వ్యంగ్య ధోరణిలో ధ్వని సంకేతంగా స్పృశించి, స్పృశించనట్లు వస్తువు గోచరిస్తుంది. తాడిత, పీడిత వర్గాన్ని జంగయ్య ఎలా సంభావిస్తున్నారో చూడండి—

1. రెక్కలాడిన రేబవల్ బుక్కెడైన
పొట్ట యాకలి చల్లార్ప బువ్వలేక
ఘోర దారిద్రబాధల కుంది కుమిలి
కూలిపోయెడి కాపురాల్ దేలుటెట్లు? —భగ్నహృదయం

2. అన్యాయముగ పేదయన్నల ఇలు దోచి
గుడి గట్టి పుణ్యంబు గోరువారు ,,

3. మిత్రమిత్రని బీద మెతుకులందోచి
చీమలకు చక్కెరబోయు మాన్యజనము ,,

4. అట్టి కుటిలులె, ప్రభువులై యవనియందు
పేదవారల కండలు ఓకి తినగ
పుట్టియున్నారు పెద్దలై పుడమి వారి
బ్రతుకు బండలుగాను ఏగతిదలంతు ,,

5. పెను నిరాశా జలధిలో
మానవుని బ్రతుకే నీడలా పరిణమించే
నీడయే ఏనాటికైనా వెలుగుగా — దైన్యత.

6. ప్రకృతి దయతలచి వరమిచ్చిన నిరుపేదను
కరకు చూపులతో కను లెఱ్ఱజేయును లోకం
—ప్రకృతిమృగతృష్ణ

మహాకవి కీట్సు ode to a nightingale లో తన సోదరుని అకాల మృత్యువు వల్ల కలిగిన బాధకు విచలితుడై కవిత వ్రాయగా జంగయ్య కవి సాంఘిక వ్యవస్థలో దగాపడిన తమ్ముళ్ళ, అన్నల దరిద్రనారాయణుల రోదనలకు చలించి కవిత్వరూపంలో ఆవేదిస్తారు.

కవిత ఆనందమయం కావాలన్నారు ప్రాచ్యులు. ఉపదేశమయం కావాలన్నారు నవ్యులు. విశ్వమానవ కల్యాణాన్ని సాధించే జంగయ్యకవి భావపరంపరలో ఈ రెండూ పుష్కలంగా లభిస్తాయి. మచ్చుకు కొన్ని కవితా ఖండికలను దర్శిద్దాం.—

1. మతము కులమను మాటలు మసియొనర్చి
వాడు వీడను చెత్తభావనలు విడచి
అందరము సోదరులమని ఆత్మనెంచి
కదలవలె నిద్రలను పీడకలలు వీడి —అస్పృశ్యత

2. పుట్టతుదకును తనమేనితోలుకూడ
చీల్చియిచ్చును అగ్నిలో కాల్చుకొరకు
అట్టి తరుకున్నయట్టి జ్ఞానాతిశయము
మానవులకుండదేటికో మది నెరుంగ —సత్పురుషుడు

3. ఒకరు తలనూనెలేక నింకొకరు యత్తె
రులను పన్నీరు ఘుమఘుమల్ వెలయుచుంద్రు
ఇట్టి ఎత్తువంపుల బాటనెట్లు దేశ
శకటగమనమ్ము సాగును శాంతగతుల. —భగ్నహృదయం

అడుగు కన్నతల్లికి వట్టెడన్నమిడరు
కాని చచ్చిన తండ్రికి రానిపోని
తద్దినములెన్నొ బెట్టెదు తనయులకును
పుట్టుగతు లుండునే క్రౌర్యపూరితులకు —భగ్నహృదయం

కులమత వ్యవస్థను, స్వీయపరభావనను వీడిన సర్వమానవ సౌభ్రాత్రం, సర్వసమానతగల మూఢాచారాలులేని వ్యవస్థను నెలకొల్పాలని కవి ఆక్రోశిస్తున్నారు. "చక్రార పంక్తి రివగచ్ఛతి భాగ్యపంక్తిః" అను వాక్యంలో కవికుల గురువు సాంఘిక వ్యవస్థలో ఆర్థికంగా వెనకబడటం లేదా ముందుకు వెళ్ళటం అనేవి చక్రారల వంటివనీ వాటి భ్రమణం తప్పనిసరి అనీ నినదించాడు. కాని జంగయ్యకవి అసమానతల్లో దేశకటగమనం శాంతపథంలో ఎట్లా పయనిస్తుందని విలపిస్తున్నారు.

సాంఘిక వ్యవస్థను యథాతథంగా లేదా కల్పితంగా చిత్రించటం పూర్వ కవి లక్ష్యం. సాంఘిక వ్యవస్థ కుళ్లగా కళావిహీనంగా మారినప్పుడు ఇట్లా ఉంటే ఎలా ? ఇది పద్ధతి కాదని గర్హించటం నవకవి నివేదన. అదే జంగయ్య కవి ఆవేదన. అందువల్లే తన కావ్యేతివృత్తం ఇది అని జంగయ్య కవి ఇలా ఆవిష్కరించారు—

'క్రాంతి విక్రాంతులనుగూడి రచనసేయ
తలచి జీవన వృత్తంబు గొలచినాడ —కారుణ్యావార్ధి

అన్యాయం, ఆక్రమణ, దురహంకారం, హింస– వీటిని చూచి చలించని కవి ఉండడు. ఆవేశపూరితుడైన వ్యక్తి కవిగా మారటానికి ఇవి ఒక్కొక్క సారి ఉపకరిస్తాయి. నేటి సాంఘిక జీవితంలో ఎన్నెన్నో మహత్కార్యాలు చేస్తూకూడ కొందరు అనామకులుగా ఉండిపోతారు. ఏమీ చేయనివారు కూడ నాయకులుగా చలామణి ఔతున్నారు. ఇందుకు జంగయ్యకవి హృదయం 'ఆత్మ హంతి ఒకడైతే-అధినేతగ మారునొకడు' అని క్షోభించింది.

ఒక్కొక్కసారి క్లిక్కరిసిపోయే సాంఘిక సమస్యల్తో సతమతమౌతూ ఇదమిత్థమని తేల్చలేక హతాశులై జంగయ్యకవి ఎదురు ప్రశ్నలు వేస్తారు చూడండి—

'ఎండమావులలోని నీడలను నీళ్లగా భావించిన
దాహము గొన్నవాని గతి యేంకావాలి ?
తిరుగుబాటు చెయ్యాలా ? చావాలా ?'

సాంఘిక జీవితంలో మోసం సర్వత్ర వ్యాపించిందనీ, అది ఎండ మావుల్లాంటిదనీ అక్కడ ఏదో లభిస్తుందని ఆశగొన్న పిపాసార్తునికి శూన్యమే ఎదురౌతుందనీ అలాంటి సమయంలో 'తిరుగుబాటు చెయ్యాలా ? చావాలా అని సంఘర్షణాత్మకంగా ప్రశ్నించారు జంగయ్యకవి. దీనికి సమాధానం 'అమ్మ లాగు ఒక నిజమ్మలాగు' అను వాక్యంలో కన్పిస్తుంది. ఒక నిజాన్ని లాగటానికి అవసరమైతే ఆయుధాన్ని పూనాలని జంగయ్యకవి ఉద్బోధిస్తున్నారు. ఇలాంటి భావాలను పరిశీలించినప్పుడు కవిరత్న విప్లవసీమకు సమీపంలో ఉన్నట్లు కన్పిస్తారు.

కేవలం శ్రామికవర్గాలు, బడుగుజీవులు, దరిద్రనారాయణులే కాక పాల బుగ్గల పసిబిడ్డలు, వారి నవ్వులు-ఆ నవ్వులకై తమ సర్వస్వాన్నీ త్యాగంచేసే మాతృమూర్తులు, మాతృవాత్సల్యాన్ని మరువని తనయులు జంగయ్యగారి ఈ కవితా ఖండికల్లో దర్శనమిస్తారు-

1. ఆ మూగనవ్వులో అర్థమేమిటోగాని
కలచివైచును దుర్జనుల ఎడంద —పెంపుడుతల్లి

2. అట్టి ప్రేమయె నాలోన నతిశయిల్లి
కొండవలె భారమైదోచె గుండెపైని
పడువులెత్తెడి జలరాశి తరగలట్లు
పొంగి పొరలెను ప్రేమాబ్ధి నింగిదాక —మాతృశ్రీ

3. శాశ్వతానంద రాశియై సాగునట్టి
మాతృవాత్సల్య మేరీతి మరువనెంతు ,,

4. నీ చంకలో నిల్చి నెలవంక జూచిన
స్వర్గసౌఖ్యము వేరు జాటగలమె? ,,

5. నీదు ఋణబంధముక్తికై ఈదులాడు
కంటె నింకొక స్వర్గసౌఖ్యంబుగలదె? ,,

6. అట్టి మాయమ్మ ప్రేమలో దట్టుకొనియు
ఆమెలో లీనమగుటయే అమరసుఖము ,,

రుద్రటుడు, విశ్వనాథుడు మొదలైన ఆలంకారికులు నవరసాలనేకాక ప్రేయోరసాన్ని వాత్సల్యరసాన్ని కూడ అదనంగా స్వీకరించారు. ఈ కోవకు చెందిన కవితా ఖండికలు జంగయ్యకవి కావ్యాల్లో కోకొల్లలుగా కన్పిస్తాయి.

నిరంతర ఉత్సాహంతో విశ్రాంతిలేక పయనించే కవితా రథసారధి జంగయ్యకవి. రాబోవు పాతిక సంవత్సరాలలో మరికొన్ని అభ్యుదయకర కావ్యాలను రచించి స్వర్ణోత్సవాలను కూడ ఘనంగా జరుపుకుంటారని ఆశిస్తున్నాను.

# కాంతి పుంజాలు

—డాక్టర్ అంతటి నరసింహం
ఆంధ్రప్రదేశ్ సాంస్కృతిక వ్యవహారాల ప్రత్యేకాధికారి

'పుంజ'మంటే సమూహం అనిఅర్థం. పుంజాలు అంటే సమూహానికి బహువచనం. అంటే సమూహాలు అనిఅర్థం. "కాంతిపుంజాలు"లో అనేకమైన కాంతిసమూహాల సమూహాలున్నాయన్నమాట.

ప్రకాశమానమైన విషయాలు ఇందులో వున్నాయి. బహుధా ప్రకాశించిన వ్యక్తుల గూర్చిన ప్రశంశలిందులో వున్నాయి.

సర్వశ్రీ డాక్టర్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, డాక్టర్ దాశరథి, డాక్టర్ నారాయణరెడ్డి, దేవులపల్లి రామానుజరావు, కాళోజీ, మిరియాల రామకృష్ణ, డాక్టర్ దివాకర్ల, వసంతరావు వెంకటరావు, డాక్టర్ కొత్తపల్లి వీరభద్రరావు, డాక్టర్ ముకురాల, ఉన్నత రాజకీయ పదాధిష్ఠితుడు సంజీవయ్య, కోదాటి నారాయణరావు, ఉమ్మెత్తల కేశవరావు, మండలి వెంకటకృష్ణారావు, కొణిజేటి రోశయ్య మొదలయిన కవిపుంగవుల, రాజకీయ వాదుల కీర్తికాంతులే ఇందు ప్రకాశితములు. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క కాంతిపుంజము. అందరూ కలిస్తే కాంతిపుంజములు.

పై అందరియెడా గల భక్తిగౌరవాలు ఇందు ప్రదర్శితాలు. అంతేగాని వారేదో ఈ కవికి ఇస్తే వాళ్ళగూర్చి పొగడడంగాదు. దీనివల్ల ఈ కవియొక్క మృదువైన ఉదారమైన మనస్తత్వం బయటపడుతున్నది.

నీలా జంగయ్య ఈ కవి పేరు. 'జంగమ' అంటే నడుస్తున్న శివుడు అని శైవగ్రంథాలు చెబుతున్నవి. అంటే నీలాకారంలో నడుస్తున్న శివుడు అని మనం కవిగారిని గూర్చి చెప్పవచ్చు. నేను మాత్రం ఈ పేరును వెనుకముందు

లుగా ఉచ్చరిస్తూ వుంటాను. అంటే జంగా నీలయ్య అని. అంటే నడుస్తున్న కృష్ణుడు అని. కవులు కలుసుకున్నపుడు పరస్పరం చలోక్తులు విసురుకుంటారు గదా!

ఈ కవి చిన్నప్పటినుండీ కవిత్వ "పిచ్చి"గలవాడు. పెద్దలదగ్గర చేరి అమరం ఆంధ్రనామ సంగ్రహాదిగా సంప్రదాయపద్ధతిలో చదువుకొన్నవాడు. బీదరికం చేత చదువు కష్టసాధ్యమయింది. అందరిలాగా వరుసగా స్కూళ్ళల్లో కాలేజీల్లో, విశ్వవిద్యాలయాల్లో చదవలేకపోయాడు. విద్యయందు ఎంత పట్టుదల వుందోగాని ప్రైవేటుగానే కట్టి పెద్దపెద్ద పట్టాలను గూడా పొందాడు. కవి కావాలని తపస్సుచేశాడు. నేటికి అనేక గ్రంథాలు వెలువరింపగలిగాడు. నేటి తెలుగుకవుల్లో కవి అనిపించుకున్నాడు. పట్టుదల వుంటే మనిషి ఎంత ఉన్నతి కయినా పోగలడనడానికి శ్రీ జంగయ్య ప్రబలమైన ఉదాహరణ.

బ్రతకడానికి చిన్నచిన్న ఉద్యోగాలు చేశాడు. విద్యలో ఒక్కొక్క మెట్టే ఎక్కి ఉద్యోగాల్లోగూడా ఆ విధంగానే ముందుకు సాగుతున్నాడు.

వ్యక్తి సౌమ్యుడు. చక్కగా నిండుగా చిరునవ్వుతో పలకరిస్తాడు. మర్యాదగా ప్రవర్తిస్తాడు. ఉన్నతుడుగా వుండిగూడా వినమ్రుడుగా కనిపిస్తాడు. ఇవన్నీ ఎందుకంటున్నానంటే పైగుణాలన్నీ అతనిలో ప్రత్యక్షంగానూ, కవిత్వంలో పరోక్షంగానూ కనిపిస్తున్నాయి గాబట్టి.

కాంతిపుంజాలు ఈ గ్రంథానికి సార్థక నామధేయం. వర్ణింపబడ్డ ప్రతి వ్యక్తీ సమాజంలో సుప్రతిష్ఠులు. కాంతిమంతులు. వారి కాంతులూ, వీరిపై కవి ప్రసరింపజేసిన కాంతులూ కలిసి కాంతిపుంజాలయ్యాయి.

ఇందులో పద్యరచనా గేయరచనా కూడా వున్నాయి. రెండింటిలోనూ ప్రజ్ఞ కలవాడే ఈ కవి.

తాను స్వతహాగా కష్టపడిన వ్యక్తిగాబట్టి కష్టజీవులంటే చాలా సానుభూతి ప్రదర్శిస్తారు. వారిని దోచుకోడం చూచి బాధపడతారు.

"బలవంతుల కోపాలు
దుర్బలుల బ్రదుకులు బలిగొంటున్నప్పుడు"

"చాలామంది ఆశల్ని-ఆశయాల్ని-బ్రదుకుల్ని
ఏ ఒక్కడో వమ్ముచేసి సొమ్ముచేసుకొనడం"

వంటి ప్రయోగాలు సార్థకంగా కనిపిస్తాయి పైన చెప్పిన బాధకు.

వ్యంగ్యప్రధానమైన కవిత్వం వ్రాసేవాడు సమర్థుడైన కవి. ఈ కవిలో అవసరమైన పాలు వ్యంగ్యం ఉన్నది.

గాంధీనిగూర్చి వ్రాస్తూ, ఉద్రేకాన్ని వ్యక్తంచేశాడు. ఆ తర్వాత గాంధీ ఆదర్శాల గాదుగదా ఆయన జీవితాన్నే మరచిపోతున్న మన జనంపై కోపగించుకుంటాడు. చెట్టు పేరుచెప్పి కాయలమ్ముకొనే రీతిలో, గాంధీజీపేరును ఉపయోగించుకొని బాగుపడేవారని వ్యంగ్యంగా చెప్పుతున్నాడు.

'ఇప్పుడు బ్రదికున్నా, గాంధీకి-
స్వాతంత్ర్య మహావీరయోధుడని
నెలకొక్క వెయ్యి రూపాయలైనా
ప్రభుత్వం శాంక్షన్ చేసఉండేదని'

పై పాదాలు శబ్దశక్తి, కవితాశక్తి తెలిసినవారికి అర్థం కావడంగాదుగదా హృదయంలో మెచ్చికోలు నిండుతుంది.

కాళోజీ కవిత్వం అంటే - వ్యక్తిత్వం అంటే - బాగా నచ్చినట్లుందీ కవికి. నచ్చడమే గాదు. తాదాత్మ్యంగూడా వ్యక్తమవుతుంది. 'కాళోజీ' అనే శీర్షిక గల కవనమంతా మహాభావగమనంతో నిండివున్నది. ఆ భావాలతో తాదాత్మ్యం పొందకపోతే కవి ఇట్లాంటి భావాలు వ్రాయలేడు.

'పరదాస్యం స్వజనదాస్యం వంటి దాస్యపదాన్నే
అసహ్యించుకుంటాడు'

'స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో జయించామన్న ఆనందాన్ని
కోట్లనుంచి పదుల్లోకి దించుకుంటున్న విరాగి'

'నిజం ప్రదర్శిస్తే తల ఎగురునేమోనన్న భయం
అతన్ని చూస్తేనే భయపడుతుంది'

పైన స్వతంత్రత, సత్యనిష్ఠ, నిర్భీకత చక్కగా అక్షరరూపంలో ప్రతిబింబితమయ్యాయి.

ఈ కవి రాజకీయవాది. కమ్యూనిష్టుగా ఉండి, కాంగ్రెస్‌గా వుండి, తర్వాత సోషలిస్టుగా మారారు. ఇది అధిరోహణక్రమమో, అవరోహణ క్రమమో-ఏమయితేనేమి, ఈయనదృష్టి ప్రజాసేవ, బాధితజనసేవ, సమసమాజ సంస్థాపనాపేక్ష.

ఈ కృతిభర్త శ్రీ దేవులపల్లి రామానుజరావుగారు నేటి సాహితీ సేవకాగ్రణి. నీలా జంగయ్యయెడ ఆదినుండీ ఆర్ద్రిత భావంగల వ్యక్తి. ఈ విషయం ఉభయులనుండీ విన్నాను.

రామానుజరావుగారంటే ఈ కవికి ఎనలేని గౌరవం. గంథ్రకర్తృత్వము నెడా, గ్రంథభర్తృత్వమునెడా గూడా ఆయనకుగల దక్షతను అతివేలంగా లెక్కించి తానుగూడా తన గ్రంథాన్ని అంకితం చేశాడీకవి.

నవీనత, వ్యాసమంజూష, విశాలాంధ్ర పోరాటము మొదలయిన దశాధిక గ్రంథకర్తగా వుండగా, శివశంకరస్వామి, దాశరథి, మునిమాణిక్యం, సినారె, జ్ఞానానందకవి. పోతుకూచి, సిద్ధయ్యకవి, జంద్యాల, వాసిరెడ్డి సీతాదేవి, గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ, పల్లా దుర్గయ్య మొదలయినవారెందరో తమ తమ కృతులకు శ్రీ దేవులపల్లిని భర్తగా ఎన్నుకొన్న కారణాన ఇంత గిరాకీగల వరునకు తన కృతికన్యను కూడా యీయ నువ్విళ్లూరిన నీలా జంగయ్యకవి చరితార్థుడు.

'సరసాత్ముడనిగదా సాహిత్యకౌముదిన్
కృపమతినిచ్చె శేషేంద్రశర్మ'

ఇట్లాంటి దశానేకపద్యాలు రచించి రామానుజరావుగారి త్రిదశత్వాన్ని కొనియాడాడు. త్రిదశత్వం లేకపోతే ఇందరు (కృతి) కన్యల సరసత్వంలో గడపడం కానిపనిగదా !

పద్యకవిత్వం వ్రాసేవాళ్ళలో చాలామంది పడికట్టురాళ్ళ సహాయాన్ని పొందుతూ వుంటారు. సార్థక పదప్రయోగ దృష్టివహించిన కవి పద్యాల్లో

తప్ప, ఫరవాలేదనుకొనే పురాణపద్ధతి కవిత్వం వ్రాసేవాళ్లు పడికట్టురాళ్ళ ప్రయోగాన్ని పాటిస్తూవుంటారు. ఈ స్థితి మహాకవి నామాంకితుడు బమ్మెర పోతన్నకే తప్పలేదు. మన కవిగారి 'సురగిరి విద్యార్థుల టోర్నమెంటు' శీర్షిక గల పద్యాల్లో ఈ పడికట్టురాళ్లు చాలాచోట్ల చోటుచేసుకున్నవి. ఏమయితేనేమి నిరంకుశాః కవయః.

నీలా జంగయ్యగారి కావ్యరచనా వ్యాసంగం కొనియాడదగినది. ఇప్పటికే ఎన్నో పద్యగేయ కావ్యాలు వెలయించారు. అనేక సత్కారాలు పొందారు. ఇంకా వ్రాస్తున్నారు. త్వరలో శతాధిక గ్రంథకర్త కాబోతున్నారు.

'ఎవడు కవి యన్నమాట ఈ యవనిమీద
తెలలేదింక ముందును తెలబోదు
ప్రతి ముఖంబున కవిత ప్రస్పందమొందు
అది పురాకృత పుణ్యభాగ్యంబు బండి'

(నీలా జంగయ్య రమ్యపథం నుంచి)

# రామలింగ పద్యాలు

డా॥ — జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు నాకు పరిచయమై దాదాపొక అయిదారేళ్ళ యింది. ఎప్పుడు ఆయన నన్ను కలిసినా లోకాభిరామాయణం మాట్లాడదు. ఏదో సాహిత్య విషయమే ప్రస్తావిస్తుంటాడు. తరచు ఆయన రచనల గురించీ ఆయన సాహిత్య దృక్పథాన్ని గురించీ, ఆయన రచనల వెనుక ఉన్న స్వీయ వేదన గురించీ మాట్లాడుతుంటాడు. విమర్శకులకు కావలసింటీ అదే. అందువల్ల ఓపికతో ఆయన మాటలు వింటుంటాను నేను. సమకాలీన కవులను అర్థం చేసుకోవటానికి తరచు వారితో మాట్లాడటం అవసరం కూడా. అయితే ఒక్కొక సారి అనిపిస్తుంది విమర్శకుడు తాను విమర్శింపబూనుకున్న రచనను అర్థంచేసుకోవటానికి రచయితతో స్వయంగా ముఖాముఖి మాట్లాడవలసిన అవసరంఉందా అని. రచన రచయిత హృదయ దర్పణ మయితే అందులో ఆయన్ను చూస్తే సరిపోతుందికదా! ఇక ప్రత్యక్ష పరిచయం దేనికి? నిజానికి అవసరం లేదు. అట్టి అవసరం లేకుండా విమర్శ సాగిస్తేనే విమర్శకుని శక్తి బయట పడుతుంది. సాధ్యమైనంతవరకు నే నెప్పుడూ అదే మార్గాన్ని అనుసరిస్తుంటాను. అయితే, సమకాలీనులైన రచయితలతో సంబంధాలు లేకుండా విమర్శకుడుండలేడు. ఒకవేళ సంబంధాలు ఉన్నా, రచయిత తన రచనా వ్యాసంగాలను గురించి వివరించటానికి ప్రయత్నం చేసినా, వాటి ప్రభావానికి లోనై తన వివేచనాన్ని రూపొందించుకునే బలహీనతకు విమర్శకుడులోను కారాదు. అట్లని సహృదయత్వాన్ని త్యజించాలని నా తాత్పర్యంకాదు. సహృదయత్వంతో సాహిత్యాన్ని అధ్యయనంచేసే సాహిత్య విమర్శకుడికి రచయితతో ఎంత పరిచయమున్నా. విమర్శించేటప్పుడు అది బాధకంకాదు. రచనలో కనపడే రచయితకూ లౌకికంగా జీవిస్తున్న రచయితకూ మధ్యనున్న అంతర్యాన్నీ, సమన్వయాన్ని నిరూపించుకోవటానికి విమర్శకుడికి రచయితతో ఉన్న పరిచయం దోహదం

కావచ్చు. శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి పరిచయాన్ని ఆయన కావ్యాన్ని పరిశీలించే టప్పుడు నే నంతవరకే పరిసీమితం చేసుకొంటాను. ఈయనే కాదు ఏ రచయిత అయినా విమర్శకుడుగా నేను రచన చేస్తున్నప్పుడు అల్లంత దూరంలో ఆగి ఉండవలసిందే.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు (తమ రచనల్లో ఒక్కొక్క దానిని ఒక్కొక్క విమర్శకుడికి పంచిపెట్టారు. వాటిమీద విమర్శ వ్రాయటానికి, అందులో విమర్శకుడి అభిరుచికన్న రచయిత అభిరుచియే ప్రధానంగా కనపడు తున్నది ) రామలింగ పద్యాలమీద నన్ను వ్రాయమన్నారు. నా విమర్శనం మీద ఆయనకు ఒక ప్రమాణదృష్టి ఉన్నట్లు కనపడుతున్నది. అందువల్ల ఒప్పుకొన్నాను. తీరా కావ్యం చదివిన తరువాత నే నీ కావ్యానికి న్యాయం చేయగలనా అనే భయం పట్టుకొన్నది నాకు. దానికి కారణం నా కీ కావ్య ప్రక్రియను గురించి తెలిసింది చాల తక్కువ. అందువల్ల అల్పజ్ఞానంతో విమర్శకు పూనుకోటానికి మొదట వెనుకంజవేశాను. అట్లని మానివేస్తే మాటతప్పినట్లు అవుతుంది; ఏదో వ్రాస్తే కావ్యం చదవకుండానే వ్రాశాడన్న మాటవస్తుంది; చూచి వ్రాస్తే కావ్యం అర్థంకాక వ్రాశాడనే విమర్శ వస్తుంది; కావ్యలక్షణాలను పరామర్శిస్తే ఛాందసుడనే అపప్రథ మిగులుతుంది. ఎలా వ్రాసినా విమర్శకు విమర్శ తప్పదేమో!

'ఒకడు శయ్య మెచ్చు నొకడు రసము మెచ్చు
నొకడు గుణము, రీతి నొకడు మెచ్చు
చూచి మెచ్చు నొకడు; చూడ కొకడు మెచ్చు
రమ్యగుణ శుభాంగ! రామలింగ'

అన్న పద్యం చదివాక నా భయం మరీ ద్విగుణీకృతం అయిపోయింది. మొదటి రెండు చరణాల్లో చెప్పబడిన విమర్శకులు ఆయా కావ్యగుణాలను మెచ్చుకుంటే తప్పా? ఒప్పా? వాటిలో ఏ గుణమున్నా గుణమేగా మరి? మూడోచరణం చదివే సరికి ఏ విమర్శకుడైనా ఉలిక్కి పడతాడు. అన్ని గుణాలను చూచి మెచ్చుకుంటే చూచిమెచ్చుకొనే విమర్శకుడు కావచ్చు; చూడక మెచ్చుకొన్నా దాంట్లో గుణమున్నా చూడలేదన్న దోషంతో దోషంగా పరిణమించవచ్చు. ఇంతకూ

ఈ రచయితకు ఎటువంటి విమర్శనమంటే ఇష్టం? ఇందులో విమర్శ స్వరూపం చెప్పటంకాక, విమర్శలోపం చెప్పటమే పరమార్థం కాబట్టి ఎలా విమర్శ చేసినా ఈ కావ్యానికి ఇదీ మార్గమని నిర్దేశించటమే కష్టమౌతుంది. అందువల్ల నా పని మరీ కష్టమైపోయింది.

'తోచినట్లు మాట తూచి మాట్లాడితే
మాట నోట లేని మనిషి యంద్రు;
వచ్చి రాకవర్లు వానిని బుధుడంద్రు'

అని శ్రీ జంగయ్యగారు సెలవిచ్చారు. ఈ పద్యాన్ని ముందుంచుకొని విమర్శ వ్రాయవచ్చులే అనే ధైర్యం వచ్చింది. పై పద్యంలోని బుధునికంటె మనిషే మంచివాడు. అతడు మాట+నోట లేనివాడైనా కావచ్చు; మాదనే + ఓట(మి) లేనివాడైనా కావచ్చు. తోచినట్లు అంటే తన మనసు చెప్పినట్లు తాను నమ్మినట్లు అనే అర్థం గ్రహిస్తే తూచి మాట్లాడేగుణం సార్థకమౌతుంది. నేను తూచినట్లు మాట్లాడ లేకపోవచ్చు. శ్రీ జంగయ్యగారికి పుట్టుకతో వచ్చిన విద్దె.నేను తోచినట్లు మాట్లాడతాను.

లోచినట్లు మాట్లాడిందల్లా మెప్పుకోలు విమర్శగా ఉండవలసిన అవసరంలేదు. నేను ఒక కవి వ్రాసింది మంచికవిత కాదంటాను. కాని మరొకరి దృష్టిలో అది మంచి కవితే కావచ్చు. వెంటనే ఆయన నన్ను ఈ పద్యంతో ఈసడించుకోవచ్చు.

'మంచి కవితలల్లు మనుజుల మెచ్చక
నీచవర్తు లెందు నిందసల్పి
పిచ్చి కొంతవ్రాసి మెచ్చిరి కవితగా'

నిజానికి ఈ రోజుల్లో మెచ్చుకొనే విమర్శనే పిచ్చి విమర్శ అంటున్నారు కొందరు. నిగ్గుతేల్చే విమర్శ నిందలకు పాలైనా నిజంతో బ్రతుక కలుగుతుందని విమర్శకుల అభిప్రాయం. ఆ నమ్మకంతోనే నాలుగు మాటలు వ్రాయటానికి సాహసిస్తాను.

ఆంధ్రకవుల్లో ఆధునికుల దృష్టిని ఆకర్షించిన కవులు ముఖ్యంగా ముగ్గురు కనబడుతున్నారు. వారు తిక్కన, వేమన, గురజాడ. తిక్కన వాడిన భాషవల్ల ఆయన కా గౌరవం ఇస్తున్నారు. వేమన ప్రకటించిన భావాలవలన ఆయనకు ఆదరాన్నందిస్తున్నారు. గురజాడ చూపిన బాటవలన ఆయన్ను మన్నిస్తున్నారు. భాష-భావం-బాట అనే మూడు లక్షణాలతో ఆ కవిత్రయం ఆధునికుల దృష్టి నాకర్షిస్తోంది. ఇందులో వేమన మార్గాన్ని అనుసరించిన రచయిత శ్రీ సీలా జంగయ్య. ఆయన వ్రాసిన బుచ్చిలింగపద్యాలూ, రామలింగ పద్యాలూ వేమన మార్గాన్ని చూచి నడిచినవే. వేమన మార్గం ఒక విలక్షణమైంది. అది మహాకావ్యమార్గంకాదు; రసం ఆయన ధ్యేయంకాదు. తిక్కన ఆ మార్గంలో నడచినవాడు: ఆధునికులను ఆయన మహాకావ్యంకంటె భాష, సజీవపాత్ర చిత్రణం బాగా ఆకర్షిస్తున్నాయి. అవి మార్గాన్ని తీర్చిదిద్దడంలో ఉపయోగించిన సామగ్రి. సామగ్రి శక్తినిబట్టి సమగ్రశిల్ప విస్ఫూర్తి భాసిస్తుంది. తిక్కన మహాకావ్య శిల్పం ఉత్తమమైన దనటంలో విప్రతిపత్తిలేదు. అయితే వేమన్నది శతక ప్రక్రియలో సాగించిన ఒక సాధన. శతకానికి మహాకావ్యానికిచ్చిన గౌరవం ఇవ్వగలుగుతామా? ఇవ్వలేము. అయినా వేమన ప్రక్రియకు తగినంత గౌరవం ఇవ్వవలసిందే. అందరికీ అర్థమయ్యేటట్లు సరళంగా శక్తిమంతంగా వ్రాయటం వేమనకున్న సహజ లక్షణం. అది ఆయన ప్రత్యేకత. వేమన మార్గాన్ని అనుసరించదలచుకుంటే ఆ సహజ లక్షణాన్ని ఆచరణలో పెట్టి చూపించాలి.

'ప్రజకు బోధపడెడు పగిది కవిత గూర్ప
వలె నటంచు పలుకువారె తుదకు
బ్రహ్మకైన బోధపడనట్లు వ్రాతురు'

అని శ్రీ జంగయ్యగారు కొందరిని ఎత్తి పొడిచారు. అందువల్ల ఆ దోషం తన రచనలో దొరలకుండా శ్రీ జంగయ్యగారు చాల జాగ్రత్త పడ్డారు.

వేమన్నను గురించి 'వేమన వేదం' (యువభారతి ప్రచురణ) పీఠికలో నే నిలా వ్రశాను—'వేమన్న వ్యక్తిత్వం విచిత్రమైనది ఆయనకు పాండిత్యం కంటె పరమార్థం గొప్ప. అందువల్లనే పాండిత్యంకోసం పండితుల పాదాల

నంటలేదు. పరమార్థంకోసం జీవితాన్ని గురువుగా ఎంచుకున్నాడు. జీవితం సత్యానికి మౌన వాఖ్యానం చేస్తుంది గాని పాత ప్రవచనాలను తర్క వాఖ్యానాలతో వితర్కం చేయదు. జీవితానికి మొగమోటాలు లేవు: మెరమెచ్చులు లేవు. అది వరాన్ని ఎంత ఔదార్యంతో ఇస్తుందో శాపాన్నీ అంత నిర్దాక్షిణ్యంగా ఇస్తుంది. ఆటుపోటులతో కూడుకొన్న జీవితాన్ని ఆశ్రయించిన సాధకుడికి అటు రక్తికీ, ఇటు విరక్తికీ అవకాశముంది. రక్తిలో పడి సాధకుడు పరమార్థాన్ని మర్చిపోతే జీవితం శపిస్తుంది. శాపగ్రస్తుడైన జీవి విరక్తిమార్గం పడతాడు. పరమార్థాన్ని అన్వేషిస్తాడు. వేమన జీవితం ఇదే మార్గం పట్టింది. యౌవనంలో అందిన ఐహిక భోగాలను అనుభవిస్తూ పోయాడు. అందులో ఆయనకు అర్థార్థి సంబంధంతప్ప పరార్థంతో కూడిన పరమార్థం కనపడలేదు. కాంచనం, పంచనం రక్తిమార్గంలో ముళ్ళపొదల్లా కనిపించాయి. ఆ మార్గం వదలిపెట్టాడు వేమన. రక్తిని వీడినప్పుడు భక్తిని పట్టే అవకాశం ఉంటుంది సాధకుని జీవితంలో. భక్తికి విశ్వాసం బలం. వేమన్న వివేకాన్ని నమ్మినంతగా విశ్వాసాన్ని నమ్మినవాడు కాడు. అందువల్ల భక్తుడు కాలేకపోయాడు. కానీ, భగవంతుని దగ్గరకు చేర్చే మార్గాల నన్నిటినీ పరామర్శించాడు. భగవంతుడికీ మనిషికీ మధ్య మతం పేరిట మనిషే కల్పించుకొన్న ప్రతిబంధకాలు ఆయన మనస్సును గాయం చేశాయి. బహిర్ముఖమైన జీవితంమీద ఆయనకు కోపం వచ్చింది. అంతర్ముఖుడై ఆయనలోనే భగవంతుణ్ణి చూచుకొన్నాడు. జీవితం నేర్పిన గొప్ప గుణపాఠం అది.

వేమన్న జీవితం వెంట తిరిగినప్పుడెల్లా జీవితం లోకంలోని తప్పులనే ఎత్తిచూపింది చివరకు నీలోనే నిజం ఉంది తెలుసుకోమని చెప్పి దూరమైంది. వేమన్న తనకు తాను గురువైనాడు. తనకు తాను శిష్యుడైనాడు. శిష్యుడుగా తాను లోకవర్తనంలో ఉన్న వుచ్చకాయతనాన్ని ప్రశ్నించుకుంటాడు. గురువుగా తానే సత్యాన్ని నిరూపించుకుంటాడు. ఆయన అంతర్వ్యక్తిలో జరిగే ఈ సంవాదసారమే ఛందోరూపం తాల్చి బయటపడింది. ఆయన కవిత అందుకే ఆత్మాశ్రయమైంది. అదే దాని అంతర్లీనమైన శక్తి.

వేమన స్వయంకృషితో సత్యాన్ని స్వాయత్తం చేసుకొన్న సాధకుడు. అందువల్ల ఆయన ప్రవృత్తిలో స్వాతంత్ర్యం సానలుదీరి రాణిస్తుంది. అది

భావంలోనూ, భాషలోనూ ప్రతిఫలించింది. ఆయన తిట్టినట్లు చెప్పినా, కొట్టినట్లు చెప్పినా, వినేవాడికి ఆయన స్వాతంత్ర్యంమీద సానుభూతి కలిగింపచేస్తుంది. ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పి విన్నవాడికి ఉడుకెక్కించినా కన్నది కన్నట్లు చెప్పిన నిజాయితీ అతని మాటకు తల లూపింపచేస్తుంది. బింకానికి పోని ఆయన భాష బిగువుతోకూడిన సూటిదనాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. బూతులు పలికినా నీతులు చెప్పినా నిర్లిప్తతతో నిండిన ఆయన నిర్మొగమాటం మాటకొక నిండుదనాన్ని సంతరిస్తుంది. ఆగ్రహంతో చెప్పినా, నిగ్రహంతో చెప్పినా ఆయన మాటల్లో అంతర్వాహికగా సాగివచ్చే హాస్యధోరణి నొచ్చుకొన్నవాణ్ణికూడా నవ్వింప చేస్తుంది. కవ్విస్తూ నవ్వించేశక్తి వేమన్న కవితకే దక్కింది.

వేమన్న దృష్టిలో మనిషే దేవుడు. ఆయన తత్త్వం మానవతావాదం. మనిషి తనకు తాను ద్రోహం చేసుకొన్నా, మరోమనిషికి ద్రోహం చేసినా ఆత్మవంచన, దైవవంచన అంటాడు వేమన. మనుషుల మధ్య తాత్త్వికంగా తరతమభేదం లేదంటాడు; కులవర్ణభేదాలు మానవ కల్పితాలంటాడు. మనిషిలో మానవత్వాన్ని చంపే మతాన్ని గర్హిస్తాడు. ఉన్నత మానవతా గుణాలను ప్రబోధిస్తాడు. వేమన్న దృష్టిలో ప్రబోధమెంత ప్రధానమో, సంస్కరణమంత అపసరం. మూఢవిశ్వాసాలనూ, అర్థరహితమైన ఆచారాలనూ, స్వార్థపోషకాలైన వర్ణభేదాలనూ సంస్కరణ దృష్టితో ఆయన అపహేళనం చేస్తాడు. ఆయన ఆత్మోద్ధరణతోపాటు సహజ సముద్ధరణాన్ని కాంక్షించిన కర్మయోగి; మానవుడే మాధవుడని చెప్పిన జ్ఞానయోగి. అందుకే నేటికీ వేమన్నవాక్కు వేదంలా వినిపిస్తుంది.

వేమన మార్గాన్ని అనుసరించే ఆధునికుడు కూడా వేమన దృక్పథాన్ని అలవరచుకొన్నప్పుడే అవుతాడు. వేమనలోని మానవతావాదం శ్రీ నీలా జంగయ్యగారికి తారకమంత్రం. కాలాలు వేరైనా గళాలస్వభావం సజాతీయంగా కనపడుతుంది వేమన్నలో జంగన్నలో. అయితే, వేమన సూక్తుల వంటి సూక్తులు పలికిన వారంతా వేమన్న లౌతారా? ఇంతవరకు కాలేదు. వేమన్నను మించిన సూక్తులనుగాని, ఆటవెలదులనుగాని వ్రాసినవారు నేటికీ లేరు. శ్రీ జంగయ్యగారు వేమన్న ననుసరించారని చెప్పితే నిజం; వేమన్నను మించారని చెపితే అబద్ధం అవుతుంది.

అనుసరణం అంత గొప్పగుణం కాదంటారు సహజంగా. కాని అది సృష్టికి సహజగుణం. అందర్నీ అనుసరించరు అందరూ. ఒక్క మహాత్ముణ్ణి ఎందరో అనుసరిస్తారు. ఆ మహాత్మునిలో ఒకజాతి జీవించే లక్షణం మౌలికంగా వ్యక్తీకరింపబడి ఉంటుంది. ఆ జాతిలో జాతిరత్నాలు కావాలనుకున్న వారు ఆ మహాత్మున్ని అనుసరిస్తారు. అది దోషం కాదు. కాని మహాత్ముణ్ణి మహాత్ముడంటాం అనుకర్తను యోగ్యుడని అంటాం. అయితే, అనుసరణంలో రెండు విధాలున్నాయి. తన ప్రత్యేకతను పరిరక్షించుకొంటూ అనుసరించటం; తనదంటూ ఏమీ లేకుండా మాతృకకు పుత్రికగా సాగటం. ఈ రెండింట్లో మొదటిది గౌరవప్రదంగింది. శ్రీ నీలా జంగయ్య వేమన్న ననుసరించినా తన వ్యక్తిత్వాన్ని రక్షించుకొన్నవాడు. ఆయన వ్యక్తిత్వం మూడు అంశాల మీద వ్యాపించి ఉంది. 1 ఆయన కాలానికి సంబంధించిన సమకాలీన సమస్యలను సామాజిక స్పృహతో సూక్తుల్లో సమీక్షించటం. 2. తన మతటంతాను ఉంచుకోవటం. 3. తన ఉక్తిని తాను మలచుకోవటం.

శ్రీ నీలా జంగయ్య సూక్తులలో నేటి సామాజిక సమస్యలు సజీవంగా కనపడతాయి. వాటిమీద రచయిత స్వీయ దృక్పథంతో చేసే వాఖ్యలు వినపడతాయి.

'జనులలోన గొప్ప యనిపించు కొననెంచి
ధార్మికతను బాసి ఛేర్మెనయ్యె
పరువు భారమయ్యె పరమాత్మ చేదయ్యె
రమ్యగుణ శుభాంగ! రామలింగ'

ఇటువంటివి కొల్లలు. వేమన సూక్తుల్లో ఛైర్మన్లు, మంత్రులు, ప్రభుత్వాలు రేడియోలు, తంతులు, మొదలైనవి కానరావు. ఆధునిక వస్తువు ఈ కవితకు ఆయువు. అదే దాని ప్రత్యేకత, వ్యక్తిత్వం.

ఆధునికుడు సమాజాన్ని చూచినప్పుడు అతడికి మనిషి వ్యష్టిగా సమిష్టిగా జీవిస్తున్న విధానం గోచర మౌతుంది. వ్యష్టిగా మనిషిలో అంతర్వ్యక్తి బహిర్వ్యక్తి అనే శక్తుల మధ్య ఐక్యత కనపడటం లేదు. మనసు వేరు, మాట వేరు, వాక్కు వేరు. వర్తనంవేరు-ఇలా ద్వైధీభూతమైన వ్యక్తిత్వంతో తన

చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని మోసగిస్తున్నాడు; అదే అలవాటైపోయి చివరకు తనను కూడా మోసగించు కుంటున్నాడు. అందువల్లనే ఆధునిక సమాజంలోని మానవుడు ఆత్మనెక్కడ పారేసు కొన్నానో అని వెతుక్కుంటున్నాడు స్వార్థ మనే చీకట్లో. ఇలాంటి వ్యక్తి సమిష్టిగా వ్యవహరించినప్పుడూ ద్వంద్వ ప్రవృత్తిని ప్రకటిస్తున్నాడు. దానితో సమాజంలో సమత కరువై వ్యత్యాసాలు ఎక్కువై వర్గ, వర్ణ, మత కలహాలు పెచ్చు పెరుగు తున్నాయి. మనిషిలోని ఈ కపట నాటకం సర్వ జీవిత వ్యాపారాలలో వ్యాపించి జీవన విధానాన్నే కలుషితం చేసి వేస్తున్నది. దీన్ని చూస్తున్న ఆధునిక వేమన్నలు ఆర్తితో అసలు సత్యాన్ని చెప్పటానికి గొంతెత్తు తున్నారు. వీరి సూక్తులు ప్రహసన నాల్లాంటివి. పైకి నవ్విస్తుంటాయి; లోపల వాతలు పెడుతుంటాయి. నవ్వుతూ అందరూ వినాలనీ ఆ నవ్వును కలిగించే వికృతిని గమనించి సమాజం సహజ ప్రకృతిని సదవగాహనం ద్వారా తెలుసు కోవాలని శ్రీ సీలజంగయ్య లాంటి వేమన్న అనుయాయుల మతం. వీరేశలింగంగారి ప్రహసనాల కంటె వేమన్నలాంటి సూక్తులు సమాజంలో సంస్కరణ చైతన్యాన్ని కలిగిస్తాయని వీరి అభిమతం. ఆ ప్రక్రియకు ప్రహసనంకంటె బలమైన శక్తి ఉంది. ఒక్కొక్క సూక్తి ఒక్కొక్క ప్రహసనానికి వస్తువు. ఒక్కొక్క గాథను, బాధను పాదుగా చేసుకొని మొలచిన కవితా కుసుమం ప్రతిపద్యం.

శ్రీ సీలా జంగయ్యగారి రామలింగ పద్యాల్లో ఇతర విషయాలన్నీ ఒక యెత్తు; సాహిత్య కవిత్వ భాషాంశాలమీద వారు సాగించిన విమర్శాత్మక సూక్తి ప్రపంచంలో మరోయెత్తు. నిజానికి ఆయన ప్రవృత్తి సాహిత్యంలో ఎక్కువ జీవిస్తుంది; దానికి ఎన్నో అంశాలు ఉపాంగాలు కావచ్చు. ఆయన అభిప్రాయాలు సాహితీలోకం తెలుసు కోవాలని తహతహ లాడటంలో ఆశ్చర్యం లేదు. మచ్చుకు కొన్ని—

1. కొత్తదనము పేర చెత్త నింపగ నేల
   పాత దైన-మంచి పనికి వచ్చు
   కొత్త పాతలందు కొను మెప్పుడును మంచి
2. సంస్కృతాంగ్ల కావ్య సద్గతుల్ గ్రహియించి
   తెలుగునందు జొనిపి-వెలుగ కవులు
   జాతిపాల గుణము సగటున క్షీణించె

3. సృజన రచన లేని యుజము లెల్ల నశించు
భావలతల రచన పరిమళించు
మచ్చరించి ప్రకృతి మర్యాద విడవద్దు

4. పండుగలను బట్టి పార్టీలనుంబట్టి
సభల బట్టి చిత్రజగతి బట్టి
వసతిబట్టి కవిత పస బైట పడుచుండు

5. భాషలందు నిల్చు బహుశాస్త్ర నిచయమ్ము
భాషనంటి శాస్త్ర ప్రగతి హెచ్చు
తల్లి పాల పెరుగు పిల్లలు బాగుండ్రు

6. కవిత గూర్పరాని ఘనులు కొందరు నేడు
సుకవి రచనలకును సోదిచెప్పి
గ్రంథ రచనపేర గణియించి బ్రతికిరి

7. పంటగింజతోడ పట్టిన తాలట్లు
కావ్యమందు పొల్లు కలిసి యుండు
గాలి తాలు బాపు ; ఘనులు కవిత నుతింత్రు

8. తెలుగు వారితోడ పలు కాంగ్లభాషలో
ఆంగ్లమాడ తెలుగునందు పలుకు
వచ్చిరాక భాష పలుక విశ్లేద్వాలె !

9. తెలుగు కవితలోన కలగల్పు చుండిరి
ఆంగ్ల పదవితతుల నచ్చటచట
పానకాన పుడక పడవేయ గొప్పాయె

10. ప్రతిభలేక రచన పద్యగద్యము లైన
గేయమైన కవితగా వరలదు
కవిత జడజగాల కదలించి యాడించు

వచన కవితా ప్రక్రియను చేపట్టి సాగిస్తున్న శ్రీ జంగయ్యగారు ఆప్రక్రియపై చేసిన వ్యాఖ్యలు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తాయి.

1. అపుడు పద్యములకు నర్థాలు గూర్పక
బోధపడక కవిత బాధ పెట్ట
ఇపుడు వచన కవిత ఎట్లర్థమై చచ్చు
2. పద్య పాదములుగ వచనమ్మునే గూర్చి
గ్రంథ మచ్చువేయ రమ్యగతుల
వచన కవియగాంచి పద్యకావ్యంబనె
3. ఇంటి కిద్దరుంటె నిద్దరు కవులుగా
వచన కవిత గూర్చు వారె యైరి
పల్క నేర్చుకొన్న వాడెల్ల కవి గదా!

కవిగారి అభిప్రాయాలన్నిటితో ఏకీభవించలేక పోవచ్చు మనం; కాని, ఆయన నమ్మిన వాటిని ఆయన చెప్పివేశాడు. కొన్నిచోట్ల సమస్యల సమగ్ర విజ్ఞానం కవికి లేకుండా తన అభిరుచి కనుగుణంగా సమీక్షిస్తే లోకం హర్షించక పోవచ్చు ఎవడు సర్వజ్ఞుడని ఒక పెద్దప్రశ్న వేసుకొని సంతృప్తిపడి ఊరుకో రాదు ఆధునిక వేమన్న లందరికీ ఈ లోపం కొద్దో గొప్పో ఉంది. వస్తుతః వీరు యోగులుకారు వేమన లాగా. విరాగుల సూక్తులకూ, లోక వర్తనంలో వ్యవహరిస్తూ యోగిలా సూక్తులు చెప్పేవారికీ తప్పకుండా భేదం ఉంటుంది. వారివారి పరిపాకాన్ని బట్టి, ప్రజ్ఞను బట్టి పరిశీలన భాసిస్తుంది. అందువల్ల వేమన సూక్తుల్లో భాసించే విశ్వ జనీనత ఆధునిక వేమనలలో సర్వత్రా కాని రాక పోవచ్చు అందువల్లనే వేమన సూక్తుల్లా వీరి సూక్తులు ప్రజావాహిన నాల్కలమీద నాట్యం చేయడం అంతగా చూడం. ఇది అనుసరణంలో సహ జంగా ఉన్న బలహీనతయే. దీన్ని అధిగమించాలంటే ప్రక్రియనన్నా మార్చు కోవాలి; వేమన్న కంటె శక్తివంతమైన రచనైనా చేయాలి. ఆరెండు సాధ్య పడ నప్పుడు వేమన్న మార్గమే శరణ్యం!

వేమన్న మారాన నడిచి జనులు చెప్పుకోవటానికి క్రొత్త వస్తువులతో క్రొత్త పద్యాల నందించిన శ్రీ జంగయ్యగారి కృషి అభినందనీయం.

శ్రీ జంగయ్యగారు ఎన్నుకొన్న మకుటంలో ఒక విశేషముంది. ఎవ రైనా ఈ మార్గంలో నడిచేవారు తమపేరు ఏదోవిధంగా మకుటంలో మాణిక్యం లాగా పొదిగి ఉంచుతారు. శ్రీ జంగయ్యగారికి ఆ స్వార్థంలేదు. అందువల్ల మకుటాన్ని రామలింగస్వామికి అంకితం చేశారు. శివకేశవా భేదం, సౌందర్య సృజన వ్యాపారాల సమన్వయం ధ్వనింపచేసే మకుటమది. 'రమ్యగుణ శుభాంగ'

అన్న సంబోధనంలో నాలుగు కవితా లక్షణాల సంపుటీకరణం వ్యంగ్యంగా స్ఫురిస్తోంది సౌందర్యము (రమ్య); గుణ గౌరవం, (గుణ) విశ్వకల్యాణా కాంక్ష (శుభ); సుశబ్ద ప్రాధాన్యం (అంగ) అనే గుణాలు కవితకు వర్తించేవిగా సంభావించవచ్చు. స్వీయవ్యక్తిత్వం కంటె కవితా వ్యక్తిత్వమే ముఖ్యంగా భావించిన శ్రీ జంగయ్యగారి సాహిత్య శీలాన్ని మనం అభినందించాలి.

ఇక శ్రీ జంగయ్యగారి ఉక్తి ఆయన సొంతంగా రూపొందించుకున్నది. అది అంత నగిషీ పనితో నవనవలాడే శిల్పం ఉండక పోవచ్చు; కాని, సహజ స్వభావాన్ని వ్యక్తంచేసే స్వభావోక్తిలా ఉంటుంది.

“భావపూర్ణ మిచ్చె వక్రోక్తి కవితల”

అని ఆయన తన కవితా లక్షణాన్ని చెప్పుకున్నాడు వ్యవహార వాక్కుల నుంచి కావ్యవాక్కులో ఒకభావం అభివ్యక్తం కావటమే కుంతకుడు వక్రోక్తిగా పేర్కొన్నాడు సమకాలీన సమాజంలో ఉన్న వక్రతను చిత్రించటంలో వాక్య వక్రత నాశ్రయించటం ఉక్తిలో భాసించే రచనా వక్రత ఈ పద్యాల్లో ప్రతి పద్యంలోనూ అలంకారం ఉండితీరాలి అలంకారానికి వక్రత మౌలిక లక్షణం. ఇలా, ఎన్ని విధాల చూచినా వక్రతయే ఈ కృతికి జీవితం. వక్రత వ్యంగ్య మార్గంలో సాగితే ఉత్తమ రచన అవుతుంది. శ్రీ నీలాజంగయ్య మానవతా వాదాన్ని కవితలో అభివ్యక్తీకరించే ప్రయోగాన్ని సాగిస్తున్నారు వేమన్న లాగా మానవుడే మాధవుడని భావించారు. ఆధునిక మానవుని ఆత్మాన్వేషణమే మానవత్వ దర్శనానికి మహనీయమార్గం. ఆ మార్గంలో రామలింగ పద్యాలు హృద్యమైన మంగళ వాద్యాలుగా నినదించాలని శ్రీ జంగయ్యగారి ఆశయం.

“మనిషి మనిషి కలుపు మనుగడ నిలుపరా”

అని ఆయన లోకానికిచ్చే సందేశం. విశ్వశ్రేయో రూపమైన ఈ శంఖా రావం ప్రజల కు ప్రణవనాదంగా వినపడాలనీ, ప్రజల నోళ్లలో ఈ పద్యాలు పల్లవించాలనీ ఆశిస్తున్నాను.

“ప్రజలె గొప్ప కవిగ—ప్రకటింప వలెగాని
తానె గొప్ప యనుట—తగదు చెప్ప
సుకవి కహము నున్న—చూపు మాత్రము మిన్న
రమ్యగుణ శుభాంగ ! రామలింగ !”

తథాస్తు ! శుభం భూయాత్.

— —

# మహా ప్రపంచం

డా॥ ఎస్. వి. రామారావు

''తలను వంతు విశ్వదాతకు ధాత్రిని
కలము బట్టి వ్రాతు కవిత సతము
నిత్యమైన తమవు సత్యంబు పల్కదా
సత్య మాడకున్న చావు మేలు'' (పు. 15)

ఇది సీలా జంగయ్య కవితా ప్రపంచనం. మహాప్రపంచం. ఒక చిన్న విజ్ఞాన సర్వస్వం. 'చిన్న' అని ఎందు కంటున్నానంటే— ఇరవై సంవత్సరాలనాడు— చిన్నారి పొన్నారి చిరుత కూకటినాడు రచింపబడిన కావ్యం ఇది. అప్పటికే మహాప్రస్థానం జరిగింది. అగ్నిధార కురిసింది. రుద్రవీణ మ్రోగింది. వీటి ప్రేరణతో కలంపట్టిన కవి ఆ ఛాయల్లో కవితారచనకు పూనుకున్నాడు. అంతకుముందు తాను పఠించిన ప్రాచీన ప్రబంధాల ప్రభావం వుండనే వున్నది.

అయితే ఈ కవి అనుకరణశీలి కాడు. సృజనాత్మక ప్రతిభ వున్నవాడు. నిరంతర జిజ్ఞాసువు నూత్న మార్గ అన్వేషి కవిత్వాన్ని తపస్సుగా భావించి ''మహాకావ్యం ఎదదలో వ్రాయాల''న్న (పు. 23) ఆకాంక్ష గలవాడు. అందు చేతనే 'గద్య పద్య గేయములు' రూపంలో అభినవ కావ్యాన్ని అనాడే వ్రాయ గలిగినాడు.

మహాప్రపంచం చదువుతుంటే ఒక చైతన్య స్రవంతి మనముందు జాలు వారుతుంది. Stream of consciousness పేరుతో ఇటీవల వ్యాప్తిలోకి వచ్చిన ప్రక్రియా స్వరూపం గోచర మవుతుంది. కవి 'క్రాంతదర్శి' అన్నవాక్కు అక్షరాలా నిజమనిపిస్తుంది.

ఇలా జంగయ్య భావనా పరంపర ఈ కావ్యంలో అనంతంగా, బహు ముఖంగా వెల్లివిరిసింది. ఒకచోట జ్ఞానాన్ని గురించి చర్చించే దార్శకునిలా కనిపిస్తాడు.

" అటులైన మరి జ్ఞాను లెవరు? అనగా క్రూరులయందు, సాధువుల యందు సమానస్థితి యొనర్చి మెల్గువాడే జ్ఞానియని బోధపడుతుంది." (పు.29)

మరోచోట ప్రకృతి-పరమాత్మలను, చావుపుట్టుకలను విచారించే తాత్త్వికునిలా గోచరిస్తాడు.

"ప్రకృతి జ్ఞానమె పరాత్పరుడంచు దోచు మది
ప్రకృతి పురుషుడు పరాత్పరుడు గాడె జగమున"

"చావుపుట్టుక మందు చావు పుట్టుక కలదు
దీని నెరిగిన వాడు దేవుడై కవి యగును" (పు. 64)

జగత్ప్రసిద్ధమైన రామాయణగాథకు వినూత్నమైన భాష్యం యిందులో వుంది.

జ్ఞానమే రాముండు గాదే
బుద్ధియే లక్ష్మణుడు గాదే
చిత్తమే సీతమ్మ గాదే
రావణుండు దశేంద్రియములన ...
ఆత్మ హనుమంతుండు యనియెద ..

కోతులన సంకల్పములె యిల

కూడి వారధి గట్టినారన (పు. 60)

అయితే—యింతకూ జంగయ్యగారిది సర్వోదయ సిద్ధాంతం.

''అందరకు ఉండాలి కూడు

అందరకు ఉండాలి గూడు

అందరకు ఉండాలి గుడ్డ

అందరకు ఉండాలి విద్దె

నా కవిత్వములోని సారము

ఎంత చీసిన యింతెనోయి—'' (పు. 53)

అని తన కవితాసారాన్ని సుస్పష్టంగా చాటినారు. ఎటువంటి క్లిష్టమైన భావాన్న యినా అతి సరళమైన భాషలో చెప్పాలన్న ప్రయత్నం ఆయనలో బాగా కన పడుతుంది. ''ఈ బలంలేని శబ్దాలు నన్నెలా మోస్తాయి'' అని ఆశంకించినా ''అక్రముగాని భాషలో ఆయాసపడదు'' అతని కవిత్వం. భాష తెలియని వారికి అర్థమయ్యే కవిత్వం వ్రాయాలని అతని ఆశయం.

జంగయ్య యథార్థ కథన చాతుర్యం వున్న కవి. ప్రబంధ పద్ధతిలో కొన సాగిన 'మహాప్రపంచం' శీర్షికలో ఒకనాటి మంచిరోజులను గుర్తుకుతెచ్చే పల్లెజీవితం తీరుతెన్నులను యథాతథంగా మన కనులముందు నిలబెట్టే మంచి పద్యాలున్నవి. మచ్చుకు రెండు—

ప్రొద్దునె లేచి బాలికలు పూలవనమ్ముల కేగి మల్లియల్
ముద్దులు గుల్క దెచ్చుకొని మోదముతో జడలల్లి పేశకున్
చద్దుల నారగించి కడు చల్లదనంబున పాఠశాలలన్
విద్దెల నేర్వబోవుదురు విన్నదనంబు మదిం గనుంగొనన్ (పు.39)

విపణి వీధుల నెల్లెడ విరగబడుచు
క్రొత్త వగునట్టి శనగలు గోధుమలును
కొనిరి బెల్లము చింతపండును యుగాది
పండుగను గూర్చి జనులు సంబరము హెచ్చి (పు.46)

ఈ విధంగా చక్కని ధారతోకూడిన పద్యరచనలోనే కాక — గద్య, గేయరచనలో కూడా ఈ కవి అందెవేసిన చేయి.

''చదివేది చదివించేది
చూపేది చూపించేది
పలికేది పలికించేది
కదలేది కదిలించేది
ఆడేది ఆడించేది
కావాలోయి నవకవనానికి'' (పు.78)

శ్రీశ్రీ బాణీలో కొనసాగిన ఇటువంటి గేయాలు ఇందులో చాలావరకు కనిపించినా ఆయన అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించని పట్లు ఎన్నో కనిపిస్తాయి ఈ కావ్యంలో.

ఉదాహరణకు ''కుక్కపిల్లా, అగ్గిపుల్లా, సబ్బుబిళ్లా'' అంటూ శ్రీశ్రీ వినిపించిన 'బుక్కు'లకు ప్రతిగా వ్రాసిన ఈకవి వాక్కులు చూడండి—

అగ్గిపెగలు, పిచ్చికుక్క

గబ్బువస్తువును

హీనంగా చూడు, దేన్నీ

ఆరోగ్యమేనని రచనాత్మకం చేయకు (పు ‌ ,0 )

'మనస్సు గాలిబిడ్డ' మున్నగు వాక్యాలు, భావవేదం, జీవసమత మొ॥ పదాలు జంగయ్య భావనాబలాన్నీ, వినూత్న ప్రయోగాలనూ చాటుతున్నాయి. కాళోజీ, బోయి భీమన్న, కురుగంటి వంటి సాహితీవేత్తల ఆశీస్సులను అందు కున్న ఈ కృతి శ్రీ యాదగిరి లక్ష్మీనృసింహస్వామి స్వీకృతమై కవిని సుకృతిని గావించింది.

''మహాప్రపంచం'' రచన జరిగిన (1959) ఈ ఇరువది వత్సరాలలో నీలా జంగయ్య ఎంతగానో ఎదిగా డనటానికి అనంతరకాలంలో వెలువడిన కావ్యాలే సాక్షి. ''సత్వరతన్ తదీయ కవితా దీప్తుల్ దిశల్ బర్వి'' సాహితీ రజతోత్సవం జరుపు కొంటున్నాడు ఈనాడు.

''మధుర పదయుత సుధలు నించే

ద్రాక్షరసమో ?

కఠిన పద విన్యాస రోచిర్ నిర్మితాయత

నారికేళమో !

మత్త మధురిమ రాగరవములో

కవీ! నీ పద్యాల్ ! (పు. 72)

**

# సంస్కార భూషణం

డా|| ఎం. కులశేఖరరావు

ఆధునిక యుగంలో తెలుగు కవిత విభిన్న మార్గాల్లో పయనిస్తున్నది. ఈనాటి కవికి ఆత్మీయులమీద అనురాగం కలిగితే అతని వాక్కు అందాన్ని ఆనందాన్ని సంతరించుకొంటున్నది. ఆ కవికే సామాజికుల ప్రవర్తనపై అసమ్మతి కలిగితే, అది అతని కవితలో అంగార రేఖలుగా ప్రకాశిస్తున్నది లోకాన్ని ఒకసారి నిద్రమత్తునుంచి మేల్కొల్పుతూ ఉన్నది. ఈనాటి మనుష్యులను సంస్కరించాలని కవికి తోచినప్పుడు, ప్రాచీన సంప్రదాయాలపై తిరుగుబాటు, తిరస్కారభావం; కొండొకచో క్రోధం, కోపతాపాలు వ్యక్తమవుతూ ఉన్నవి. ఈనాటి కవి అక్రమాలను సహించలేదు. అన్యాయాలను చూస్తూ మౌనం వహించలేదు. మానవత్వం పతనం అవుతూ ఉంటే సహించే స్థితిలో లేడు. ఈ సందర్భాలు రావాలేకాని, తన కవితాయుధాన్ని ఝళిపించి రంగంలో ప్రకాశిస్తున్నాడు. లోకానికి తన అస్తిత్వాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నాడు. కవిత్వానికి ప్రయోజనాన్ని చాటిచెపుత్తూ ఉన్నాడు.

ఇక ఈ కవిత్వంలో చెప్పే పద్ధతులు కూడ అనేక విధాలుగా ఉంటూ ఉన్నవి. ఒకరికి ఛందస్సు పట్టదు. ఒకరికి గానయోగ్యమైన మార్గం కావలె. ఇంకొకరికి మాత్రాఛందస్సుపై మమత. వేరొకరికి సంప్రదాయంమీద సమాదరం. కొంతమంది కవులకు సంప్రదాయం కావాలె, నవ్యత కావాలె. ఈ మార్గాలు ఇన్ని విధాలుగా వున్నాయి కాబట్టి, ఈనాటి కవిత వచనంలో, గేయంలో పద్యంలో. స్వచ్ఛంద ఛందంలో, ఛందోగంధుల్లో మనకు దర్శన మిస్తూ వున్నది. అన్ని విధాల మానవ మనోకుహరంలో ప్రవేశించడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నది.

భావంలోకాని, బాటలోకాని, ఎందుకిన్ని పోకడలు? ఎందుకిన్ని వైవిధ్యాలు? ఎందుకిన్ని వైరుధ్యాలు? అనే ప్రశ్నలు ఎదురవుతూనే ఉన్నవి. కవులకు జవాబు చెప్పే బాధ్యత ఉన్నదో లేదో కాని, ఒక విషయం మాత్రం స్పష్టమే. ఈనాడు మానవుడు జీవిస్తున్న సమాజం యాంత్రికమైనది. నిత్యపరివర్తన స్వభావం కలిగినట్టిది. అందుచేత ఆ సమాజాంగంగా ఉన్న మానవుడు కూడ ఒక సంక్లిష్ట మనస్తత్వాన్ని కలిగి ఉన్నాడు. అటువంటి మానవునికొరకు ఉద్భవించే కవిత అతనిలో ఉన్న వైవిధ్యం కలిగిన చేతనాన్ని ప్రదర్శింపజేయడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. అతనిలోని సంక్లిష్ట భావ విన్యాసాలను ప్రదర్శించడంలో విచిత్రంలేదు.

ఇటువంటి సంక్లిష్ట సమాజంలో నివసించి, దానిలోని హావభావాలను పరిశీలించి, వైవిధ్యం కలిగిన మానవ మనస్తత్వాన్ని ఆకళింపుచేసికొని, వారిలోని గుణగణాలను, గుణాలుకాని భావాలను పరిశీలించి కవిత్వం వ్రాసినవారు శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు. గడచిన పాతిక సంవత్సరాలుగా వీరి కమ్మనికంఠం ఒకసారి, మేలుకొలుపు ఒకసారి గాన ఝరి మరొకసారి, వచన కవిత్వం మరొకసారి ఆంధ్రపాఠక లోకానికి వినిపిస్తూనే ఉన్నవి. వీరు పట్టణాలకు దూరంగా ఉన్నా, పట్టణాలలో నివసించినా, కవితా వ్యవసాయం మాత్రం మానలేదు. ఆంధ్రప్రాంతం గురించి నాకు తెలియదు కాని, తెలంగాణంలో ఎక్కడ కవి సమ్మేళనం జరిగినా నీలాజంగయ్యగారి కంఠం వినిపించవలసిందే. వారు చేసే ఏదో చమత్కారానికి సభికులు చప్పట్లు కొట్టవలసిందే. ఈ విధంగా తెలంగాణంలోని కవితా సంచలనంలో జంగయ్యగారు ఇమిడి వున్నారు.

ఇది దీర్ఘ కథాకావ్యాలకు, సుదీర్ఘ వర్ణనాన్విత ప్రబంధాలకు కాలంకాదు క్షణంలో మనస్సును రంజింపజేసే ప్రక్రియ కావాలె. యంత్రంలో ఒక భాగంలాగా వుండే ఈనాటి మనుష్యునికి, ఒక దీర్ఘకావ్యం పఠించి, అందులో ఉండే అందచందాలను అవగాహన చేసుకొనే సమయం ఏది? అందుచేత పత్రికలలో చూసినా, సభలలో విన్నా, మనకు ఖండకావ్యాల రూపంలోనే నేటి కవిత దర్శన మిస్తున్నది. అంటే, ఇది ఖండకావ్యాలయుగం అన్నమాట. అప్పు

దప్పుడూ సందర్భాన్ని బట్టి కవిలో కలిగిన చైతన్యస్థితిబట్టి వెలువడిన కవితా ఖండాలు కూర్చగా, శ్రీ సీలా జంగయ్యగారి 'సంస్కార భూషణం' అవతరించింది. దాదాపు నలుబది ఖండికల సంపుటి యిది.

'సంస్కార భూషణం' లో మనను మొట్టమొదట ఆకర్షించేది, ఈ కవికి సంప్రదాయం మీదఉండే ప్రీతి, ఆదరం. పోతనగారివంటి సహజ పండిత కవులు ప్రారంభించగా, పెద్దనాదులు కొనసాగించిన సంప్రదాయం సాహిత్యంలో ఒకటి ఉన్నది. అదే సరస్వతీ ప్రార్థన కృత్యాదిలో చేయడం. 'సంస్కార భూషణం' ప్రారంభంలో మూడు పద్యాలను జంగయ్యగారు భారతీదేవిని స్తుతి చేస్తూ అందంగా వ్రాసినారు. ఒక పద్యం ఆ విద్యామూర్తి సంబోధనా భరితంగా ఉంటే,మిగిలిన పద్యాలలో కవి ఆత్మీయత గోచరిస్తుంది: ఈ పద్యం చూడండి.

ఏది సువర్ణమో, విలువనిచ్చి గ్రహించిన వానిదౌను సౌ
మ్మేదౌ కళావధూటి వరిమించి ధరించిన నామెదౌను,ని
త్యోదయ భానుబింబము మహోన్నత విశ్వ గృహాన దీపమై
నాద సుధా ప్రసూనముల నా కవితల్ శ్రుతులై ఫలించెడున్

ఇందులో సువర్ణమనే మాట మీద శ్లేషించి చమత్కరించడం, ఒక విశేషమైతే, కవికి కలిగిన ఆత్మవిశ్వాసం చదివే వారిని వెంటనే ఆకర్షిస్తుంది.

ఇటీవలి కాలంలో మన సమాజంలో కొందరు తాము నాస్తికులం అని చెప్పుకోవడం ఫ్యాషన్ అయిపోయింది. వీరు తమను మానవతా వాదులు అని పేర్కొనడం కూడ వినిపిస్తుంది. (ఆస్తికులకు మానవత్వం మీద విశ్వాసం లేదన్నట్లు !) ఈ మానవతా వాదులు యధార్థానికి అంతరాంతరాల్లో ఆస్తికులే. అయితే, ఎందుచేత ఆ భావాన్ని మాత్రం పైకి ప్రకటించరు. సీలా జంగయ్యగారు ఈశ్వరుని మీద పరిపూర్ణమైన విశ్వాసం కలిగినవారు. దాన్ని దాచి

పెట్టక స్పష్టంగా చెప్పే సిన్సియారిటీ, ధైర్యం, వారికి ఉన్నవి. తన ఇష్టదైవం లోనే వారు మానవత్వాన్ని దర్శిస్తారు. తనను తాను చూసుకొంటారు. తన కవిత్వాన్ని ప్రతిబింబింప చేసుకొంటారు. ఈ పద్యం చూడవలసిందే.

నీకు నాకు మధ్య నెలకొన్న ప్రేమలో
సర్వభేద చయము సమసి పోయె
జన పరస్పరాను సరణ బంధమ్ములో
జగమనంత రాగ జలధియయ్యె

అనంతరాగ జలధిలో లీనమైన ఈ కవిగారు మానవతావాది అనే ప్రత్యేక బిరుదాన్ని తగిలించుకోకనే, ఆ తత్త్వాన్ని తన సొంతం చేకొంటున్నారు.

విద్యాధిదేవతయైన సరస్వతీదేవిని ఆరాధించడం, సాహిత్యక్షంగా ఒక సంప్రదాయం. ఆ సంప్రదాయానుసరణమే కవికి ఉన్న ఒక సంస్కారం. ఆ విధంగానే, భారతీయులు అనాదిగా విశ్వరూపియైన భగవంతుని మీద పరిపూర్ణ విశ్వాసం ఉన్నవారు. గీతాకారుడు ఆ విశ్వాసాన్ని ఉద్ఘాటించినాడు. ఆ విశ్వాసాన్ని కవి పాటించడం, భారతీయ సంస్కారాన్ని తనకు అన్వయించుకోవడమే. కవిలో ఉండే సంస్కారాలు వారి కవిత్వంలో చక్కగా ద్యోతకమైనాయి. అంతేకాదు ఆంధ్రభాషలో గడచిన వేయి సంవత్సరాలుగా వెలువడిన అనేక ఉత్తమ కావ్యాలను ఈ కవిగారు అధ్యయనం చేసి ఉన్నారు కాబోలు ఛందోబద్ధమైన పద్యం వీరు ఎత్తుకొన్నప్పుడు, పూర్వ కవుల రచనా సంప్రదాయ ముద్ర వారిలో ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. ఈ పద్యం ఒక మచ్చుతునక.

అందరు వేరువేరు విషయార్థములన్ వినుతాను రక్తులం
దందరు తెలుతల్లి చరణాబ్జము న్ పరికించు వారలే
సుందర భావనాన్విత విశుద్ధ విశాల గుణార్థసంపదల్
పొందిన వారలే యొకరి పోడిమి నొక్కడు మించు వేడ్కలన్

పూర్వకవుల వాసనా రూపమున నున్న కవిలోని సంస్కార విశేషమే యిది.

రచనకు కవిత్వాన్ని సాధనంగా చేసికొన్నవారు, ఇప్పుడు వచనంలోనే వ్రాస్తున్నారు శ్రీ జంగయ్యగారు కూడ అనేక వచన గీతాలను వ్రాసి ఈ కవితా సంపుటిలో చేర్చి ఉన్నారు. ఈనాడు వచన కవిత్వంలో మనకు కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించేది దానిలోని అస్పష్టత. కవులు శిల్ప దృష్టితో ఈ పని చేస్తున్నారో, లేక తాము చెప్పేది స్పష్టంగా సూటిగా ఉంటే కవిత్వం కాదను కొంటాము అని అట్లా చేస్తున్నారో తెలియదుకాని, వచన కవుల్లో చాలమంది అస్పష్టతను ఆశ్రయిస్తున్నారు. ఇది కవిత్వానికి ఏ విధమైన ప్రశస్తిని కలుగ జేస్తుందో చెప్పలేము. యుగధర్మాన్ని అనుసరించి జంగయ్యగారు వచన గీతాలను వ్రాసిన మాట నిజమేకాని, అస్పష్టత వారిని ఆకర్షించినట్లు కాన్పించదు. చెప్పవలసిన విషయాన్ని పండు వలచి పెట్టినట్లు చెప్పటమే వీరి అభిమతం. 'అధ్యక్షవచనం' అనే ఖండికలో ఉన్న ఈ పంక్తులు చూడండి.

భూమినుంచి ఆహారం పండించు రైతు అన్నదాత
ఊహా సంస్కరణకు దీపం పట్టిన కవి అమృతప్రదాత
.... .... .... .... .... .... .... .... .... .... .... .... ....
మంచి రాజ్యంలో మానవతకు రక్షణ ఉన్నట్లే
మంచి కాలంలో సుకవి జీవితానికి అభినందన లుంటాయి"

స్పష్టత కరువైన రోజుల్లో ఇటువంటి పంక్తులు చదువరికి హాయిని కలిగిస్తాయి.

మన దేశంలోని సాంఘిక వ్యవస్థలో కవికి ఎంతటి విలువ ఉన్నదో చెప్పడం కష్టమే. కొన్ని దేశాల్లో కవిత్వం వ్రాసి విప్లవాలు సాధించినారట కవులు. రాజ్యాలను మార్చి వేశారట కవులు. అక్షరాస్యత అంతంతగా ఉన్న మనదేశంలో కవులు ఇంతటిదైర్యం వహిస్తారో లేదో? ఒక వేళ అట్లాచేసినా

వారి వాక్కు ప్రజలదాకా అందుతుందనే విశ్వాసం ఏది? అయినా కవి కర్తవ్యాన్ని విస్మరించకూడదు. తన మాట ఎవరు వింటారు? అనే చికిత్స ఈ కవి దిగనేదిగరు. తనకు అన్యాయంగాతో స్తే చాలు దాన్ని ఖండించడా పూనుకొంటారు జంగయ్యగారు.

మనదేశంలో కుల మత వ్యవస్థ ఎప్పుడు ఏర్పడిందో కాని, సాంఘిక వాతావరణాన్ని కలుషితం చేసి, మానవ కల్యాణానికి కాక, మా వినాశనానికే దారి తీస్తున్నది. ప్రజాస్వామ్యం వచ్చిన తర్వాత ఈ బె వదలి పోతుందనుకొంటే, అది మరింత అధికంగా తన దుష్ప్రభావాన్ని చు తున్నది. ఈ అన్యాయాన్ని జంగయ్యగారు సహించరు.

"పూలరంగులు వేరైన పూజ ఒకటి
అలరంగులు వేరైన పాలు ఒకటి
ఏరు పేర్లవి వేరైన నీరు ఒకటి"

అని ధ్వన్యాత్మకంగా చెప్పి, సర్వమతాలు ఏకం కావాలని ప్రబోధిస్తారు. ప్రబోధంతోనే ఆగకుండా కొరడా దెబ్బకొట్టినట్లుగా ఇట్లా చెపుతాడు.

"సామాన్యుడు అసామాన్యుని కీలుబొమ్మకారాదు
మంచిచాటున వంచన చేయిదూర్చరాదు
బ్రతుకు టద్దంలో మన రూపాలు దిద్దుకోవాలె
మనిషి మనిషి మధ్య ఉన్న కుల మత వర్గ వ్యత్యయ కడ్యాలము
దుమ్ముదుమ్ముగా కూల్చాలె!"

కవిలో కలిగిన ఈ ఉద్వేగం ఆ వ్యవస్థలో ఉండే దుష్టత్వం మీద అని వేరుగా చెప్ప పనిలేదను కొంటాను.

'సంస్కార భూషణం' అనే ఈ సంపుటిలో పైన పేర్కొన్న విశేషాలేకాక, కవి విభిన్నరూపాల్లో దర్శనమిస్తారు. ఒకసారి ఆశావాదిగా. ఒకసారి అన్యాయ నిర్మూలకుడుగా, ఇంకొకసారి ఉపదేశకుడుగా, మరొకసారి మానవతావాదిగా, మానవాభ్యుదయం కోరేవానిగా ఈ కవి మన కళ్ళ ఎదుట ప్రత్యక్షమవుతారు. ఏ కవిత చదివినా, కవికి కలిగిన నూతనంగా ఆలోచించే శక్తి మనకు ద్యోతక మవుతూనే ఉంటుంది. వారి భావ ప్రకటనలో ఉండే సౌలభ్యం మనను వారికి ఆత్మీయులను చేస్తూనే ఉంటుంది. కవిలో ఉండే ఈ సంస్కారం, భూషణంగా రూపొంది వారి కవితను సార్థకం చేస్తుంది.

* * *

# బాల గీతాంజలి

చెలమచెర్ల గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

1956 దుర్ముఖి ఆషాడంలో ఈ నీతి పద్యాల గ్రంథం బాలగీతాంజలి పేరుతో శ్రీ సీలాజంగయ్యాకవి రచించినారు. ప్రతిపద్యం ఒకనీతి చంద్రిక. ఈ గ్రంథంలో నూటాముప్పయి పద్యాలున్నాయి. పిల్లలేకాక పెద్దలుకూడా చదవదగిన గ్రంథం. బాల్యావస్థలో అనగా తన పదునైదవ ఏట రచించిన ఈ పద్యాలలో భాసించిన కవితాకాంతి మనోరంజనమై అలరారుతుంది. ఈ కవిలో కవిత్వపు లక్షణాలు సూక్ష్మరూపంలో శాస్త్ర సమ్మతమై ఆంధ్రభాషా ప్రపంచాన్ని ఆవరించినట్లు పేర్కొన వచ్చును. సంస్కృతాంధ్ర భాషలలో ఎన్నో నీతి గ్రంథాలు మహాకవులెందరో రచించినవి మనం చూస్తున్నాము. ఈ కవి తన ప్రతిభా విశేషాలను అడుగడుగునా ప్రస్ఫురింపచేసే విధంగా ఈ గ్రంథాన్ని వ్రాసినట్లు ఊహింప వీలున్నది. దేశభక్తి-మాతృభాషాసక్తి కవితానురక్తి ఈ పద్యాలలో చోటుగొన్నాయి. తన సాహిత్య రజతోత్సవ సందర్భాన్ని ఎంచుకొని బాలగీతాంజలిపై వ్యాసమువ్రాయమనినాకులేఖవచ్చేదాక ఈగ్రంథాన్ని చూడకుండా ఉండటం నా పొరపాటేనని ఒప్పుకోక తప్పదు. మేమిద్దరం Dip. O. L. లో సహాధ్యాయులం. మా తండ్రిగారైన శ్రీమాన్ చెలమచెర్ల రంగాచార్యులుగారి తోను, ఆచార్య ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం గారితోను, రామరాజుగారితోను కుక్కుటేశ్వర రావుగారితోను మాట్లాడుతూ వారితోనే అధికంగా ఉండేవారు. జంగయ్యగారికి ఇంగ్లీషు వాసన గిట్టదు. Dip. O. L. లో ఆయన హిందీనే ఎన్నుకొన్నారు. అనంతాచార్య దేవల్జీగారితో హిందీసాహిత్య విశేషాలను అధికంగా చర్చించేవారు. తెనుగునెవరైనా చిన్నచూపు చూస్తే ఆయనకన్ను లెర్రబడతాయి. సహజ కవితా వేశంతో నిరంతర రచనా వ్యాసంగాలతో కాలాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొన్న ధన్యజీవి నా మిత్రుడు జంగయ్య. నేను మిత్ర పక్షపాతిని కాదు- గుణపక్షపాతిని. బాల గీతాంజలి లోని కవిత్వపు గుణాలను సంక్షిప్తంగా తెలుపడానికి సాహసిస్తున్ననన్ను బుధవరులు మన్నించ

కోరుతున్నాను. ఈ గ్రంథానికి అభినవపోతన వానమామలై వరదాచార్యులు గారు తొలిపలుకు వ్రాసినారు. ఎస్. శఠగోపాచార్యులుగారు, శతావధాని దోమా వెంకటస్వామిగారు, దాశరథిగారు చక్కని అభిప్రాయాలు వ్రాసి ఉన్నారు. ఈ గ్రంథం తన తొలిరచన గావడంమూలంగా దైవాన్ని స్తుతించి ఈశ్వరార్పణం చేసినారు. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తువారి విశారదలో ఉత్తీర్ణుడు గాకపూర్వమే బాలగీతాంజలి, ఆవేదన సుమమాల విప్లవస్వరాలు మహాప్రపంచం గ్రంథాలు వ్రాసిఉన్నారు. ఇవన్నీ మా నాన్నగారికి ఇచ్చినారు. మానాన్నగారు జంగయ్య గారిపై ఎంతో అనురాగం జూపేవారు. మా అమ్మగారుకూడా అంతే. ఈయనకు దైవభక్తి మెండు. దైవస్మృతిలో ఈయన వ్రాసిన పద్యాల భావంతో ఆ దైవాన్ని మనం సంభావించగా ఆ దైవం ఎల్లలోకాలకు చల్లని వెలుగిచ్చువాడు. సర్వకర్మలకు సాక్షిగా నిలుచువాడు. మహితుడు-ఆదిమధ్యాంతరహితుడు. సకల లోక సృష్టికర్త. పాపపుణ్యరహితుడు-పరమాత్ముడు అఖిలేశుడు-రక్షకుడు-అని అర్థరక్షకొరకు ప్రార్థన చేసినాడు. శబ్దంలోని అర్థం-ఒకటి. ఇది కావ్యప్రపంచ సంగతమయింది. మరో అర్థం లోకజీవన వ్యాపారానికి పనికివచ్చే ధనంకూడా. ఈయన శ్లేషార్థాలు-అక్కడక్కడ చోటుగొని కవితాగుణమై ఒప్పారుతుంటాయి. చివరికీగ్రంథాన్ని విశ్వరూపుడైన ఈశ్వరుని కంకితమిచ్చినాడు.

మానవులకు సత్యమహిమంబు జయమిచ్చునట
సత్యము పలుకలేనివాడే పాపి

సత్యమువనె శాంతిసౌఖ్యాలు కలుగునని సత్యాన్ని అనేకచోట్ల అభివర్ణించినారు.

దురాశ నరునికి చాపపాశమగునని ఆశవలన లోభత్వం లోభత్వం వలన దోషం దోషం వలన హీనత్వం కలుగునని అత్యాశను త్యజించమంటాడు.

కలిగినంతలో కాస్తే బీదలకింత పెట్టేగుణమున్నవాడే దేవుడట. ఆకలివేళ అంబలే అమృతమగునట చలికి దొరకిన బొంతే శాలువగునట. పాలు త్రాగితే బలం వచ్చినట్లు మంచివారి స్నేహం సౌఖ్యాన్ని ఇచ్చునని కల్లుత్రాగితే కలచే మైకంవలె దుర్మార్గుని స్నేహాన్ని పోల్చి విడువమంటాడు.

ఇందలి నీతిపద్యాలు పండితపామరులు సైతం తనివితీర చదవదగినవి. ప్రతివ్యక్తికి బాల్యం ముందువస్తుంది. బాల్యంలోనే విద్యలవేవి నేర్పవలె నంటాడు. విద్య మౌఢ్యతమసు విదళింపగా చిచ్చు-అని విద్యనుగూర్చి చెప్పి నాడు.

ఎంత పెద్ద పద్యంలోనో చెప్పిన ఒక నీతిపద్యాన్ని చిన్నపద్యంలో చెప్పడానికి వీలున్నదని ఈ పద్యాన్ని జంగయ్యగారు భావపరివర్తనం గావించి నాడు.

పండితులైనవారు దిగువందల నుండగ నల్పుడొక్కడు
ద్దండత పీఠమెక్కిన బుధప్రకరంబుల కేమియెగ్గగున్
కొండొక కోతి చెట్టు కొనగొమ్మల నుండగ క్రింద గండభే
రుండ మదేభసింహనికురంబులు నుండవె చేరిభాస్కరా :

అనే ఈ భాస్కర నీతిపద్యాన్ని చిన్నపద్యమైన ఆటవెలదిలో, అదికూడా మూడు పాదాలలోనే రచించి మొత్తం భావాన్ని ప్రకటించగలిగినారు. ఆపద్యమిది

పండితులను క్రింద నుండగ నల్పుండు
పీఠమెక్కినిలువ పెద్దయగునె
కోతి కొమ్మనుండ దంతికేమెగ్గురా :

ఇది కవిలోని మార్మికత. పది పేజీలలోని భావాన్ని పది వాక్యాల్లో పొందు పరచే స్వభావం గుణం గలదిగా ఈతని ఆశయం ఈ పద్యంద్వారా నిరూపించు కొన్నాడు. అనల్పార్థాలను అల్పాక్షరాలలో ఇమడ్చడం.

'అరుచిగల్గుకూర యనిన వెచ్చముచేటు'
'సత్యముననె నరుడు సర్వజ్ఞుడనిపించు'
'పరుల కుపకరింపనిరుపమ పుణ్యంబు'
'భక్తులందు దేశభక్తుడు గాంధిరా'
'కళలయందు కావ్యకళయె ఘనమ్మురా'
'శిష్యులందు మంచి శిష్యుడు సిద్ధప్ప'

"సుతుని వెల్గు తల్లి మతివెల్గు విద్యరా"
'ధనముగల్గువాడె ధరణిలో పెద్దాయె'
"వేషభాషలందు విద్య భూషణమురా"
'పౌరు నష్టమయ్యు పొందు లాభంబురా'
'ధర్మశీలుడన్న దైవసమానుడు'

అని ఎన్నో నీతులుపదేశించినాడు నా మిత్రుడు జంగయ్య.

ఇది నీతిశాస్త్రంలోని ఒక శ్లోకం.

సత్యం మాతా పితా జ్ఞానం
ధర్మో భ్రాత దయాసఖా
శాంతిః పత్నీ క్షమా పుత్రా
షడైతే మమ బాంధవా.

అది ఆనాటి నీతి. ఆ పద్ధతిలోనే జంగయ్యగారి నీతిని చూడండి

శాంతి తల్లి మనకు-సద్వర్తనము తండ్రి
దయయె గురుడు-సూనృతమ్మె దైవ
మఖిల సద్గుణములె-ఆత్మబంధువులురా

అని వ్రాసినారు. ఈయన కవితలో గుణం నిగ్గుదేలుతుంది. ఈ కవి గుణవాది-రీతివాది.

"మొద్దువానికేల ముద్దుముచ్చటలిన"
"పైసతోనె సకల బంధుత్వమని యెంచు"
"తిట్టి గంపెడంతపెట్టిన ఫలమేమి"

వంటి గొప్ప నీతిసూక్తులెన్నియో ఈ పద్యాలలో పొందుపరచినారు. ప్రతి పద్యం ఒక నీతిని-ఒక సందేశాన్ని ఇచ్చి మానవతకు మంగళం పలుకుతుంది. సౌందర్యమే-కవిత. దానికి అన్యథా అలంకారములు శోభనిచ్చేటంతవరకే ఉప

యోగించవలె నంటాడు. ఈయన మెత్త మెత్తగా అగుపడతాడు. కాని కలంలో తన హృదయశక్తిని ప్రదర్శిస్తాడు. కవులపై తనకున్న భక్తిని చాటుకోకుండా మానలేదు వేమన్నను పోతన్నను త్యాగయ్యను తిక్కన్నను చాలా మెచ్చు కొంటాడు.

జనని మాతృభాష జన్మభూమియు నిన్ను
గన్నతల్లులంచు కాంక్షతోడ
సేవ జేయునెడల దేవపూజలవేల
వివర తెలుగుబాల ! విమతశీల !

ఈ పద్యాలలో మకుటం నాలుగవపాదం. చెప్పదలచుకొన్న భావం మూడు పాదాలలో ముగించి-మకుటం చివరగా నిల్పడం-రచనలో కష్టమైన పనిగా పేర్కొనవచ్చును. ఏమైనా జంగయ్యగారు జన్మతః కవి. ఆయన ఇటీవలి కృతులలో ఎన్నో గొప్ప సత్యాలను కవితామయం చేసి తెలుగు సాహిత్య లోకానికే ఒక మార్గదర్శకు డవుతున్నాడేమోననే మాట పల్కడానికి వీలు కలిగించినాడు.

మేమిద్దరం మా ఇంట్లో మెట్లరూంలో చదువుకొనేవాళ్ళం. ఈయన బాల్యంనుండే ఎన్నో సాధకబాధకాలను ఎదుర్కొని బ్రతుకును కళామయంచేసి కొన్నారు. ఆయన భావలహరిలో కొట్టుకపోని శ్రోత ఉండడు. దాశరథి నారా యణరెడ్డి, పెలమచెర్ల రంగాచార్యులు, దివాకర్ల వేంకటావధాని వంటి మహా కవి పండితుల సరసన కవితాగోష్ఠులను కవిసమ్మేళనాలలో పాల్గొని కావ్యగానం చేయడం నేను చూసినాను. కవితావేశం జంగయ్యలో మూర్తీభవించి ఉన్నది. లేనిచో ఇన్ని రచనలు వారినుంచి వచ్చేవికావు. క్రమంగా కవిరత్న బిరుదాం కితులై వాసవీ సాహిత్యపరిషత్తును స్థాపిస్తూ దాని కధ్యక్షులైనారు. శ్రీమాన్ ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్యులవారి "స్వప్నాల దుప్పటి"కి కృతిభర్తలైనారు. ఈ విధంగా నలుభై సంవత్సరాల చిన్నజీవితంలోనే అత్యున్నత సాహిత్య గౌరవమంది ఎనలేని ఉత్సాహంతో ముందుకు సాగిపోతూ సాహితీమతల్లి కనేకాలంకారములు కూరుస్తున్నారు. సాధ్యమైన మేరలో స్వీయభావాలను పొందుపరచే స్వభావం గలవారు. నాటినుంచి నేటివరకు ఈ కవి చేపట్టని ప్రక్రియ లేదు. అన్నిటిలో విజయం సాధించినారు. ఏ వ్యాకరణపు సంకెళ్ళ

లోను, ఏ అలంకార నిబంధనల్లోనూ చిక్కక స్వేచ్ఛగా కవితను నడిపిస్తారు. వీరి కావ్యాలన్నీ జాతిరత్నాలు తన ఆవేదన కృతిలో

'కరడుకట్టిన హిమానీహృది
కరగినీరై స్రవిస్తున్నది-పాటలై
ఆవేదనాభరకవిత నాలో పొంగుతున్నది.
గాలితరగల తేలిపోనీ
మట్టిలోపడి మాసిపోనీ
శుక్తిగర్భంలోన పడినది-మౌక్తికాకృతి దాల్చుకోనీ'

అంటూ కవితలల్లుతున్నారు. తన అనుభవానికి వచ్చిన నగ్నసత్యాల నెన్నిటినో నిర్మొహమాటంగా కావ్యగతం చేసి కృతకృత్యులైనారు.

1. "కవి ఏ ప్రక్రియను చేపట్టినాడన్నది అంత ముఖ్యము కాకపో వచ్చును. ఏమి చెప్పినాడన్నదే గొప్పగా చెప్పుకోవలసి రావచ్చు."

2. "ఓ చిన్నకవి వ్రాసిన రచనకు ఒక మహాకవి పేరుపెట్టి ముద్రించి విడుదలచేస్తే దాన్ని చూసిన విమర్శకుడు వాశిగాంచిన కవికృతి కాబట్టి 'మహా'గా ఉన్నదని పలుకుతాడు."

3. "ఎవ్వడైనా తనకున్న దృష్టితోనే ఎదుటి ప్రకృతిని సంభావిస్తాడు. తనలో విశ్లేషించుకొంటాడు. ఆ తరువాతే నిర్ణయం ప్రకటిస్తాడు."

4. "ధనం వచ్చేమార్గాలు మనుషులన్వేషిస్తారు. అది లభ్యమైననాడు ప్రయోజనాలు పొంది దానిని నియంత్రణచేస్తారు."

5. "సాహిత్యసంస్థల గ్రాంట్లు, సారస్వతానికి కేటాయించిన ప్రభుత్వ నిధులు సూటిగా రచయిత సహాయాని కందకుండా ఉన్న ప్రస్తుతాన్ని తీర్చి దిద్ద వలసియున్నది. ఏ ఒక్క వర్గసంబంధమైన జనమో వాటి ప్రయోజనాలను ఉపయోగించుకొనటం భావ్యం కాదు."

6. "పిసికిన పండును గాక పండిన పండును అరగిస్తేనే దాని సహజ మైన రుచి అందుతుంది.

జంగయ్య కవిగారు బహూమానాలూ, బిరుదులూ ఆశించి ఎవ్వరినీ ఆశ్రయించరు. "నిష్కపటుల జ్ఞానధనుల మర్యాదలకు నోచుకొంటే నా కవిత కడియే చరితార్థత. అప్పుడే నేను ధన్యుడను అనునట్టి మానధనులు. వీరి రచన లలితపద భూయిష్ఠమై ద్రాక్షాపాకంగా సాగిపోతుంది. జాతీయతాభావము, సామాజిక దృక్పథము వీరి రచనలలో కోకొల్లలు. ఈనాటి కవిలోని యీ పరిణత భావాలకు బీజరూపంగా ఉన్న మూలభావాలు ప్రారంభంలో "బాలగీతాంజలి" యందిట్లున్నవి.

1. గురుభక్తి-దైవభక్తి

"విష్ణుకన్న మరియు విశ్వేశ్వరునికన్న
తల్లిదండ్రె మనకు దైవసములు
పుడమియందు మనకు పూజ్యులు గురువులు"

2. విద్య

"విద్య లేకయున్న సుద్ద మొద్దని యండ్రు
విద్య నరులకెందు వినయమిచ్చు
కొద్దిమాటకాదు బుద్ధిమంతుల కిది"
"సజ్జనునకు చదువు సద్భూషణంబురా
విద్యవలన నరుడు విమలుడగును
ఘనతనిచ్చి విద్య ఘనులతో సరిదూచు"

3. దేవుడు

'కలిగినంతలోనె కాస్త బీదల కింత
పెట్టి పుణ్యమెవడు గట్టుకొనునొ
అపడె దేవుడంచు ననవలె నేవేళ'

4. అమృతము

'ఆకలైనవేళ నంబలే అమృతంబు
చలికి దొరకు బొంతె శాలువగును
అనుభవించి చెప్పినట్టి దీవాక్యంబు'

5. కష్టసుఖాలు

'కష్టసుఖము లిలను కావడికుండలు
కలిమిలేములెవరికైన వచ్చు
కొన్నినాళ్లు వెలుగు కొన్నాళ్లు చీకటి'
'మిడిసిపడెడు నరుడు పుడమిలో నొకనాడు
భంగపడును కొద్ది సంగతులనె
పెడుసుకట్టె ఎప్డొ పెళ్ళున విరుగురా'

6. ఆశ

'పట్టుపురుగు తనదు పొట్టనుండియె వచ్చు
దారములనె దగిలి ధ్వంసమొందు
ఆశయటులె నరుని పాశమై బంధించు'

7. బలము

'బలములేక ఎన్నొ బంధాల వడిబడి
ఇడుములెన్నొ జనులు బడుచునుంద్రు
బలవిహీను డిలను బరువురా జనులకు'
'బలమె జీవనంబు బంధాల హేతువు
బలమె సర్వజనుల బ్రతుకు బాట
బలము గల్గువాడె యిల మహావీరుండు'

8. ప్రేమ

'ప్రేమ భక్తిగల్గి క్షితివీడియు జనుల్
కార్యరంగమునకు కదలవలయు
ప్రేమ సకలజనుల ప్రీతిధనంబురా'
'ప్రేమతోడ మనకు పెట్టినంతయె చాలు
నదియె గొప్ప ద్రవ్యమరసిచూడ
తిట్టి గంపెడంత బెట్టిన ఫలమేమి ?'
'మానధనుని ప్రేమ మహిసుధార్ణవమురా
కామి ప్రేమ రొచ్చుకాల్వ సుమ్ము
స్వార్థపరుని కొల్వు శవజాగరంబురా !'

9. మతము

'అగ్నియన్న నొకటె అంగారయన నొకటె
రాముడతడె మరి రహీమతండె
అక్షరములె వేరు అర్థంబులొకటెరా !'

10. కవి గౌరవము

'కవులటన్న ప్రేమ గౌరవంబుల జూపి
రాజరాజులపుడు పూజసల్ప
పొట్టకవులటంచు తిట్టి పోయుదురిప్డు'

'గుణవిహీనుచెంత గుణగణాఢ్యుడు మెల్గ
తప్పదతని కీడు తరచిచూడ
అగ్గికణము వద్ద వెన్నముద్దయు బోలు'

11. తెలుగు భాషాభిమానం

'తెలుగుబాలలకును తెలుగె యందమురన్న
పలువురెన్నియన్న పాటియేమి ?
తెలుగుబాల వెలుగు కళల వెన్నెల జిల్కు'

'దేశభాషలందు తెలుగు లెస్సయటంచు
తెనుగుభాష తేనెతీపియనుచు
పలుకుచున్న బుధుల పలుకుల మహిమమ్ము
వినర తెలుగుబాల వినుతశీల !'

ఈ రకంగా చెప్పుకుపోతుంటే ఎంతైనా చెప్పవలసి ఉంటుంది. నా మిత్రుడిని పొగడటం నన్ను నేను పొగడుకోవటమే అవుతుంది. అందువల్ల ఇంతటితో ఈ కావ్యవిషయక ప్రసక్తిని ముగిస్తూ ఆ చిద్విలాసుడు శ్రీనివాసుడు జంగయకవిగారి కాయురారోగ్యైశ్వర్యాదికమునిచ్చి బ్రోచుగాతమని ప్రార్థించు చున్నాను.

# విప్లవ స్వాతంత్ర్య

## "కనబడని సమస్యలకు అద్దంపట్టిన కన్యావిక్రయం"

—కామర్సు సీతామహాలక్ష్మి

మానవుడు సాధింపకోరేది, కోరినదానిని సాధించడానికే ప్రయత్నం చేస్తూవుంటాడు. సృష్టికి పునఃసృష్టి చేయగలిగినవాడు ఒక్క కవే. అందుకే కవిని ప్రజాపతితో పోల్చారు. కావ్యజగత్తును సృష్టించి నిర్జీవమైన మానవాళిని మేల్కొల్ప గలిగినవాడు కవిపుంగవుడే. జీవితవిధానంలో ఏవిధమైన మార్పు తీసుకురావాలన్నా కవే పూనుకోవాలి. అందుకే మనస్సుకు ఆనందాన్ని కలిగించే కళల్లో కవిత్వానికున్న స్థానం అత్యుత్తమం. కవిత్వం మానవునిలో మార్పు, మనస్సుకు ఆహ్లాదాన్నే కాదు ఆదర్శాన్నికూడ చూపిస్తుంది. మారుమూలల మానవ మనఃఫలకాలపై చెరగని ముద్ర వేయగల్గేది ఒక్క కావ్యమే అని నొక్కి వక్కాణించవచ్చు. కలకాలంనుండి అన్యాయాలకు లోనై, అక్రమాలను ఎదిరించలేక అచేతనంగా వున్న మానవాళికి దారిచూపి ధైర్యం చెప్పగలిగేది ఒక్క కలమే. అయితే కాలాన్ని ఘట్టాల్నికూడ మార్చగల ఆ కలం వాడిగలదై ఉండాలి. తాను చేసిన సృష్టి సుఖదాయకమా కాదా అని కవి ఎప్పటికప్పుడు పరిశీలించుకుంటూనే వుంటాడు. శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగంగారి రచనలు, గురజాడవారి "కన్యాశుల్కం" వంటి నాటకాలు సాంఘిక దురాగతాలను, దురాచారాలను తీవ్రంగా గర్హించాయి,

"దేశమంటే మట్టికాదోయ్
దేశమంటే మనుషులోయ్"

లాంటి గేయాలు ప్రజల్లో ధైర్యోత్సాహాలు, దేశభక్తిని పెంచాయి. అట్లాగే శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి "కన్యావిక్రయం" కూడ.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు సమాజంలో జరుగుతున్న అత్యాచారాలను, కుటిల శాసనాలను చూసి ఉద్రిక్తులై తమ ఈ "కన్యావిక్రయం" అన్న కావ్య ఖండికలో ఒకచోట

"జాతిపతంబు మానవ ని
జాయితి కంతకు చేటు భాంతి
జాతికి దూరులై కుటిల శాసనముల్ గయిసేయ నెంతురా
ఘాతకులార ధర్మమును, ఘాతుకజేసెదరా ? హరేహరీ !!
పాతకులార, దుష్టమృగ భావపరంపర లుల్లసిల్లగన్"

అని ఘాటుగానే విమర్శించి. ఇలాంటి శాసనాలు మానవజాతికే చేటు అని పాపాత్ములారా ! అని కటువుగానే చెపుతారు.

'యత్రనారీ పూజంతి
తత్రరమంతి దేవతాః'

అని అనాదిసిద్ధంగా వున్న ఆర్యావర్తనంలో స్త్రీకి అత్యంత గౌరవస్థానం ఉండేది. కాలానుగుణంగా సమాజంతోపాటు స్త్రీల పరిస్థితికూడ మారుతూ వచ్చింది. కడుపు కక్కుర్తికి కన్నకూతుర్ని కూడ అమ్ముకునే అధోగతికి దిగజారిపోయింది సమాజం. అదిచూసే మనకవి కావ్యానికి ప్రారంభంలోనే

'కన్నబిడ్డల నమ్మక, కడుపునింపు
కవని జీవించుట్టి పాపాత్ములెపుడు
యితర బాగోగులెట్లు సహింత్రువారు
కుత్తుకలుమ్మ పెనుదీయకుందురేమొ ?

అని తమ బిడ్డలనే అమ్ముకొనేవారు ఇతరుల ప్రాణాలు తీయడానికి కూడ వెనకాడరేమో అనే సందేహాన్ని వెలిబుచ్చుతూ ప్రశ్నిస్తారు.

ఆ ఆడబడుచును అమ్మి నిశ్చితంగా వెళ్ళిపోతాడు తండ్రి. ఇక ఆమె పాట్లు భగవంతునికే ఎరుక అత్త కుంటిది అయికూడ ఆరడి పెడుతూనే వుంటుంది. మొగుడా పుట్టంధుడు. దుర్భరమైన బ్రతుకు బ్రతుకుతూ తపించ

మని భగవంతుడు నాకీ జన్మను ఇచ్చాడు. ఎంత దురదృష్టురాలినో కదా అని విలపిస్తూ వుండడం చూసి కవి హృదయం కరిగిపోతుంది. అందుకే

'పరుల దుర్గతి గని గుండె కరిగి వగచి
.... .... .... ....
.... .... .... ....
ఏడి భగవంతుడని సంశయింతువేల ?

ఇతరుల దుఃఖాలను చూసి హృదయం ద్రవించినవాడే భగవంతుడు.

'ధర్మ సంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే'

అని భగవంతుడు గీతలో చెప్పినట్లు అధర్మాలను అక్రమాలను తొలగించి విశ్వ శ్రేయస్సు, దేశకళ్యాణం, సమాజ ఉద్ధరణకొరకే కవి కావ్యసృష్టి చేస్తాడు. అవసరమైతే కఠినంగా శాసిస్తాడు. కనుకనే కవి నిరంకుశుడు. అట్టివాడు కను కనే జంగయ్యగారు ఈ కావ్యంలో ఎంత కటువుగా విమర్శిస్తున్నారో చూడండి.

'పసిబిడ్డ నమ్మి యాబ్రతుక్క బ్రతుక్కుటకంటె
పస్తులు బండిన ఫలముగాదె ;
.... .... ....

'పరమాన్నములు దిని బలిసి బొజ్జలు బెంచు
కన్న షంకటి మేలుగాదె ? తినగ
.... .... ....
మెక్కుచున్నాడు కనతండ్రి దొక్కనింద
రోత దిన్నట్లుగాదె ? యీ పాతకుండు'

అంటూ దూషిస్తారు. నిజమైన కవి ఎవరి దయాధర్మాలకు ఆశపడడు, ఆదరాభి మానాలకు లొంగిపోడు. బెదిరింపులకు భయపడడు. ఏ పరిస్థితిలోను ఎవరికీ తలవంచడు. కనకనే తన భావాల్ని స్పష్టంగా నిర్భయంగా ప్రకటించ గల్గుతాడు.

కవి కర్మకావ్యం, కార్ద్వెలు పండితుడు కవిని ప్రవక్తగా వ్యవహరించాడు. జాతి సంస్కృతికి ఉపాధ్యాయుడెంతటి బాధ్యత వహించాలో అంతకంటె మించి కవి మానవశ్రేయస్సుకు బాధ్యత వహిస్తాడు. ఈనాడు రచనారంగంలో కొన్ని కొన్ని విషమపరిస్థితులు, పరిణామాలు కనిపిస్తున్నాయి. అధికారం, ధనం ఈ రెండు కవితాప్రపంచాన్ని కల్లోలపరుస్తున్నాయి. అయినప్పటికీ ఈ రెండింటికీ అతీతంగా ఈ కవి బాధ్యతను గుర్తించి మెలుగుతున్నారు. యదార్థమైన కవి తన సంఘ పరిస్థితులకు కాలానికి చెందిన వాతావరణం నుండి జంకడు. భూతకాలం కూర్చిన విశేషతను స్వాయత్తం చేసికొని ప్రస్తుత పరిస్థితులను సరిదిద్దుతూ భవిష్యత్తులో సంఘాన్ని ఉత్తమ మార్గంలో నడిపించడమే తన లక్ష్యంగా పెట్టుకొని నిరంతర కృషి చేస్తాడు. అట్లాంటిదానికి ప్రతినిధి మన జంగయ్యగారు.

సాహిత్యం సమాజానికి ప్రతిబింబం. సమాజంయొక్క ప్రభావంవల్ల సాహిత్యం సృష్టించబడుతుంది. సాహిత్యం యొక్క ప్రేరణ పొంది సమాజం మేల్కొని ఆదర్శవంతం అవడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. సమాజంలోని కుళ్ళను తొలగించాలి, దురాగతాల్ని తుడిచిపెట్టేయాలి. అభివృద్ధికి, ఆదర్శాలకు దారి చూపాలి. శాంతి స్వేచ్ఛలను సాధించాలి అన్నదే శ్రీ జంగయ్యగారి ఆశయం. వీరి రచన రచనకొరకుగాక జీవితాన్ని సుఖప్రదంగా ఆదర్శవంతంగా తీర్చిదిద్దడానికే సాగుతోంది. సాహిత్యంద్వారా మానవ సాంఘిక జీవితాన్ని పునర్జీవింపచేసికోవాలి. ఈ యుగవిశిష్టతను ప్రజలకు బోధించాలి. సామాజిక సమస్యలకు పరిష్కారం మార్గాన్ని స్ఫురింపచేయాలనే ఈ కవి దీనిలో చేసిన నిరంతరకృషి ఇంతటి ఉన్నత ఆదర్శాలు, ప్రతిభావ్యుత్పత్తి వున్నందువల్లనే మనకవిశిరోమణి సారస్వత రంగంలో ప్రవేశించి గేయపద్యాలలో వారి భావావేశాన్ని ఈ ఖండకావ్యంలో వ్యక్తీకరించగలిగారు. ఆ భావవ్యక్తీకరణకు సాధనభాష, ఆ భాష ప్రజలభాషగా వాడడం ఈ యుగవిశేషం. సరళమైన పదాలతో సులలితంగా పాఠకులకు అర్థమయ్యేవిధంగా కవితల్లడం సామాన్యమైన విషయంకాదు.

స్వీయనిర్మాణజగత్తులో కవి సర్వసమర్థులు. దానిలో వారికి దుస్సాధ్యమైన కార్యం ఏదీలేదు. అందుకే జంగయ్యగారు సమాజంలో జరుగుతున్న

అన్యాయాలను తమ కవితలద్వారా దుయ్యబట్టేవారు. "కన్నబిడ్డ అనే మమకారం లేక ప్రేమపాశాన్ని త్రెంచుకొని ముష్టి మూడునాళ్ళ బ్రతుకుకోసం కన్నబిడ్డనే అమ్ముకొని కఠినుడైన తండ్రిని అమ్మ పేరుపెట్టుకొని అల్లారుముద్దుగా అమ్మా! అని పిలుచుకొనవలసిందిపోయి, బిడ్డ క్షేమం తెలుసుకొనవలసింది వదిలి అర్థం గోరి కసాయివాడికైన బిడ్డనమ్మేవాడు ఖలుడుగాక తండ్రా" అని తీక్షణంగా ప్రశ్నిస్తారు.

"ఆహసే ఉపజాతాహై కవిత" అన్నాడు ఒక సుప్రసిద్ధ హిందీకవి. వాల్మీకి మహర్షి నోటినుండి వెలువడిన శోకమే శ్లోకరూపంలో రామాయణానికి మూలమైంది. "ఏకోకరుణరస ఏవ" అన్నాడు భవభూతి. నవరసాలలో ప్రజల హృదయానికి అతిసన్నిహితమైనది కరుణరసం. "విప్లవస్వరాలు" అని పేరు గల ఈ పుస్తకంలో "కన్యావిక్రయం" కావ్యఖండిక కరుణరస ప్రధానమైంది. ప్రతిభాశాలియైన కవి సృష్టిలో ఏ వస్తువును తిలకించినా అతని హృదయంలో ఒక విధమైన ఉత్సాహం జనించి ఆవేశపూరితుడౌతాడు. ఈ విధంగా భావానికి రసానికి జన్యజనక సంబంధం ఉంది. కవిలోగల భావప్రాధాన్యతను, ఉద్రేక ప్రాధాన్యతను వ్యక్తం చేయడమే భావకవిత్వం అనబడుతుంది.

"ఇంతేనా ఇంతేనా సౌఖ్యం
బీజన్మకు నింకనింతేనా ?
సుంతయైన దయలేదా ? దేవా !
యెంతకాల మిటులోపికబట్టెద ?
అకటా ! నా జీవనదం బిదియే
మదవృల గుట్టలబడి పాఱున్"

అన్న బసవరాజు అప్పారావుగారి భావకవిత్వానికి పోలికగా "అయ్యయో ! యింత పాపమీయవని గలదె? లోకేశ్వరా ! యిక దలపనెదను" యందు అన్నది కనబడుతుంది. ఇక

"బుద్ధిలేని మనిషి పుట్టనా గిట్టనా" అన్నచోట వేమన పద్యం లోవి "పుట్టలోన చెదలు పుట్టదా గిట్టదా ? అన్న సూక్తి కనబడుతుంది.

అజ్ఞానదశలో అంధకారబంధురమైన జాతిని మేల్కొలిపి జ్ఞానోదయాన్ని కలుగజేయడానికి కవిత్వంకంటె మించిన మహత్తర సాధన ఇంకొకటిలేదు. దేశంయొక్క కష్టసుఖాలు మంచిచెడ్డలు, ఒడుదుడుకులు సమకాలీన వాఙ్మయంలో ప్రతిబింబిస్తూ వుంటాయి. కనుకనే ఈ "కన్యావిక్రయం" ఇందుదని భగవంతుడేతప్ప వేరె దిక్కులేని ఆ అసహాయస్థితిని స్త్రీలగోడు వర్ణనాతీతం. అట్టి విషమపరిస్థితిని జంగయ్యగారు తమ లేఖినిద్వారా కవితలో వర్ణించి కరుణా రసాన్ని మూర్తీభవింపచేశారు. అందుచేతనే ఆ కావ్యం చదువుతున్నప్పుడు మనలో ఒకరకమైన తపన బయలుదేరుతుంది. అన్యాయాలను చూసి, ఆ స్త్రీలు పడే నరకయాతనలను కళ్ళకు కట్టినట్లు వర్ణించారు జంగయ్యగారు. అది చదివిన వారికి హృదయం అనేది వుంటే అది ద్రవించక మానదు. అన్యాయాలకు ఆహుతి అయిపోతున్న స్త్రీల దుర్భరపరిస్థితిచూసి ఆవేశంతో పరివళ్లు తొక్కేసారు కవి. అలాంటి ఆవేదనతోకూడిన ఆవేశంలోనుండి వెలువడిందే నీలా జంగయ్యగారి "కన్యావిక్రయం"అనే కావ్యఖండిక. దీంట్లో ప్రజలనుద్దేశించి "దేశదౌర్భాగ్యాన్ని చూసారా? కన్యను అమ్మి ఘోరమైన పాతకాన్ని వడి కడుతు"న్నారని వాపోతారు.

జంగయ్యగారు గొప్ప పండితులు. వీరిది ఛందోబద్ధమైన కవిత్వం. వీరు కవిత్వపు లోతులు తెలిసినవారు. పద్యాలలో ఎన్నిపోకడలైన పోగల సమర్థులు. ఎంత క్లిష్టమైన విషయాన్నైనాసరే అతి సులువుగా అందంగా సమయస్ఫూర్తిగా చెప్పగల నేర్పు తీర్పు తెలిసినవారు. కనుకనే తమ కావ్యంలో అనాధ స్త్రీ "ఈ అవనిపై ఈ అన్యాయాలను రూపుమాపడానికి పూనుకొని ప్రజల్లో మానవత్వం కలుగచేసే కవేలేడా? అని విలపిస్తూ ఉండగా

"కనుడో! అల్లదొ! యెవ్వడో! సుకవితా
ఘంటబు చేబూని....
.... .... .... ....
కనియా వివాహగతి కా
వ్యాలోలుడై వ్రాయురా!

అని సందర్భాన్ని పురస్కరించుకొని కన్యాలోకానికి, సమాజకళ్యాణానికి కవే రక్షకుడు అన్నట్లు వ్రాయడమే వారి సమయస్ఫూర్తికి తార్కాణం. వారు అన్నింట తెలుగువారు. వీరు పద్యాలలో ఒక పలుకు పట్టిచూసినా ఉత్తమ సంస్కారి అని గోచరిస్తుంది. తమ అనుభూతుల్ని పాఠకుల మనస్సునందు అచ్చుగుద్దినట్లు స్ఫురింపచేయగల ప్రతిభావంతులు.

బాధలు అధికమించినప్పుడు, హృదయం ఆక్రోశించు సమయంలో తన పర, పెద్ద చిన్న అనే తారతమ్యం లేకుండ దుఃఖంతో ఏవేవో అనేయడం సహజమైన విషయం. ఆ సహజత్వానికి జంగయ్యగారు తమ కావ్యంలో కన్య తన్ని అమ్మినందుకు దుఃఖంతో కూడినదై కోపంతో కంపించి తండ్రిని 'వాని కడుపు కాల వాడేలతండ్రౌను కన్నబిడ్డను అమ్మి బ్రతుకు గడుపువాడు' అని చీదరించుకుంటుంది. "ఈ పాపభాండం పగలకుండునా" అని శపిస్తుంది.

లోకంపోకడలు నిశితంగా విమర్శించారు జంగయ్యగారు. ఉదాహరణకు "కన్నె వలపుల బలిగొన్న కసాయిలోకం" "దేశనాయకులంటు పచ్చని కాపురాలు మంటగల్పెనెంచు" "ఒకడు నేనూరికి బెద్దనంచు ఆలుమగల వేరెట్టదలచు" లోకాన్ని ఉక్కటను బిగించే కుతంత్రులను, భక్తుడనని, గురుడనని అంటు వేషాలు మార్చేవారని పట్టపగలే కన్నాలు వేసేవారని విమర్శించారు. ఈ లోకంలో జీవితం ఎట్లా నడచునా? అని ఆలోచనలో పడ్డారు.

వీరి కావ్యంలో ఉపమాలంకారాలు కోకొల్లలు. ఉదాహరణకు ఒకటి రెండు చూద్దాం. అసలే బాధపడుతున్న కన్నెపడుచును చూసి లోకం అనేక రకాలుగ ప్రశ్నలతో వేధిస్తుంది. అప్పుడు

"గుండెల్లో సూది గుచ్చుకున్నట్లు"
"నిప్పులెత్తి చల్లినట్లు"
"నాగుబాముపోలె"

"మెత్తని గులాబీపూల గుత్తులక్రింద నిశిత కంటకాలున్నట్లె పరమ దయార్ద్ర హృదయాల ప్రక్కనే చేరి పాచుకున్నది ఖలుల సమూహం" ఇక కవులను అవమానపరచేవారని పట్టుకుని

''కవులనుచు వెఱ్ఱికుంకలు
నవమానముచేసి మొరుగనగునేమదిరా
కవియన్న వానికర్థము
నవగతమే ? దుష్టదూర్తయార్యుకు నిలన్''

అని ధైర్యంగ తిడుతూ కఠినంగా ప్రశ్నిస్తారు. పిల్లల్ని అమ్ముకొనే పిసిని గొట్టులకు బండెడు రాళ్లకట్టుకొని బావిలో దిగడమే ఘనత అని ఉపదేశిస్తారు. ఏది ఏమైనా శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు ఆశావాది. ఈ యుగంలో విమల యోగీశ్వర భక్తిసౌజన్యంతో సద్బుద్ధితో తరింతురిక'' అని కావ్యానికి భరతవాక్యం పలుకుతారు.

శుభమస్తు

'అన్యాయం అయఃపిండమైతే
ఆటం మహాగ్నియై మండుతుంది !

మహాప్రపంచం నుంచి

# బిచ్చిలింగ పద్యాలు

—జి. యస్. శ్రీవత్స

కవిత కమనీయ ప్రకృతిమాత ఒడిలో ఉదయిస్తున్న సవిత లాంటిది. మనసు వీణమీద మేధో౽ంగుళులు పలికించిన సుమధుర మనోహర శబ్దానికి మరో ప్రసన్నమయిన పేరే కవిత. ఏకాంతం జీవికి పరమావశ్యకం అయిన వేళ గుండె గొంతుకలోపల కొట్టాడే క్షణాన ఆలోచనా తరంగ మాలలపైన తేలివచ్చే సంగీత ఆవేశానికి, శాబ్దిక ఆవేగానికి రూపకల్పనే కవిత్వం.

అలా ఉద్భూతమైన కవిత్వం ప్రతిమనిషి మనసు తెరలలో ఆచ్ఛాదితమై వుంటుంది. తనలో దాగి తన్ను కలవరపెట్టే దాన్ని వెలికిలాగి తను దర్శనం చేసుకొని లోకానికీ దర్శనం చేయించే వాణ్ణి ద్రష్ట అంటాం. ఆ ద్రష్టే స్రష్ట కూడా. ఈ రెండు గుణాలనూ కలిపేసి మనం ముచ్చటగా కవి ! అని పిలుస్తాం. కవైనవాడు సుమ పరిమళాలను ఆఘ్రాణించి పరవశించిపోగలడు. ఆకాశం భిత్తికమీద ప్రకృతి చిత్రకారిణి వేసే రంగురంగు చిత్రాలకు, చేసే అందాల అలంకరణలకు పులకించిపోగలడు. అంతేగాదు అన్నార్తుని బాధామయస్వరంలో భైరవీరాగాన్ని వినగలడు. వానితోబాటు తానూ గుండెలు కరిగిపోయేట్లు ఏడ్వ గలడు. బిచ్చగాని నికృష్ట జీవనాన్ని చూసి బాధపడగలడు. సాంఘిక జీవనం దుర్భరమైననాడు ఇతర సాంఘికులందరితో కలసి కష్టాల్ని పంచుకోగలడు. దానికి కారణభూతులయినవారిని శపించగలడు కూడా. ఏమైనా కవి అనేవాడు 'నన్ను తాకవద్దు నా మాలకాకి' అన్నట్లు ఓ మూలకు ఒదిగి కూర్చునే నిరర్థక జీవికాడు. తను అందరికోసం ఆలోచించేవాడు, భావించేవాడు, బాధపడేవాడు, సంతోషించేవాడు. ఇంకోలా చెప్పాలంటే సంఘంలో ప్రకృతిలో కనిపించే భిన్న విభిన్న వస్తువుల సమ్యగ్ సమాహార స్వరూపమే కవి.

నాయీ వాదానికి పుష్టి కలిగించడానికేమో అన్నట్లు తెలుగు కవి అనేక విషయాలను గురించి రాశాడు. రాస్తున్నాడు. బృహత్కావ్యాల కాలంనుంచి వచన కవితా కాలంవరకు ఈ ఝరి అనేక శతాబ్దాలుగా అవిచ్ఛిన్నంగా అలా సాగి వస్తూనేవుంది. కానీ అధునిక సాహితీక్షేత్రంలో పాఠకుల కొరతవల్ల, ఉన్న కొద్దిమంది పాఠకుల సౌకర్యార్థం, వారిని ఆకట్టుకునే నిమిత్తం అనేక కొత్త ప్రక్రియలు వాడుకలోకి వచ్చాయి. అధునికయుగంలో పుట్టిన అనేక కొత్త ప్రక్రియల్లో పాతది ముక్తకం.

ఈ ప్రక్రియ చేపట్టే వేమన తెలుగుసాహిత్యాంగణంలో చెరగని రంగ వల్లిగా నిలిచిపోయాడు. మళ్లీ ఆ ప్రక్రియనే శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు చేపట్టారు చేపట్టిన ప్రతి ప్రక్రియను రాగరంజితం చేయగల రసహృదయం, ఆలోచించిన ప్రతిమాటను పాఠకుని హృదయానికి హత్తుకునేట్లు చేయగల రససిద్ధత్వం జంగయ్య గారికి జన్మతః వచ్చిన గుణాలు. మేధ "బరువైన కొద్దీ కలం తేలికవుతుంద"న్న బెర్నార్డ్‌షా పలుకులకు రూపకల్పనే ఈ కవిరత్న కృత ముక్తక మౌక్తిక సమాహారహారం 'బుచ్చిలింగ' పద్యాలు

ఇదో అనంత అనుభవజలది. దీన్లో నేనేరుకో గలిగిన వాటిని కొన్ని మీముందు బాల్య చాపల్యంలో ప్రదర్శనకు ఉంచుతున్నాను. ఈ నా ఎన్నిక నా అపరిణీత బుద్ధిని మాత్రమే చూయిస్తుంది. పరిణీతులకు, పరిపూర్ణులకు, పరి పక్వులకు ఇంకా చాలా గొప్పవే దొరుకుతాయి. ఈ జంగమభావ రత్నాకరో త్పన్నాల్లో నా శక్తికి అందినవి ఇదిగో ఇవి.

అయ్య కొంపగాలెనన్న శాంతించుడు
అమ్మ కడుపు గాలెనన్న శాంతె
శాంతి జగతి గాంధి స్థాపించి పోయెరా
లచ్చసంగ బతుకు బుచ్చిలింగ !

గాంధీగారు స్థాపించిన శాంతివాదం ప్రస్తుతం పేలవంగా, దాన్ని గూర్చి తెలుసు కోవాలెనన్న జిజ్ఞాసకూడా లేని వాళ్ళ నోళ్ళలో పడి, శాంతిభావాన్ని అర్థం చేసు కోకుండానే ఉపయోగించే వాళ్ళ చేతుల్లో నలిగి మూలుగుతోంది. అయ్యకడుపు

కాలినా, అమ్మకడుపు కాలినా శాంతి, శాంతి అని వల్లించే వాళ్ళను చూసి కవి జంగయ్యగారు విసిరిన క్రుద్ధవాక్బాణాలు ఇవి. అలాగే లోకంలో యేవికూడా దానిపేరుకు తగినట్టుగా ఉండనే ఉండవు. పేరొకటి, ప్రవర్తన యింకోటి. రెంటికీ అంతనా ఉండదూ పొంతనా ఉండదు.

కాయకంటి దొచ్చె కమలాక్షియని బిల్వ
కోమలాంగి యనగ గూనిదొచ్చె
నయము దొరగినట్టి నామంబులేలరా
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ!

నిజమైన మేధావులు, బుద్ధిమంతులు తమకు రావలసిన కీర్తిని కూడా లక్ష్యించకుండా, ఎక్కడో, ఏమూలో తమ నిరంతర అన్వేషణలో తాము మునిగిపోయి వుంటారు: కానీ మిధ్యామేధావులు తమకేమీ తెలియకపోయినా విజ్ఞానుల్లాగా చెలామణి అవుతూనే ఉంటారు. ఇది లోకం రివాజు.

కలియ భువిని లెస్సఘనులు మేధావులు
వారలొదిగి వున్న వీరె ఘనులు
సారమేయములును సాహిత్యమెరుగునా
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ!

యే వ్యక్తికి యేం కావాలో ఎవరూ తెలుసుకోరు. అవసరం తెలిసిన వానికి వస్తువు ఉండదు. వస్తువు వున్నవానికి అవసరం తెలీదు. అందుకే లోకం బాధను తనుగా తనలో ప్రతిబింబించే కవికి ఓ పాత తుండుగుడ్డ, తిండిలేక ఏవో రెండు మూడు పైచిత్రాలు చూపే బుద్ధిలేని గంగిరెద్దులాంటి జీవానికి శాలువలూ సన్మానం చేస్తుంటారు.

ఇచ్చె నేడ్చుకుంటు యేమేమొ యనుకుంటు
మెచ్చి యిచ్చెనొకటి మేటిదంచు
కవికి తుండుగుడ్డ గంగిరెద్దుకు శాల్వ
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ!

మనిషికి నిజాన్ని తెలుసుకునే ఓపికగానీ, తీరికగాని లేవు. అందుకే కనిపించే వన్నీ నిజంకాదని తెలుస్తున్నప్పటికీ ఒప్పుకుంటూనే వుంటారు. పాటిస్తూనే వుంటారు.

పత్రికలలో పేర్లు పడువారె కవులంట
దార్ఢ్యమునకు డాల్డతైలమంట
గ్రంథమునకు సీనమ కన్యలందంబంట
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ!

లోక వ్యవహారాన్ని క్షుణ్ణంగా తెలుసుకొని, మానవప్రవృత్తిని కూలంకషంగా అధ్యయనంచేసి, వారి వారి సమస్యలకు పరిష్కారం వెతికేవాడు శాస్త్రవేత్త అవుతే, అలా తనుకనుకున్న రహస్యాల్ని రమ్యంగా అందరికీ తెలియజెప్పే వాడు కవి అవుతాడు. ఈ మాటలను చమత్కారంగా జంగయ్యగారు ఎలా చెప్పారో చూడండి.

తెలియదనెడు మాట తెలిసి పలికెడువాడు
పండితుండు శాస్త్రవరుడు ధరణి
తోచకేడ్చువాడు తుదకు కవిగమారు
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ!

ఏవో ధోరణులు ప్రబలుతున్నా, కొత్త కొత్త అధ్యయన మార్గాల ద్వారా కొత్త కొత్త విషయాలు తెలుసుకుంటూ మానవజాతి మేధోమార్గాన మరీ యంత్రాలుగా మారుతూ 'అభివృద్ధి'ని సాధిస్తూవున్నా, మానవతను మరచిపోతున్నారు. అందుకే మానవుని ప్రస్థానము మానవత్వం వైపుకు సాగాలని ఈ కవి ఆశ.

సర్వమరయువాడు చచ్చిపోయినవాడు
పెద్దతనము లెరగు పేదవాడు
మాలమెచ్చువాడు మహనీయుడౌనురా!
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ!

జీవన కావ్యానికి ఫలశ్రుతి మరణమో, మరణం సంగీతానికి ఆలాపన జీవితమో తెలుసుకోవడం చాలా కష్టమయిన పని రెండూ ఒకే కార్యం యొక్క పురోగమన, తిరోగమనాల్లో ఏవీ నిర్ధారణగా చెప్పలేం.

చావులోనె జన్మ సార్థకమయ్యెనో
జన్మలోన గలదొ చావుమహిమ
వీని దెలియకుండ విజ్ఞులు వాదింత్రు
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ!

ఎండనకా, వాననకా కష్టించి, జాతి జీవనానికి ప్రాణాధారమైన అహారాన్ని అంద రకీ అందిచ్చే రైతుకూలికి మాత్రం రక్షణలేదు వానికి విలువలేదు. పులిమీద పుట్ర అన్నట్లు యే తాకిడి అయినా మొదలుగా వానికే తాకేది. ఈ భావం ఈ పద్యంలో ఎంత కరుణంగా పలికిందో చూడండి.

ఎండవానలనక కండలు కరగించి
తిండికొరకు రైతు మండిపోవ
పంట పైరుపైన పన్నులు వర్షించె
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ!

ఇలా చూపిస్తూపోతే మొత్తం ఈ శతకాన్నంతా ఉధృతం చేయాల్సిన అవసరం వస్తుంది. అందుకే ఆ రసాస్వాదనకు మీకు కావలసినంత సమయం కల్పించడానికి పుడకలాంటి నేను తప్పుకుంటున్నాను. కానీ ఓ గమనిక దీనిలో ఉన్న పద్యాలన్నీ ఆషామాషీగా ఏదో విలాసంగా రాసినవి మాత్రంకావు. అన్నీ కనులుండే మనసులకు స్పష్టంగా కనిపించే నిజాలు.

శ్రీ జంగయ్యగారు భావం పండిన దార్శనికుడు అలంకారికాన్ని సంత రించుకున్న పండితుడు. అందుకే నాలాంటి వాణ్ణికూడా పెద్ద హృదయంతో సమాదరించిన మనీషి.

వారి కవితాశారద ఇలాగే భావప్రభలను అజస్రంగా, అలంకారకలంకారీ తనంతో ఆగిపోకుండా వెదజల్లాలెనని ఆకాంక్షిస్తూ సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

జయంతితే సుకృతినః రససిద్ధా కవీశ్వరః

ఇతిశ్రీః

# సుమమాల

—తుంగతుర్తి విశ్వనాథశాస్త్రి

ఈ గ్రంథము 1956 వ సంవత్సరములో శ్రీ జి. శ్రీనివాసరెడ్డి, నీలా జంగయ్యగారు ఇరువురు కవులు 'స్నేహవల్లరి'గా మారి యీ కావ్యం రచించి ఆచార్య గడ్డె వీరరాఘవ గుప్తగారికి అంకితం చేశారు. ఇందులో సాంఘిక కళ్యాణమాశించిన కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారిని గూర్చి, 'సంఘ సంస్కర్త' శీర్షికతో, విశ్వకవి రవీంద్రనాథ ఠాగూరును గూర్చి 'విశ్వకవి' శీర్షికతో, శరీర ఆరోగ్యాన్ని ఆశించి 'దేహదారుఢ్యము' అన్న శీర్షికతో ఆంధ్ర ప్రజలకు సంబంధించి 'ఆంధ్రజనత' అన్న శీర్షికతో యీ రచన ప్రకటితమైనది. పుస్తకము చిన్నదైనా యిందలి కృషిని సంభావించినపుడు యిదియొక ఉద్గ్రంథానికంటె గొప్పదని చెప్పడానికి వీలున్నది. ఒకరు ఒక పదము మొదలు పెడితే మరియొకరు ఆచరణము పూర్తిచేసి యతిస్థానము నందుననో, ప్రాస స్థానమునందుననో అగుతూ యీ రచన సాగినది. యిలా కృషి చేసినవారు ఆంధ్ర దేశములో మన కాదర్శంగా చెప్పుకోవటానికి ఉదహరించదగిన సౌందరనందం కావ్యం ఒక్కటేనని చెప్పవచ్చును. పింగళి కాటూరులను కవిమిత్రులు అనుసరించడం అత్యుదాత్తమైన విషయం. ఆదర్శము సత్పురుషులను అనుకరించుటయందే అభివ్యక్తమగును. యీ రచనకు యస్. శఠగోపాచార్యులవారు చక్కని పీఠికను గూర్చినారు. ఆచార్యులవారు వైదికసారస్వతాన్ని బాగుగా ఎరిగినవారు. సంఘసంస్కర్తపట్ల, విశ్వకవిపట్ల, దేహదార్ఢ్యముపట్ల, ఆంధ్రజనతపట్ల ఈ కవులకు ఎంతో ప్రేమ ఉన్నది. ఉదా. సంఘసంస్కర్తను గూర్చి

'చూపించినాడవు సుస్థిరత్వ పథమ్ము
దిక్కుమొక్కులులేని దీనతతికి

గరపించినాడవు గర్వాంధులకు నీతి
హృదయమాలిన్యముల్ ఔదురునట్లు
సిద్ధ సంకల్పరావు బహద్దరబిద?

అని వీరేశలింగంగారిని తలుచుకొని ప్రస్తుతించారు.

విశ్వకవినిగూర్చి సంభావిస్తూ 'తావకోత్తమ కావ్యసుధాప్రవాహ వీచికా ధ్వని మేల్కొలిపి విశ్వమునకు ప్రగతిపథమును జూపె మీ భవ్యకవిత' అని విశ్వకవిపట్ల తమ అభిమానాన్ని ప్రకటించుకున్నారు.

దేహదారుఢ్యములో ఆంధ్రభోజుడని ప్రసిద్ధి వహించిన శ్రీకృష్ణ దేవ రాయలువారి దేహదారుఢ్యమును గుర్తుకుతెస్తూ వీరవనిత లక్ష్మిబాయమ్మ చరిత లను చూడవలెనని అందుకు వ్యాయామము చేయవలెనని ప్రబోధించారు. 'ధాన్య రాసులు యింట తనరుచున్నవిగాని తినజాలవశనమ్ము తృప్తికలుగ' అని వ్రాసిన యీ సీసపద్యము ఆరోగ్యముపట్ల నిర్లక్ష్యభావము కలవారికి మార్గము ప్రసా దించునదిగా ఉన్నది.

'బలహీను డిలకు బరువురా జనములో'

అని ఆ బలము జనులకు సౌఖ్యాన్ని పనిపాటలకు ఉత్సాహాన్ని యిస్తుందని ముక్తిని పరమాత్మశక్తిని పొందుటకుకూడ బలమే కావలసివస్తుందని బలము గురించి గొప్పగా అభివర్ణించినారు. యీ పద్యములో జంగయ్యగారు మూర్తీ భవించి ఉంటారు. దైన్యానికి చావుకు దారిద్ర్యానికి దుఃఖమునకు దౌర్బల్యము హేతువని దానినుండి విముక్తి కావటానికి వ్యక్తి (అనగా స్త్రీ పురుషుడు) ప్రయత్నించవలెనంటాడు.

'బలముచే కదనోయి పాండవులు రిపులను జయించారని నృపులైనారని ఆంజనేయుడు రామకార్యమును నిర్వర్తించినాడని భారతీయులు ప్రపంచఖ్యాతి గాంచినారని, పరశురాముడు విశ్వసాహిత్యమున నుతికెక్కెనని అట్టి బలాన్ని పొందవలెనని ఆరోగ్యముపట్ల యీ కవులు ప్రదర్శించిన ఆదర్శము ఆంధ్ర సారస్వతములోనే నిరుపమానమైనదిగా చెప్పనొప్పును.

ఈ గ్రంథములో ఈ ఖండిక మకుటాయమానమై అలరుతున్నదనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. ఆంధ్రజనత అన్న శీర్షికలో ఆంధ్రజనత అనే దినపత్రికను, ఆంధ్రజనులను, సంబోధిస్తూ వ్రాసిన కవితగా భాసిస్తున్నది. మహదాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణంబుకై దీక్షనంది సాధించె మా ఆంధ్రజనత' అన్న ఈ పద్యపాదముతో ఆంధ్రజనతయొక్క స్థితిని లక్ష్యాన్ని అభివర్ణించినారు. ఆంధ్రరాష్ట్ర అవతరణ కోసమే బూర్గుల రామకృష్ణారావు ముఖ్యమంత్రిగారు వి.బి.రాజుగారు ఈఆంధ్ర జనతను స్థాపించినట్లు శ్రీ జంగయ్యగారు యీ ఖండికను గురించి నా సందేహమును అడిగినప్పుడు నిజమేనండి మీరూహించినది అని చెప్పారు. నిజంగా ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణానికి చైతన్య స్వరూపులైన ఆంధ్రప్రజలేకాక ఆంధ్ర జనతవంటి పత్రికలు కూడ అవతరించి కృషిచేయడం అట్టి పత్రికలను యీ కవులు ప్రశంసించడం ఒక చారిత్రక సత్యాన్ని చాటిచెప్పుచున్నది.

ఈ గ్రంథకర్తలలో ముఖ్యంగా నాకు తెలిసినవారు శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు. వీరి అనేక కావ్యాలతో నాకు పరిచయమున్నది. వీరి సారస్వత జీవనంతో స్నేహం ఉన్నది. వారి సారస్వత రజతోత్సవ సందర్భంలో యీ చిరుపొత్తముపై నన్ను వ్యాసము వ్రాయమని కోరిన సన్మానసంఘాన్ని అభినందిస్తూ నా మిత్రుని కృషిని సమీక్షించే అవకాశం కలిగినందుకు నేను ఎంతో ఆనందిస్తున్నాను.

# వైశ్యకుల దీపిక

—పి. వి. రామనరసయ్య
ఆ. ఎడిటర్, చేనేతపత్రిక

శ్రీ సీలా జంగయ్య కవిగారిని నేను రెండు దశాబ్దాలుగా బాగా ఎరుగుదును. నేను ఎడిటర్‌గా పనిచేసిన నేత వారపత్రిక 1956 నుంచే ఎరుగును. ఆయన చిన్నప్పటి రచనలెన్నో నేత వారపత్రిక ప్రకటించింది. నేత ప్రింటింగ్ ప్రెస్‌లో ఆయన విప్లవస్వరాలు గ్రంథం ప్రచురితమయింది. శ్రీ నాగుల రాజకనకయ్యగారికి, శ్రీ ఎదిరె చెన్నకేశవులుగారికి జంగయ్యగారు బాగా తెలిసినవారే. పాతిక సంవత్సరాలుగా సారస్వత క్షేత్రంలో నిర్విరామంగా కృషిచేస్తూ అత్యున్నత శిఖరానికి చేరుకొన్న జంగయ్యగారి సారస్వత రజతోత్సవ సందర్భంలో వైశ్యకులదీపిక బుర్రకథ మీద నన్ను వ్యాసం వ్రాయమని సన్మానసంఘ కార్యదర్శి, మిత్రుడు శ్రీ శాయిని వెంకటేశం అడ్వొకేటుగారు కోరినారు. జంగయ్యగారి కవనలక్ష్మికి జరిగే వేడుకలో మిత్రునిగా ఉండి వ్రాయకుండా ఉండలేనుకదా. ఆయన ప్రచురించిన ప్రతి రచనను నాకు స్వయంగా ఇస్తారు. జంగయ్యకవి మాకు సారస్వత బంధువు. వారితో మాట్లాడే ప్రతినిముషం సాహిత్యానికి సంబంధించేదిగానే ఉంటుంది. ఇది నా అనుభవంతో చెబుతున్నమాట. వారి సారస్వత కృషి నిరంతరం కొనసాగే సాహితీ స్రవంతివంటిది.

వైశ్యకులదీపిక గ్రంథం చిన్నదే. ఒక గంటసేపు ఈ కథను స్టేజీమీద ప్రదర్శించడానికి వీలైనది. జానపద సాహిత్యంలో బుర్రకథ ప్రక్రియ ఒకటి. ఈ ప్రక్రియ నిరక్షరాస్యులకు చాలా ఆకర్షించింది. జాతీయ ఉద్యమాలలో దీని పాత్ర అమోఘమైనదిగా పేర్కొనవచ్చును. వేలాది జనాలకు (స్త్రీ, పురుషులకు) ఈ ప్రక్రియ ఆశించిన విషయాలను హత్తుకపోయే విధంగా తెలియజేయగలదు.

జనపదాలలో (ఊళ్ళల్లో) ఈ ప్రక్రియపట్ల ఆదరణ మెండు. వీటిని పిచ్చుకుంట్ల కథలు, జంగం కథలు అని పేర్కొంటారు. ఈ ప్రక్రియ నాగరికులనబడే జనాన్నికూడా ఘనంగానే ఆకర్షించింది. కథకుడు మధ్యన తంబురా మీటుతూ ఎడమచేయి బొటనవ్రేలికి తగిలించిన అందెలను తాళంగా దర్వులువేస్తూ గజ్జెలు కట్టుకొన్న కాళ్ళతో చిందులువేస్తూ కుడిఎడమ బుర్రలు వాయిస్తున్న వారి పల్లి విని అనుకరిస్తూ కథకుడు కథను చెబుతాఉంటే జనం మనోరంజకంగా వింటుంది. బుర్రకథా ప్రక్రియలో భారత భాగవత రామాయణాలు రచించబడినాయి. భగవద్గీత కూడా చెప్పబడింది. సామాన్యజనంలో ఈ ప్రక్రియకు చాలా అభిరుచి, అభిమానం, గౌరవమున్నమాట నిజం. ఉన్నతస్థాయి గల రచయితలు కూడా ఈ ప్రక్రియలో రచనలు చేసినారు. జంగయ్యగారి వైశ్యకులదీపికను ఫిబ్రవరి 28-28 1956 న నల్లగొండలో జరిగిన రాష్ట్రీయవైశ్య మహాసభలా సందర్భంలో స్వయంగా చెప్పినట్లు మహాసభాధ్యక్షులు శ్రీ జూలూరు వీరేశలింగంగారు కవిగారిని అర్ధతులం బంగారు పతకం ఇచ్చి సత్కరించినట్లు గ్రంథాదిగా ఉన్న 'నామనవి'లో తెలియచెప్పుకొన్నారు రచయిత.

ఇందులో వైశ్యకుల ప్రశస్తిని చాటే గుప్తరాజుల చరిత్ర-భారత స్వాతంత్ర్యానికి ఆయువుపట్టయిన మహాత్మాగాంధీ చరిత్ర. అఖండ తెలుగు రాష్ట్రానికి మూలపురుషులనదగిన అమరజ్యోతి పొట్టి శ్రీరాములుగారి చరిత్ర అభివర్ణితమయింది,

వైశ్యుల నిర్మాణ కార్యకలాపాలను, వితరణశీలాన్ని ప్రశంసించే గేయంలో పాఠశాలలు-అన్నసత్రాలు-దేవాలయాలు ఎన్నో కట్టించినట్లు ఓడ వ్యాపారం, ఫ్యాక్టరీనిర్మాణాల వంటివెన్నో చేసినట్లు ప్రకటించినారు. జాతి పునర్నిర్మాణంలో వైశ్యులపాత్ర అమోఘమయిందని స్వతంత్ర భారతిని సంపన్నం చేయవలెనని వైశ్యులకు సందేశం ఇచ్చిన ఈ మహాకవిని సర్వులూ ప్రశంసిస్తారు. గ్రంథాదిని సరస్వతీస్తవం- చెప్పదలచిన ఇతివృత్తం చక్కగా ప్రవేశపెట్టారు.

ఓ భారతీయుడా ! ఓ వైశ్యసోదరా !
వినవయ్యా ఈగాథ కనవయ్యా !

అని సంబోధిస్తూ పొట్టి శ్రీరాములుగురించి వ్రాసిన ఈ పాటను చూడండి :

ఆంధ్రరాష్ట్రంబున ఆదర్శమూర్తిగా
వైశ్యకులమున బుట్టి వర్ధిల్లెరా
ముక్కోటి ఆంధ్రులకు మోదంబులందించు
మూర్తిగా వెలుగొంది నిలిచాడయా ! ఓ॥

ఆత్మబలిదానంబుచేసి సమైక్యాంధ్ర
సాధించి అమరుడై వెలిగాడయా ! ఓ॥

గాంధితాతకువలె ఘనముగా తనుకూడ
కార్యసాఫల్యమును పొందాడయా ఓ॥

అనే ఈతని చరిత్రను చక్కని పాటగా మలచినారు మన జంగయ్య కవిగారు చూడండి :

ఓ ఆంధ్రసోదరా ! ఓ వైశ్యవీరుడా ! అనే పల్లవిలో
ఆంధ్రరాష్ట్రముకొరకు అయుస్సులర్పించి
యాబదేడుల దినము అన్నపానాల్ లేక
ఏకదీక్షను పొంది తెచ్చాడోయి
ఆంధ్రరాష్ట్రము గట్టుకొచ్చాడోయి ॥

ముక్కోటి ఆంధ్రుల ముక్తకంఠంబులు
మూలమూలల ప్రతిధ్వనులుగా మ్రోగగా
సత్యవాక్యపుదారి చూపాడోయి
చావుకైనను తాను ఓర్చాడోయి ॥

వంటి కమ్మని పాటలతో ఈ బుర్రకథ వైశ్యకులంలో పుట్టిన విశిష్టవ్యక్తుల గుణాలకు దీపంపట్టిందనడం నిర్వివాదాంశంగా చెప్పవచ్చును. జంగయ్యగారు గుణముగలచోట్లను సంభావించి వర్ణించకుండా మానరు. అందుకే కవితా జగత్తులో ఆయనకీ పేరు, ప్రఖ్యాతులు లభించటం ముదావహం. శ్రీ జంగయ్యగారు ఈ పుస్తకమును రచించి వైశ్యకులదీపకుడై భాసించారు.

# రసవిపంచి

—విద్వాన్ యల్లాప్రగడ సీతాకుమారి

ఆంధ్రదేశపు కవిరత్నాలగనిలో ఇంద్రనీలమణి శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు. వీరు తెలంగాణా తేనెమాగాణంలో జన్మించిన మధురకవి. ఈయన అబాల్యంగా కావ్యాలు రచించుతూ ఉండడం ఆశ్చర్యమైన విషయం. చాలామంది మహాకవులు చిన్నతనంనుండి పద్యాలు వ్రాయడం ఆచారం ఉన్నట్లే మన కవిరత్నం శ్రీనాథ మహాకవిలాగ "చిన్నారి పొన్నారి చిరుతకూకటి"నుండి కావ్యాలు రచించడము కేవలము సరస్వతీకటాక్షమే.

అది 1958 సంవత్సరం. బాన్స్‌వాడలో ఆర్యవైశ్య మహాసభలు జరుగుతున్నాయి. అప్పుడు నేను బాన్స్‌వాడ నియోజకవర్గంనుంచి శాసనసభ్యురాలిగా ఎన్నికై ఉన్నాను. అంతేగాక నేను నిజాంరాష్ట్ర మహిళాసంఘానికి అధ్యక్షురాలినిగా ఉండటంవల్ల మొదటనుండి హైదరాబాద్‌లో జరుగుచున్న వైశ్య మహాసభలలో పాల్గొనడమేగాక ఎందరో వైశ్యప్రముఖులతో పరచయాలు, వారికి నాయందుగల ఆదరాభిమానాలు ఘనంగా ఉండేవి. తద్వత్ నేనుకూడా వారిపట్ల అట్లాగే ఉండేదాన్ని. బాన్స్‌వాడ సభలకు నేను వెళ్ళినప్పుడు ఆ సభలలో సన్నగా చామనచాయతో ప్రముఖంగా కనిపిస్తున్న ఈ కవికుమారుడు కనిపించాడు. ఆతనికి అప్పటికి ఇంకా ఇరవై సంవత్సరాలైనా రాలేదు. నేనా బాలకవితో అనేక సమస్యలమీద మాట్లాడినాను. ఆతనికప్పుడే ఆంధ్రసారస్వతములోను ఆంధ్రమహాకవులతోను ఉన్న పరచయానికి రచనా పిపాసకు నాకెంతో ఆనందం కలిగింది. అప్పటికే ప్రచురింపబడిన నాలుగు కావ్యాలు నాకు బహూకరించినారు. ఆనాటికే ఈ బాలకవి గేయాల్లో దేశాన్ని సంఘాన్ని సమాజాన్ని బాగుచెయ్యాలెననీ, దేశాన్ని నూతనపంథాలో నడిపించాలెననీ పదే ఆవేదన విస్పష్టంగా కనిసించినాయికూడాను. ఈతని కవితా పోకడలలో అప్పటికే శ్రీశ్రీ, దాశరథి, నారాయణరెడ్డి గార్ల ధోరణులు వినిపించినాయి. ఆనాటి బాలకవి జంగయ్య 'ఇంతింతై వటుడింతయై' అన్నట్లు దాదాపు ముప్పై కావ్యాల వరకు వ్రాసి ఈనాడు ఒక మహారచయితయై కవిరత్నమై శోభించుచున్నాడు.

జంగయ్యగారు కులాలపేరిట జరిగే అన్యాయాలనుగాని ఎవరికివారు తామే అధికులమని భావించేవారినిగాని చూసి సహించలేరు. అందుకనే

మనిషేరా అనే గేయంలో

మనిషేరా భూతలాన మహాత్ముడు
మనిషేరా నెలకొల్పెను కులమతాలను
ప్రతిమనిషికి ప్రపంచాన కులమున్నదిరా
ప్రతి నరునకు జగత్తులో మతమున్నదిరా
మనమంతా సోదరులం
మహికి ప్రేమపుత్రులం
బుద్ధుడు బోధించెనిదే
క్రీస్తు చెప్పినట్టిదిదే
మహమ్మద్ చాటినదిదియే
గాంధీజీ పలికెమరల
కరుణరసానందులగుచు. అని ఇట్లాంటి ఆరోగ్య ప్రదములైన దేశోపయోగకరములైన కవితా గేయములను రచిస్తూ ఉన్నారు. ఈనాడు ఇటువంటి గేయాలు దేశానికెంతో అవసరం.

ఈ రసవిపంచి కావ్యంలో మానవజాతికి సందేశమీయగల ప్రబోధాత్మకములైన కవితలు చాలాఉన్నాయి. 'గొప్ప, అనే ప్రారంభఖండికలో ఉగాది పండుగకు సంబంధించిన కవిత ఉన్నది. ఆ పండుగయే కవితో ఓ కవీ! నాపేర ధన కాలాలను వ్యర్థంచేయకు 'మానవులను తీర్చిదిద్దు మనుగడకై కవితను వెచ్చించుడు వస్తా'నని మాయమయినదట ఆ పండుగదేవత. ఆ రోజున జరిగే కవిసమ్మేళనాలలో శాలువాలనెంచి పండితులు విమర్శకులుకూడా కవులై పాల్గొంటారన్న సంగతిని బైటబెడుతూ 'పైకముండవలెగానీ పర్వానికి కొదవేమిటి' అని ధనంతో చాలామందిని కవులుగా మార్చేయ చూస్తున్నారని అన్యాపదేశంగా చెప్పి, కవిత యిట్టిదని ప్రశంసకథకుడు చేయబూనడం, మంచిదికాదని చెబుతూ ఆ పండుగ ఇంకిట్లా అంటుంది.

భావిభాగ్య రాగోదయభావం మదినింపుకొనుచు
కవితల నందించి కాలకంఠుని దయగొనుమని సర్వేశ్వరానుగ్రహమునకు పాత్రుడవుగమ్మని ఆ పండగ కవికి సందేశం ఇచ్చి అంతర్థానమొందుతుంది.

రెండవశీర్షిక కవిత్వం ఇందులో పండితునికంటె కవి గొప్పవాడు. పండితుడు నందీశ్వరుడైతే_కవి ఈశ్వరుడని_కవిపండితులను పోల్చి చెప్పినారు.

కవిత ప్రాణంవంటిదని-పాండిత్యం శరీరంవంటిదని భావించి ప్రాణ రహితశరీరం నిరుపయోగమని సరియైన పండితుడు కవిని ఆరాధిస్తాడని-నిరంతరం మనస్సులో నింపుకొంటాడని ఇందలి అర్థం. అంతేగాక

'అన్నానికే అన్నం మంచి కవిత్వం' అని కవితాగుణప్రశంస చేస్తారు. దానిని ఈశ్వరస్వరూపంగా భావించిన ఈ కవి చరితార్థుడు.

'చిన్నా నీకేంతెలుసు

పెన్ను గన్నై లోకాన్ని రక్షిస్తుందని' చెప్పిన అతిసూక్ష్మమైన భావాలు బుధులకందకపోవు. కవిత్వం అలంకారాలకు మహాలంకారమట, దాని పట్ల తనకుగల మహాభావాన్ని స్పష్టంగా ప్రకటించినాడు.

క్షుద్రరాజ్యంలో అన్న శీర్షికలో

పతిత, పతిగతికల సభాతతుల... .... అన్న పద్యం (పుట 6)లో పెద్దవారు మంచివాళ్ళల్లో చేరి గొప్పవారై తమ చెడ్డను తరవాత ప్రదర్శించి మంచిని చెడ్డగా చేస్తున్నారని బాధపడడమేగాక

గర్భధారణ మెరుగని-కాంతదీర్పు

ప్రసవవేదనా శాస్త్రప్రబంధమొండు- అన్న పద్యంతో- అనుభవంలోకిరాని విషయాలపై కవితలు వ్రాసేవారిని గర్హిస్తారు. 'సుగ్రీవం కావాలి' అనే శీర్షికలో నరుల్ని తెలివిగలవారై ఆలోచించమంటాడు. 'కలం కత్తి'వంటి పదప్రయోగాల ద్వారా జాతికి వినూత్న సందేశం ఇస్తాడీకవి.

భావాకృతి అన్నఖండికలో

'శాంతి పేరుతో యుద్ధంచేస్తున్నాం
విజ్ఞానంపేరున అజ్ఞానాన్ని దర్శిస్తున్నాం
కవిత్వాల పేరుతో కమ్మగా బ్రతుకుతున్నాం'

వంటి భావాలను నిర్భయంగాప్రకటిస్తూ కృత్రిమ జీవనానికి అలవాటుపడినవారిని హెచ్చరిస్తూ అడిగేవాడే లేకున్ననాడు-ఆడింది ఆట-పాడిందిపాటగా చెబుతూ చౌర్యప్రవృత్తికలవాటుపడిన వ్యక్తుల్ని సూక్ష్మంగా నిందిస్తారు.

ఈనాటిదీ-రేపటిదీ నేనే
చెబుతానంటే
రేపటివానికి కోపం రాకమానదు.

అని ప్రబోధిస్తూ నీ సమస్తాన్నీ నిన్నూ

సమాధిగతుణ్ణి చేసేది
నీ ఆకృతికి భావాకృతిని ప్రసాదించేది
మరొకనికి చోటు కల్పించేది సద్భావం

అని అదే ఉత్తమ కళయని మర్మరహితంగా 'ఆజాదీ'గా చెప్పినాడీకవి- భావ స్రవంతిలో,

'మిన్ను నూ మన్ను నూ ఆవిష్కరించే
సింధువులో సంలీనం కావాలన్న
కోరికతో తనవంటివారిని చిరునవ్వులతో
కలుపుకొంటూ కొనసాగిపోతూ

ఆద్యంతాలులేని కాలంలో కష్టసుఖాలనుభవిస్తూ బిందువుల్ని గణించి-ఆవిరిగా ఆకాశానికి ఎగసి మబ్బుపట్టి వర్షంగా భూమిమీదపడి నదియై సముద్రగర్భాన్ని భేదిస్తూ నింగిలో సింగిణివై మానవుణ్ణి విరాజిల్లమంటాడు.

అబ్బా! ఇవి ఏమిభావాలు! మనుషులను ఈరకంగా ఉద్వేగ భావ పూర్ణుల్నిచేసివైచి రసప్రపంచాన్ని చిత్రంగీసి చూపిస్తాడు.

ఇట్లాంటి వీఖండికల్లో ఎన్నో ఉన్నాయి,

ఆకాంక్షలో-ఏకత్వంలో అనేకత్వం రూపొందడానికి ఆకాంక్షయే మూల మయిందన్న సత్యాలను చెబుతూనే - కవిలో శివాంశ ప్రకాశించి విశ్వాన్ని మంగళగీతాలతో ఆవిష్కరిస్తుందని రమ్యంగా-రసభరితంగా చెప్పడం ఈ కవికి వెన్నతోబెట్టిన విద్యయైపోయింది.

చావాలా? చావును చంపాలా? అన్న ద్వంద్వంలోని మాటలు విన్న ప్పుడు- ఈ కవి అత్యంత సాహసికునిగా మనఎదుట సాక్షాత్కరిస్తాడు.

ఆరాధిస్తానన్న కవితలో మానవుణ్ణి దైవంగా సంభావిస్తాడు. ఏం చేయాలి అన్న కవితలో కాలాన్ని వ్యర్థంచేయక ఆకలి కలుగకుండా జీవించడానికి అన్నాన్ని సృష్టించుకొమ్మంటాడు.

శరణ్యామ్‌లో ఉపమానమే అసత్యం నిరుపమానమే సత్యం అన్న రెండు పదాల్లో జంగయ్యకవి కవితా సాక్షాత్కారం పొందినారన్నది తెలియజేస్తున్నారు. ఆవిష్కరిస్తానన్న ఖండికలో 'శక్తిని సత్కార్యోన్ముఖం చేయడమే ఘనత' అంటారు. కళామృతం అన్న శీర్షికలో కళలను నిర్వచిస్తూ అవి రెండురకాలని- ఒకటేమో జీవితాల్ని అలరించేదిగా మరొకటేమో శవాల్ని అలరించేదిగా వాకొన్నారు.

లక్ష్యంలో 'నీవున్నంతకాలం నేనూ ఉంటాను
నేను అనే నాకు నీవు అనేది లక్ష్యం'

అని భగవంతునితోనే మాట్లాడుతాడు.

జ్ఞానులు అన్న ఖండికలో జ్ఞానులూ అజ్ఞానులూ అనేవారు రూపాయ కట్టిట్టులున్న గుర్తింపుముద్రలవంటివారని అభేదంగా ఉన్నారని దివ్యవిహం గంలో బ్రతుకును కుళ్ళించే విద్యలు చదవలేనని దివ్యవిహంగాన్నై విశ్వ విహారం చేస్తానంటాడు. నేను అన్న ఖండికలో తన రాజ్యవైభవాల్ని - ఆశ యాల్ని స్పష్టంచేస్తూ

నా రాజ్యంలో సైనికుడూ ఉండడు
పనిచేయనివాడసలే ఉండడు
దరిద్రుడంతకంటే ఉండడన్న మాటలతో చక్కని ఆదర్శ

రాజ్యస్వరూపాన్ని నెలకొల్పినాడు శ్రీ జంగయ్య.

ఇట్లా ఒక్కొక ఖండికను విశ్లేషిస్తూ పోతుంటే ఈతని ఒక్కొక్క కవిత్వంమీద వేలకొద్ది మాటలతో వ్యాఖ్యానించాలెనన్న సత్‌బుద్ధి విమర్శకునికి కలుగకుండా ఉండనోపదు.

ఈ రసవిపంచికి తొడిగిన తొడుగు ఆముఖంగా 'జ్ఞానచంద్రిక' పేరుతో ప్రకటించిన దానిని సరియైన తర్కబుద్ధితో పఠించే పాఠకునికి జంగయ్య కవి గారి ఔన్నత్యం ఎంత విశాలమయిందో అవగతం కాకుండాపోదు.

ఆతని ఈ రసవిపంచిలో మునగటం ప్రవేశిస్తే కాలాన్ని మరచిపోతాము. వెలుపలికి రావలెనన్న ఆకాంక్షయే పొడమదు. ఇందలి రసవిపంచి శీర్షిక ఈ గ్రంథానికి మకుటమై భాసిస్తున్నది. అందుకే రసవిపంచి పేరుతో ఈ గ్రంథాన్ని వెలువరించినారు శ్రీ జంగయ్యగారు.

ఈ కవి కవితా రజతోత్సవాల సందర్భంలో నన్ను పుస్తకంపై వ్యాసం వ్రాయమని కోరిన సన్మానసంఘంవారికి నా కృతజ్ఞతలు తెలుపుకొంటూ అభ్యు దయ భావాలుగల జంగయ్యకవిగారి రజతోత్సవాలు దిగ్విజయంగా జరగాలని కోరుతున్నాను.

కవిరత్న సీలా జంగయ్యగారు భారతదేశానికి ఆదర్శకవులై దేశానికీ సంఘానికీ సేవచేయాలెనని వారి రచనలకు స్వర్ణోత్సవంకూడా జరగాలని వారి కవితా స్రవంతి నిమ్నోన్నతాలను ఏకంచేసే విధంగా ప్రవహించాలెనని భగవం తుని ప్రార్థిస్తున్నాను.